EYLÜL-EKİM 2016 / KDV DAHİL FİYATI: 15 TL.
İSTANBUL
ISSN 2458-9039

DUYGU ÇAĞI

3

ŞİİR • ÖYKÜ • FELSEFE • SANAT

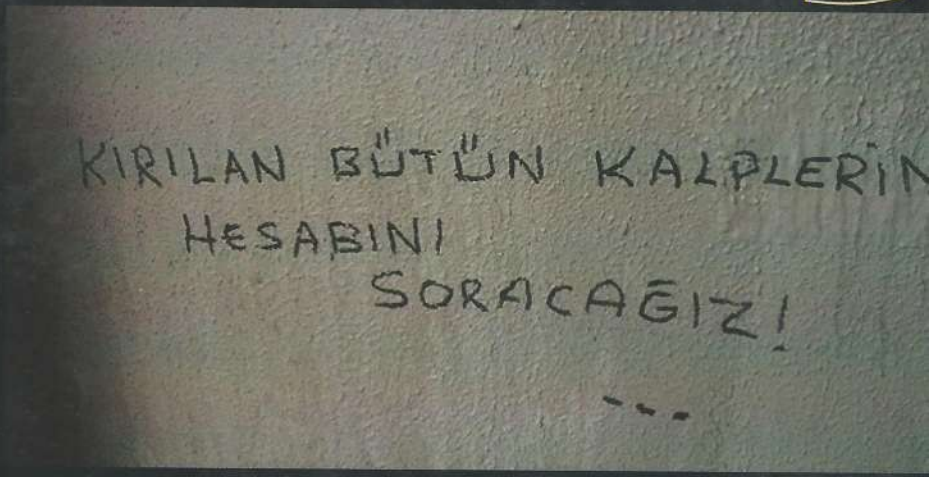

Şiirler:
CESAR VALLEJO
Öyküler:
EBRU OJEN, OZAN ÇINAR
Yeryüzünün Mübadilleri:
KAĞAN KAHVECİ,
MELİSA KURTCAN
Ömer Şişman'a Övgü:
OSMAN ÇAKMAKÇI
Fikret Muallâ:
ILGIN DENİZ AKSELOĞLU
Söyleşi:
VASSİLİKİ PAPAGEORGİEU,
FURKAN TEMİR

NAZMİ CİHAN BEKEN
ALİYE BERGER
KONSTANTİNOS KAVAFİS
MUAMMER KIRANOĞLU
SERDAR KOÇAK
KOMET
MELİS KURTCAN
LÂLE MÜLDÜR
FİKRET MUALLÂ
NECMİ ZEKÂ

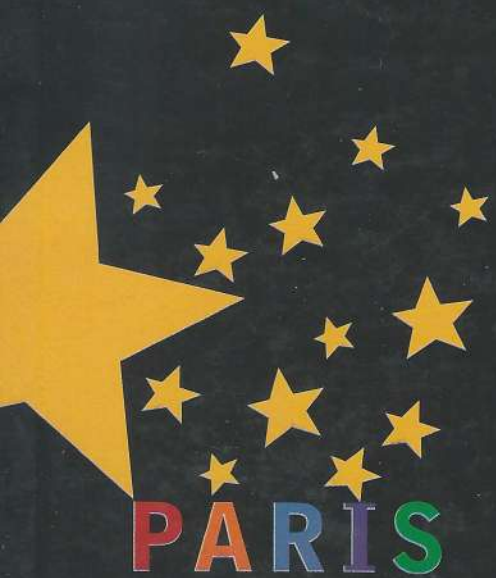

İÇİNDEKİLER

ŞİİR CESAR VALLEJO ***4,*** TARIK GÜNERSEL ***10,*** SERDAR KOÇAK ***11,*** NECMİ ZEKÂ ***12,*** İRFAN YILDIZ ***14,*** MUAMMER KIRANOĞLU ***114, 116, 117,*** NAZMİ CİHAN BEKEN ***118,*** KOMET ***119,*** ELVİN EROĞLU ***120***

ÖYKÜ EBRU OJEN ***64,*** OZAN ÇINAR ***69,*** İLKNUR GÜNEYLİOĞLU ***71,*** RUMEYSA CEBECİ ***72,***

METİN ALİYE BERGER-LÂLE MÜLDÜR ***6-7***

MEZAR YAZISI MARQUIS DE SADE ***80***

YAZI OSMAN ÇAKMAKÇI ***8, 103, 121,*** KONSTANTİNOS KAVAFİS ***16,*** BURAK FİDAN ***24,*** MELİSA KURTCAN ***30,*** KAĞAN KAHVECİ ***51,*** ILGIN DENİZ AKSELOĞLU ***69,*** CENK GÜNDOĞDU ***98,*** AHMET YURTKUL ***107,*** MUAMMER KIRANOĞLU ***110, 112***

SÖYLEŞİ VASSİLİKİ PAPAGEORGİEU ***38,*** FURKAN TEMİR ***82***

SANAT ALİYE BERGER ***7,*** MELTEM ŞAHİN ***28,*** BERİL GÜN ***81,*** MELİSA KURTCAN ***92,*** TURGAY SARIKAYA ***94***

DİPNOT MUAMMER KIRANOĞLU ***124***

DUYGU ÇAĞI
Şiir Öykü Felsefe Sanat

Sayı 3 Eylül – Ekim 2016
İki ayda bir yayımlanır

ISSN 2458-9039

Sahibi ve Yazıişleri Müdürü
Grano İç ve Dış Ticaret Ltd Şti adına
Muammer Kıranoğlu
(muammerkiranoglu@parisyayinlari.com)
Yayın Yönetmeni
Osman Çakmakçı
(osmancakmakci@parisyayinlari.com)
Editör
Burak Fidan
(burakfidan@parisyayinlari.com)
Görsel Yönetmen
Mehmet Ulusel
Satış - Dağıtım
Orkun Kurt
(orkunkurt@parisyayinlari.com)

Sertifika No: 34288

Yönetim Yeri ve Yazışma Adresi
Kemankeş Mahallesi Necatibey Caddesi
Akçe Sokak No 4/2
Karaköy İstanbul
Tel: 0 212 243 72 30

Ürün göndermek için
duygucagi@parisyayinlari.com

Baskı
Şan Ofset
Hamidiye Mahallesi Anadolu Caddesi4
No 50 Kâğıthane İstanbul
Tel: 0 212 289 24 24 (Pbx)
Faks: 0 212 289 24 31
e-posta: info@sanofset.com

ÇAĞRI

Biz sadece alışıldık bir dergi çıkarmıyoruz. Duygu Çağı sadece bir dergi değildir; yani iki ayda bir yayınlanan, belirli sayıda sayfanın bir ciltle bir araya getirildiği, basıldığı ve sonra dağıtıldığı, ondan sonra da maalesef "satışa sunulduğu" bir yayın olmakla yetinemez. Her türlü biçimsel, biçemsel ve yapısal sınırları aşmaya çalışan, alışıldık olanı reddeden, bilinmeyenin ortasında yeni bir yol bulmaya çalışan, giderek sayılarının artacağını umduğumuz benzer haleti ruhiyedeki bir grup insanın -sanatçının, şairin, felsefecinin vs demiyoruz; bu unvanlarla da yetinemeyiz- bir araya gelerek yeni ve içinde bulunduğumuz koşulları deşifre etmeye çalıştığı bir ruh hali birlikteliğidir bu. Duygu Çağı bir ruh hali beraberliğidir ve bize sunulan hayatla ve yaşama biçimleriyle yetinmeyip kendisine yeni yaşam alanları ve imkânları açmaya çalışanların birlikteliğidir. Bu birliktelikte dikey bir hiyerarşi değil, yatay bir eşitlik vardır. Kimse kimseden ne üstün ne aşağıdır. Derginin yazarları aynı zamanda derginin doğal sahibidir. Duygu Çağı bu anlamda herkesindir ve hiç kimsenindir.

Bu çerçevede, bizimle aynı ruh hali içinde bulunduğunu düşünen, verili olanla yetinmeyip onu aşmaya çalışan, gündüz düşleri gören, hayatı değiştirmeye çalışan, modernitenin ideolojisi kapitalizmle birlikte getirip bize dayattığı hayat biçimini reddeden, ama buna mukabil reddetmekle kalmayıp yeni hayat biçimleri yaratmaya çalışan yaşlı genç herkesi aramıza katılmaya çağırıyoruz.
Soğuk ve metalik akıldansa, sıcak ve ateşli duyguyu savunuyoruz. Duygu beklenmedik ve öngörülemez olandır ve daha önce hiç farkına varılmamış gerçeklere kapı açar.

DUYGU ÇAĞI

CESAR VALLEJO

UMUTTAN BAHSEDECEĞİM SİZE

İngilizceden çeviren **Osman Çakmakçı**

Bu acıyı Cesar Vallejo olarak çekmiyorum. Şimdi bir sanatçı, bir insan ya da basit bir canlı varlık olarak çekmiyorum bu acıyı. Bugün sadece acı çekiyorum. Adım Cesar Vallejo olmasaydı da bu acıyı çekecektim. Bir insan ya da hatta canlı bir varlık olmasaydım da bu acıyı çekecektim. Katolik, ateist ya da Müslüman olmasaydım da bu acıyı çekecektim. Bugün çok derinden acı çekiyorum. Bugün sadece acı çekiyorum.

Hiçbir açıklaması olmaksızın acı çekiyorum bugün. Acım o kadar derin ki, ne bir sebebi var ne de bir sebepten yoksun şimdi. Sebebi ne olabilir ki? Böylesine önemli olan şey nerede, ki acımın sebebi olmayı bıraksın? Sebebi hiçbir şey; hiçbir şey onun sebebi olmayı bırakmıyor. Ne için doğdu bu acı, kendisi için mi? Acım kuzey rüzgârından ve güney rüzgârından geliyor, tıpkı bazı nadir kuşların rüzgâra yatırdığı şu cinsiyetsiz yumurtalar gibi. Eğer gelinim ölseydi de acım aynı olurdu. Gırtlağımı boydan boya yarsalardı da acım aynı acı olurdu. Eğer hayat, kısacası, farklı olsaydı, benim acım aynı olurdu. Bugün tepeden tırnağa acı çekiyorum. Bugün sadece acı çekiyorum.

Aç adamın acısına bakıyorum ve onun açlığının benim acımı fersah fersah aştığını görüyorum, ki ölümüne oruç tutsaydım, en azından mezarımdan her zaman ot biterdi. Sevgili için de öyle! Nasıl da hasıl oluyor kanı, kaynağı ya da yararı olmayan benimkinin aksine!

Şimdiye kadar kâinattaki her şey, kaçınılmaz olarak, ya anne babadır ya da evlat. Ama benim acıma bakın bugün ne anne baba ne evlat. Kararacak bir sırttan yoksun, ama aynı zamanda aydınlatacak çok fazla göğsü var ve onu karanlık bir odaya koysalar ışık vermezdi ve onu parlak ışıklı bir odaya koysalar gölge vermezdi. Bugün ne olursa olsun acı çekiyorum. Bugün sadece acı çekiyorum.

HAYATIN KEŞFİ

Baylar! Bugün ilk defa hayatın varlığını fark ediyorum! Baylar! Bir anlığına beni yalnız bırakmanız için yalvarıyorum size, böylece bu müthiş, ihtiyarî ve yeni doğmuş hayat duygusunun tadına varayım, ki bugün, ilk defa, gözyaşı dökene dek kendimden geçiriyor ve mutlu ediyor beni.

Sevincim, bu duygumun tecrübe edilmemiş olmasından kaynaklanıyor. Daha önce bunu hiç hissetmemiştim. Biri bunu daha önce hissetmiş olduğumu söylerse yalan söylüyordur. Yalan söylüyor ve söylediği yalan öyle yaralıyor ki perişan ediyor beni. Sevincim hayatın bu kişisel keşfine inancımdan geliyor ve kimse bu inanca karşı koyamaz. Eğer biri bunu deneyecek olsaydı, dili dışarı sarkardı, kemikleri dışarı fırlardı ve gözlerimin önünde ayakta kalmayı sürdürmek için kendisinin değil başkalarının kemiklerini toplardı.

Asla, bugün hariç, hayat var olmadı. Asla, bugün hariç, insanlar yürüyüp geçmedi. Asla, bugün hariç, evler ve bulvarlar, hava ve ufuklar olmadı. Eğer dostum Payiret tam şimdi gelse, ona onu tanımadığımı ve baştan başlamamız gerektiğini söylerdim. Ki, gerçekte, dostum Payiret'le ne zaman tanıştım? Bugün tanışmamızın ilk günü olurdu. Ona gitmesini ve sonra dönüp sanki beni tanımıyormuş gibi ilk defa bana uğramasını söylerdim.

Şimdi ne kimseyi tanıyor ne bir şey biliyorum. Her şeyin İsa'nın doğumunun tesellisini yaşadığı, hiç solmayan aydınlanmanın ışığını elde ettiği tuhaf bir diyarda olduğumun farkına varıyorum. Hayır, efendim. O beyefendiyle konuşma. Onu tanımıyorsun ve böylesi beklenmedik gevezelikler onu şaşırtır. Ayağını şu ufacık taşın üstüne koyma: kendisinin taş olmadığını bilir ve boş uzaya dalarsın. Dikkatli ol, çünkü biz bütünüyle bilinemez bir dünyadayız. Ne kadar da az yaşadım! Daha yeni doğdum, yaşımı söyleyecek bir ölçü birimi yok. Daha yeni doğdum! Henüz yaşamadım bile! Baylar: öyle ufacığım ki, gün içime zar zor uyuyor.

Asla, şimdi hariç, yük arabasının sesini duymadım, ki araba Haussmann bulvarındaki büyük inşaata taş taşıyor. Asla, şimdi hariç, bahara koşut ilerlemedim, ona şöyle demedim: "Eğer ölüm başka bir şey olsaydı..." Asla, şimdi hariç, Sacre-Coeur'un küçük kubbelerine vuran altın gün ışığını görmedim. Asla, şimdi hariç, bir çocuk yaklaşıp ağzıyla derin derin bana bakmadı. Asla, şimdi hariç, bir kapının olduğunu bilmiyordum, ve başka bir kapının ve uzakların yürekten gelen şarkısını bilmiyordum.

Yalnız bırakın beni! Hayat şimdi ölümüne yumruk attı bana.

LALE MÜLDÜR - ALİYE BERGER

Titrek ellerimi unuttum.
Beni terk etme, beni terk etme
Köpeğinin gölgesi olayım beni terk etme

Beni uzaklara sürme... beni uzaklara sürme...
Biliyorum ki gerçekten senin için düşüyorum
Düşüyorum senin için.

Asfaltlara çıkın, pencereleri kapatın
düşüyorum işte senin için
Asfaltlara, asfaltlara

ALİYE BERGER - LALE MÜLDÜR

OSMAN ÇAKMAKÇI

BİZE ANLATILAN HİKÂYEYİ DEĞİŞTİRİP BAŞKA BİR HİKÂYE ANLATACAĞIZ

Şöyle etraflıca derinden düşündünüz mü, dünyayı hiçbir zaman olduğu haliyle, salt o olarak ve çıplak gözle göremediğinizi, ama bize anlatılan hikâyeler dolayımında onu algıladığınızı fark ediyorsunuz. Salt gerçeklikle bizim idrakimiz arasında anlatılan hikâyeler var; yorumlar var, imgeler var, teoriler var. Biz dünyayı kendi yolumuz yordamımızca tanıdığımızı sanırken, aslında bu hikâyelerin bize anlattığı biçimde tanıyoruz. Dünya bize salt gerçeklik ve çıplak olarak görünmüyor. Zaten böyle bir şey de imkânsız. (Tarihin başlangıcından beri imkânsızdı.)

Aslına bakarsanız, gerçeklik diye bir şey yok, o da aslında bir hikâyeden ibaret. Tarih de öyle: Tamamıyle bir hikâye. Bize öyle bir şekilde anlatıyorlar ki biz tarihi o şekilde biliyor ve kabul ediyoruz. Ama bir gün biri çıkar, hikâyeyi değiştirir, farklı bir hikâye anlatır o zaman tarih de gerçeklik de değişir. Dünya artık başka bir şey olur. Bambaşka yepyeni bir dünya olur. Daha önce hiç görmediğimiz, bilmediğimiz bir dünya olur ve bu dünyanın kendine ait koşulları, hakikatleri, imkânları ve sorunları olur.

Örneğin romancılar, örneğin Dostoyevski, bize hep hikâyeler anlatır. Bu hikâyeler aslında gerçekliğin belirli bir yönden görülmesidir. Sonra bu anlatılanlar yorumlar ve gerçeklikler halini alır ve gerçeklikle ilişkimizi bu hikâyeler aracılığıyla kurarız. Ne kadar hikâye varsa o kadar da gerçeklik vardır. Tolstoy, Aristoteles, Heidegger, Platon, Nietzsche bunların anlattıkları aslında hikâyelerdir. Gerçekliği dönüştürürler; aslına bakarsanız ortada dönüştürülecek bir gerçeklik de yoktur; yaptıkları aslında gerçekliği yaratmaktır. Her düşünür her romancı her şair bir gerçeklik yaratır. Biz de o gerçekliğe ya inanır ya da onu reddederiz.

Ama bazıları gerçekliği reddetmek ya da onaylamakla yetinmezler. Kendi hikâyelerini anlatmak isterler. Kendi hikâyelerini anlatarak, var olan hikâyeyi (demek gerçekliği) ilga etmek isterler. (Din de her şey gibi bir hikâyedir.) Her şey hikâyedir. Yeni bir hikâye anlatan kendi anlattığının da yeni de olsa bir hikâye oldu-

ğunun bilincindedir. Ama öyle değil mi zaten, gerçeklik yoktur, ama sadece hikâyeler vardır. Gerçeklik bu hikâyeler aracılığıyla var olur. Değişen her hikâyeyle birlikte gerçeklik ve dolayısıyla insan da dönüşür.

Şimdi biz, Duygu Çağı'nda yaşayanlar, bize anlatılan hikâyeyi reddetmek ya da ona boyun eğmekle yetinmiyoruz. Kendi hikâyemizi anlatarak onu dönüştürmek istiyoruz. Değiştirmeye çalıştığımız hikâye bize daha çok Batı tarafından ve kazananların tarafından anlatılan hikâyedir. Biz kaybetmişlerin hikâyesini anlatmak, ona yeniden hayat vermek istiyoruz. Kaybedenlerin de bir hikâyesi vardı ve eğer o hikâye anlatılsaydı kim bilir dünya nasıl farklı bir yer olurdu. Akıl, rasyonalizm, pragmatizm, kapitalizm, para vs. işte şimdi egemen olan bunların topu bir hikâyedir; kendi gerçekliklerini yaratmışlardır. Biz kapitalizmin bir mukadderat olmadığını, aksine kazanmış olanların anlattığı bir hikâye olduğunu biliyoruz. Ve biz bize anlatılan bu hikâyeye göre hayata bakmayı, hayatı öyle yaşamayı istemiyoruz. Duyguyu, ham duyumu savunuyoruz. İlk teması yüceltiyor ve hikâyemizi onun açtığı yollarda kurmayı hedefliyoruz. Bu çabamızda biraz mistisizm de var, içe bakış da var, kabuller de var, ama aynı zamanda ten de var, sonluluk duygusu da var, biyoloji de var. Ve elbette ki insanoğlunun yegâne ışıkları olan edebiyat ve felsefe de var.

Dünya bize anlatıldığı kadar karmaşık ve dolambaçlı değil: Kazananlar ve kaybedenler var. Bir de ne kazanmak ne de kaybetmek, ama doğayla uyum içinde, insanın zaaflarını kabul edip birlikte yaşamak isteyenler var. Biz işte bu çağa Duygu Çağı diyoruz.

LA FONTAİNE - TARIK GÜNERSEL

KRAL İSTEYEN KURBAĞALAR

"Demokrasi zahmetli,"
demiş bazı kurbağalar;
"İyi ki Tanrı Vırak var."
Ona çok yalvarmışlar:
"Krallık yap cumhuriyeti!"
Güm diye bi' şey...gökten mi?!
Heyecanla saklanmışlar:
"Şimdi güçlü bi' kral var!
Adımıza düşünür,
rahat ederiz hemen."
Ama kraldan tıs yok.
Korkuyla sinen çok.
Silkinip yanaşmış biri. "Haber:
Düşen kütükmüş meğer!"
İnanmamış çoğu buna:
"Tepkisiz kralın teki!"
Yalvarmışlar Tanrı'ya:
"Başka kral yolla bize!
Ağzı dili olsa bari!"
Balıkçıl gelmiş, iyi mi:
Her gagada bir kurbağa!
Yandaşlar edinmiş ama.
(Can garantisi var ya!)
"Aman, kurtar!"demiş kimi
hayal ürünü Tanrı'ya.
Kızmış yandaş bir kurbağa:
"E fazla oldunuz ama!
Hep yakınma, hep yakınma!
Krallık dediniz madem,
bu belaya razı olun. Yoksa
bu gider, gelir beter."
Baştakinin işi iş. Demiş:
"Bu inanç bana yarar.
Ötmesinkarşıtlar."
Demokrasi isteyenler
didinip duruyor;
itaat alışkanlığını
değiştirmek zor mu zor.

SERDAR KOÇAK

BOŞ KÂĞIT

bu boş kâğıt.
zamana
ve tesadüflere hükmeder
yırtılır
ve avaz doğar

bu boş kâğıt
mavidir
ve kanatları vardır
ıslık ve is doğar
gece başlar

bu boş kâğıt
rüzgârın maviyi zaptıdır
zambaklar açar
kızıl tüller titrer
gök limana iner

bu boş kâğıt
ışığı azaltır
pınarlar susar
kelimeler de susar
ve solar

NECMİ ZEKÂ

hoppala cuppala

1.
tek arzulanan = hep arzulanır olmak

kaydını yeni bir okula aldırmış çocuk
bakmış bütün öğretmenler aynı

aynıdır *aşık veysel barok bestecidir* diyen öğrenci
bitter fool sweet fool king lear'de geçer

akıl erdiremediklerine aşık olursun - bu illet
başlar zamir kullanımına geçişle

icabet = *sonra tepeme binsinler*
- libido üzerine notlar bir

2.
her hoşuna gidene güvenmek - *akıllım o eskidendi*

kılını kıpırdatmazsa yerli olur yabancı
kıpırdatırsa = adem'in oğlu şit

müellifsiz - yuvarlanma - *mesele sevilmek değil*
stoktan teslim - *biz kimin kimyasını ne ettik*

biliyorsunuz durumu - en alta yerleştirilen
sonsuzu dolaşmak - *donsuz demeyelim*

öksürerek bile - inanır insanölümsüzleşebileceğine
- libido üzerine notlar iki

rüyanda gör kaç

1.
çığlıklar - pek bilinmez ama ekonomiktir
sonra ödersin = tehditkâr gönül alma

pek tatlı tuzak = *peki o zaman*
peki o zaman

lütfen acele - yeni bir soluk beyefendinin masasına
şu oflamanız var ya beyefendi of of - *bir servet değerinde*

2.
bir hırçınlık emin olmaya = denizimsi
şaşırdık mı - *lagv yeminiyim*kayığımsı

jürikahkahagazıkıvamınagelmişti

çığlık gibi duruyorsa iyi şiirdir dedi ressam
resim değilse alır duvara asarım dedi şair

göğsümüzeasitle - çığlıkiziyaptırdık

İRFAN YILDIZ

KIŞ YELLERİ

kar, kemiğini atmış ağaçların üstüne
gelinlik tacını tozutarak güneşin
eski bir zamandan kalma mutluluk
düşleri teselli ediyor talihin üstünde
sıcak bir ay özleyen meczup
bakıyor tanrısal gözleriyle
karanlığa haykıran haa gibi
dişleri düşüyor kelimelerin

zamana konmuş kuşlar kalkıyor yerinden
yuvaları açıkta kalmış fahişeler gibi
düşüyor kara-düzenin gölgesine
kanlı, karanlık yapraklar
tanrı, elleriyle yürümüş sahilde
sanki, büklüm büklüm etmiş kelimeleri,
bir sıcak çay, bir sıcak ezogelin özlüyor
kavrulmuş dereler köprülerin altında

kurumuş sonsuzluktan akıyor çeşmeler
bâdı saba gibi aniden
fındık dallarının üzerinde kırmızılar
ak papatyalar düşüyor karanlığın içinden
zevk-i selim ve maria magdelana
bir tanju okan hüznü çöküyor içinde
mağrur ve mahsus kulübenin,
yahya kemal mısralarını doğruyor sahte şehirler
fücur mahsulü kelimelerin gölgesine
yükseliyor kanlı ay
bütün karaköylerin göklerinde

kar yağınca gözlerinin üstüne
gönlümde kırılmış çam ağacının
ne güzel oluyor ne güzel dağlar
karları örtünen kaya ben olsam
diye iç geçiriyorum sana bakarken
ne huzur vardır şimdi karları giyinen otlarda
ve yerini arayan masum kuşlarda
tanrıya sitem göklere gölge vardır
şu salınan kıyılarda
tanrısal hüzünlerden bir bukle vardır
bu kara göllerin kepeneğinde
şairlere bir diyecek vardır

KONSTANTİNOS KAVAFİS

SANAT HER ZAMAN YALAN SÖYLEMEZ Mİ?

"Poetika ve Etika Üstüne Notlar" -I-

Çeviren **Samih Rifat**

1.

Hiç kırda yaşamadım. Başkaları gibi kısa süreler için bile kırlık bir yerde kalmadım. Buna karşılık kırları övdüğüm bir şiir yazdım; dizelerimi kırlara borçlu olduğumu söylüyorum bu şiirde. Pek övgüye değer bir şiir değil sanırım. Yazılabilecek en az içten şeylerden biri: kusursuz bir yalan.

Oysa şimdi kendi kendime soruyorum: gerçekten bir içtenlik eksikliği mi bu? Sanat her zaman yalan söylemez mi zaten? En çok yalan söylediği zaman, en yaratıcı olduğu zaman değil midir? O dizeler yazıldıysa, sanatın bir etkinliği değil mi bu? (O dizelerin kusurları, kuşkusuz içtenlik eksikliğinden gelmiyor: en içten heyecanlara kapıldığında, çoğu kez başarısız oluyor insan.) Bu dizeleri kurduğumda sanatsal bir içtenliğim yok muydu? Düşgücüm sanki gerçekten kırda yaşamışım gibi çalışmıyor muydu?

5.7.1902

2.

Kendimde olağanüstü yetiler bulunduğunu hissediyorum. İnanıyorum ki isteseydim büyük bir doktor, bir avukat, bir maliyeci, bir mühendis olabilirdim. İki şey gerekirdi bana: öğrenmek için zaman ve yazından vazgeçmek için istenç gücü. Düşüncemin bir yanılsaması mı bu dersiniz? Yetenekleri mi biraz fazla önemsemek mi? Ya da bütün yazarlar da ortak, doğal bir şey mi? Bütün yazarların sahip olduğu bir güç mü demek istiyorum. Her türlü pratik çalışma, bana kolay geliyor. Ama şunu da kabul etmeliyim: bu kanıda olmama karşın, bana gerekli zaman tanınmazsa, pratik yaşamda başarı göstermem olanaksız. Ama o zaman da genel kategoriye düşüyorum: zaman verilen her insan, orta yetenekte bile olsa, başarılı olabilir. Ama hayır; beni üstün kılan —buna inanıyorum— çok daha az zamana gereksinmem olması. Yine de pratik işlerde başarılı olamayacağımın bilincindeyim, çünkü ruhumu yaralayacak bir zorlama yapmadan, yazın *bankering*'ini derin benliğimden koparıp atmam olanaksız. Aklıma başka birşey geliyor. Bu içimde duyduğum yetenek, pratik işler karşısında duyduğum rahatlığın ortaya çıkardığı yetenek, yazından, sürekli kafa yormaktan, düşgücünün *sharpening*'inden gelmiyor mu acaba? Acı çekmeden Düşgücü'nü yadsımaya zorlayabilseydim kendimi, belki gücümü de yitirirdim ve pratik işler, sıradan insanlara olduğu kadar zor gelebilirdi bana. Ama sanmıyorum. Yetenek işte burada. Benim zayıflığım —ya da gücüm, sanatsal çalışmaya iyi kötü bir değer veriliyorsa— yazını, ya da daha doğrusu Düşgücü'nün o tadına doyulmaz *çalkantısını* yadsımayışımda.

18.08.1902

3.

Gerçek ve Yalan var mıdır? Ya da yalnızca Yeni ve Eski mi vardır — Yalan, Gerçeğin Yaşlılığı mıdır yoksa?

4.

Sık sık gözlemlerim: sözcüklere pek önem vermez insanlar. Açıklayayım. Sıradan bir insanın (sıradan sözcüğüyle aptal demek istemiyorum, yalnızca özellikleri olmayan birinin) bir kanısı vardır, bir kurum ya da basmakalıp bir düşünceye karşı çıkar; ama büyük çoğunluğun tersini düşündüğünü bildiği için susar; konuşmanın gereksiz olduğuna ve hiçbir şeyi değiştiremeyeceğine inanmıştır çünkü. Oysa büyük bir yanılgı bu. Ben başka türlü davranırım. Diyelim ki ölüm cezasına karşıyım. İlk fırsatta söylerim bunu; söylediklerimin, egemen güçleri hemen yarın ölüm cezasını kaldırmaya iteceğini sandığımdan değil; bunun benim düşüncemin utkusuna katkıda bulunacağına inandığım için. Kimsenin benimle aynı düşüncede olmaması pek önemli değildir. Sözlerim yitip gitmez nasıl olsa. Belki biri yineler onları, dinleyecek ve hesaba katacak birilerinin kulaklarına ulaşırlar. Belki bugün aynı düşüncede olmayanlardan biri, daha sonra, başka ve daha uygun koşullarda anımsar onları; belki aklı yatar ya da en azından sarsılır. Eylem'i gerektiren başka toplumsal konular için de bu böyle. Çekingen biri olduğumu biliyorum ben, eyleme geçmek elimde değil. Ama sözlerimin yararsız olduğunu sanmıyorum. Bir başkası eyleme geçer bir gün ama benim, bu çekingenin sözleri, onun eylemini kolaylaştırır. Araziyi temizleyip düzler.

5.

Aşkım üstüne yazmayı düşündüm. Ama yapmayacağım bunu. Önyargı ne kadar güçlü! Ben ondan kurtuldum, ama bu sayfayı görebilecek henüz tutsak insanları düşünüyorum. Ve duruyorum. Ne güçsüzlük! Yine de bir harf yazmak istiyorum — T — bu anı simgelemek için.

9.11.1902

6.

Kim bilir ne tür kösnül düşünceler yönetmiştir yazın yapıtlarının çoğunun oluşumunu! Algılamayı saptıran (ya da biçimini bozan), yalnız kösnül düşünceler! Ve kimi romanlarda (çoğunlukla İngiliz romanlarında) eleştirmenlerin beğenmediği yanlar —onları şaşırtan, sanki yazar isteyerek kötü yazmış gibi duran bölümler—, çoğu kez yazarın bir duyguya ya da kösnül bir duruma boyun eğmesinin sonucudur. Bu duygu öylesine güçlü kimi zaman öylesine şiirsel, öylesine olağanüstüdür ki, doğumuna eşlik ettiği sözcüklerle bir bütün oluşturur. Bu nedenle de, aylar sonra bile olsa, yazdıklarını yeniden okuduğunda, birşeyleri değiştirmek ya da düzeltmek elinden gelmez yazarın. Çünkü sözcüklerle birlikte eski duygunun hayaleti de çıkar ortaya ve yazarı, yapıtının bir bölümü önünde sanki *color-blind*'a dönüştürür.

12.11.1902

7.

Sapkınlık insana güç verir mi bilmem. Kimi zaman verdiğine inanırım. Ama yücelik kaynağı olduğundan hiç kuşkum yok.

13.12.1902

8.

Yalnız insanlar, bizim görmediğimiz şeyleri görürler: dünyaya son derece duyarlı bir bakışla bakarlar. Yalnızlık, derin düşünce ve dünyadan elini eteğini çekme, ruhu inceltir, keskinleştirir. Bizse insanlarla görüşerek, düşünmekten kaçarak ve yeryüzü zevkleriyle köreltiriz onu. Bu nedenle bizim görmediklerimizi görürler. Bir odada yalnız başına kalan insan, saatin vuruşlarını açık seçik duyar. Ama içeri biri girer ve bir konuşma başlarsa onu artık duymaz olur. Vuruşlar duyulmaz hale gelmemiştir oysa.

9.

Büyük şiirlerin kusurlarını keşfetmek için zaman gerekir. Yayınlandıklarında uyandırdıkları ilk duygu, hayranlık olur; ve bu hayranlık dağılmadıkça ya da değişime uğramadıkça, en keskin gözlü eleştirmenler bile kusurlarını göremezler şiirin. Garip bir özelliği bu insanoğlunun: ancak hayran olmadığında bir yargıya varabilir.

10.

Genç bir ozan, beni görmeye geldi. Çok yoksul, yazın çalışmalarıyla yaşayan biri ve yaşadığım güzel ev, ona usulünce çay ikram eden hizmetçim, iyi bir terzide dikilmiş giysilerim, sanırım biraz hüzünlendirdi onu. "Ne korkunç şey, yaşamını kazanmak için savaşmak zorunda olmak," dedi, "dergisi için abone, kitapları için müşteri peşinde koşmak..."

Onu yanılgıda bırakmak istemedim ve aşağı yukarı şunları söyledim: durumu zor ve tatsızdı ama ben nasıl da pahalı ödemiştim küçük lükslerimi! Onlar için doğal yeteneğimden uzaklaştım, bir devlet görevlisi oldum (ne gülünç durum!), her gün bir sürü değerli zamanı harcıyorum ve buna, arkadan gelen cesaret yitirme ve yorgunluk saatleri ekleniyor. Ne yıkım! Ne büyük ihanet! Oysa o yoksul genç, tek bir saat bile yitirmiyor ve Sanat'ın çocuğu kimliğine sadık kalıyor.

Çoğu kez çalıştığım sıralarda, güzel bir düşünce gelir aklıma, az bulunur bir imge, kusursuz bir iki dize ve onları unutmak zorunda kalırım, çünkü büro işleri bekleyemez. Sonra eve döndüğümde, biraz dinlendikten sonra onları anımsamaya çalışırım ama boşuna. Doğrusu da budur. Sanat şöyle der sanki bana: Ben, geldiğinde kovulabilen, çağırıldında da yeniden gelen bir hizmetçi değilim. Dünyanın en büyük Hanımefendisiyim ben. Ve sen, zavallı güzel evin, güzel giysilerin ve zavallı iyi konumun için beni yadsıdıysan —sefil hain— o zaman bununla yetin (nasıl yaparsın bilmem!) ve yalnızca beni karşılamaya hazır olduğun o çok ender zamanlarda geldiğimin farkındaysan, eşikte dur ve bekle beni, o her gün bulunman gereken yerde.

Haziran 1905

11.

İyi bir terzinin diktiği giysi, kusursuz biçimde yalnızca bir kişiye uyar; bir yağmurluk, iki ya da üç kişiye. Ben de böyleyim işte: şiirlerim bir duruma uyabilir (to fit), belki de iki üçüne... Benzetme küçültücü gelebilir; bense tersine doğru ve teselli edici buluyorum. Herkese göre değildir benim şiirlerim, birkaç kişiye göredir. Az şey değildir bu da. Has şiir olduklarının kanıtıdır.

9.7.2015

12.

İngiliz yazınını soğuk bulmama neden olan şey —İngiliz dilinin kimi boşlukları dışında—, nasıl söylemeli bilmiyorum, tutuculuğu, geleneklerden kopmakta zorluk çekmesi, —ya da bunu yapmak istememesi—, aktöreyle ters düşmekten korkması ya da sahte—aktöre'sidir sanıyorum (ikiyüzlü bir aktöreyi böyle tanımlamak gerek).

Şu son on yıl içinde, aşkın yeni görüntüsünü korkusuzca ele alan ve çözümleyen, çok sayıda —iyi ya da kötü— Fransız romanı yazıldı. Yeni bir görüntü mü bu gerçekten; hayır, ama önyargının onu bir delilik (bilim tersini söylüyor oysa) ya da suç (mantık tersini söylüyor oysa) sayması yüzünden, yüzyıllar boyunca görmezlikten gelinmişti. Bildiğim hiçbir İngiliz kitabı yok bu konuda. Neden? Çünkü önyargılara karşı çıkmaktan korkuyorlar. Oysa bu aşk, İngiltere'de de var, başka bütün uluslarda da —ve hep vardı—, yalnızca birkaç kişi için de olsa.

13.

Toplumun —ne sağlık tutkusundan ne de akıldan doğan— zavallı kuralları, yapıtımı kısıtladılar. Anlatımımı zincire vurdular, benim gibilere ışık ve heyecan taşımamı engellediler. Yaşam koşulları, İngiliz diline egemen olabilmek için uzun süre uğraşmamı gerektirdi. Ne yazık! Aynı çabayı, Fransızca öğrenmek için harcasaydım —koşullar izin verseydi, Fransızca bana o denli yararlı olsaydı— belki de, aynı anda hem söyleyen, hem susan adıllarla kendimi daha özgür biçimde anlatabilirdim. Ama ne gelir elden! Estetik açıdan bir başarısızlık bu. Tartışma konusu olarak kalacağım hep ve yalnızca yadsıdığım şeylerden yola çıkarak bütünüyle anlayabilecekler beni.

15.12.1905

14.

Ne büyük bir aldatmacadır Sanat, içtenlikten söz ettiğinde. Oturup kimi sorunlar üstüne yazmaya başlarsınız —çoğu kez düşgücünüzle— sonra zaman geçer, acaba yanıldım mı diye sorarsınız kendi kendinize. Yaşlılık konusunda *Mumlar*'ı, *Yaşlıların Ruhları*'nı ve *Yaşlı Adam*'ı yazdım. Yaşlılığa doğru ilerlerken ya da en azından olgunluk yaşlarında, bu son şiirin hiçbir doğru yanı olmadığının farkına vardım. *Yaşlıların Ruhları* şimdilik doğru görünüyor ama yetmiş yaşına geldiğimde onu da bir o kadar yanlış bulmayacağımı kim söyleyebilir? Ya *Mumlar*, o doğrudur umarım!

Betimleyici şiir —tarihsel olaylar, doğanın fotoğrafları (ne korkunç sözcükler!)— daha güvenli belki. Ama o da zavallı ve kısa ömürlü.

1906

(gelecek sayı devam edecek)

BURAK FİDAN

ORHAN DURU'YU BEKLERKEN

O kadar çok bekledim ki, sonunda geldi. Olduğu gibi anlatacağım ama önce bu yazının edebiyattan çok parapsikolojiyle ilgili olduğunu söylemeliyim. Üstad Alfrad Jarry gibi patafizik yapmıyorum.

Elvina'yı, Can Eskinazi'nin Lale Müldür üzerine yaptığı bir film gösteriminde tanıdım. Fol ekibindendi. Gösterim sonrası tanıştık. Bana Jupiter hakkında neler bildiğimi sorduğunda güneş sisteminin en büyük gezegeni diye yanıtlamıştım. "Jupiter'le daha fazla ilgilenmelisin" diye devam etmişti, "Jupiter'in manyetik alanı çok güçlüdür, Jupiterde olsaydık kızlar senin çekim gücüne acayip tav olurlardı!" İşte, milyarlarca ışık yılı ötesinden beklediğim flört böyle gelmişti. Bizi sabaha erdiren Jupiter flörtümüzden, bu eşsiz gezegen için Elvina'dan öğrendiklerim şöyle:

Jupiterde, insanlar çıplak dolaşır.

Jupiterde erkekler sadece bir phallus'tur.

Jupiter, çok eşlidir.

Jupiterli kızlar, aşık olmak için Dünya'ya gelirler.

Jupiterde, kocaman bir begonvil okyanusu vardır.

Jupiterde kimse çalışmaz.

Jupiterde, her yerde sevişen Jupiterliler görürsün.

Jupiterde, kıskançlık da yoktur, yalan da.

Jupiterde, şiir ve tanrı aynı sözcüktür.

Jupiter, pembe renklidir....

Astronomiye inancım artmıştı. Düzenli aralıklarla buluşup sevişiyor yıldızları sayıyorduk. Günler böyle geçiyordu. Hiç kimseyi özleyemediğim boktan günlerdi. Kimseyi özleyememek, bir çeşit yalnızlık mertebesiydi. Bazen, Elvina'yla yıldız saymaktan yorulur sessizce Orhan Duru'yu beklerdim. Gelse, gırtlağımdaki kandırılmışlık yumruğu çözülüverecekti.

Sizi gerçekten sevmiş biri, sevmeyi öğretmiş biri demektir. Cehennemde tek kurtuluş...

Ben Orhan Duru'yu beklerken, Elvina da dünyanın dışında başka bir yerde ve boyutta, başka varlık topluluklarının yaşamlarını anlatıp beni beklerdi.

Ölüm ve sonrasına olan inancım, Elvina'nın Jupiter dansı yapmak için Orhan Duru'nun evine gittiğimiz gün alt üst oldu. Hemen söyleyeyim ki, bu gece, LSD, Asit ya da benzer halüsinasyon yaratan maddeler almış değiliz. Bu yaşadığım, kimyasal maddelerle erişilmiş algı deneyiminden bambaşka bir düzeydeydi.

Elvina, Jupiter dansı için kostüm hazırlıkları yaparken, ben de elimdeki işlerle meşgul oluyordum. Arada bir gelip dansın mizanseninden ayrıntılar gösteriyordu. Keyfim yerindeydi. Bu hazırlık aşamasında Orhan Duru'nun şu an aramızda olduğunu, kendisiyle flört ettiğini, Duru'nun içinden hiçbir zaman kötülük geçmemiş inanılmaz bir centilmen olduğunu, çok eğlenceli, esprili, bambaşka bir mizahı olduğunu söylediğinde hiç şaşırmamıştım. Jupiterli kızların hayal gücünü biliyordum artık. "Daha yeni tanıştınız" diyordum, "inanılmaz bir dosttur Orhan Duru, zamanla daha da anlayacaksın ne eşsiz bir insan olduğunu".

Geceye varmak üzereydik. Jupiter dansı için tüm hazırlıklar tamamdı. Her şey olağanüstü güzel, olağan seyrinde devam ederken, Elvina, birden şöyle dedi:

"Bak, bir şey söylüyor Orhan Duru, ben anlamıyorum, sen anlarmışsın, sana söylememi istiyor".

"Ne diyor?"

"Siyah kitabın içinde arpa varmış, anlamıyorum, aynen böyle söylüyor".

"Sen bunu bilemezsin! Nerden biliyorsun?" diye fırladım olduğum yerden. Evde, kütüphanenin en üst rafına –ki ancak merdivenle ulaşılabilir– siyah bir kitabın içine kötü zamanlar için bir miktar para saklamıştım ve Orhan Duru, paraya her zaman arpa derdi.

"Bu yaptığın hiç hoş değil" dedim. Elvina, hiç aldırmadan, gülerek devam ediyordu.

"Dünyanın bütün sabahları diyor, hiç bitmemiş, bu ne demek ki?"

"Elvina! Sen bunları nasıl, nasıl bilebilirsin!?" Dünyanın Bütün Sabahları, Orhan Duru'yla her sabah dinlediğimiz bir albümdü.

İyice korkmaya başlamıştım, tuhaf, çok tuhaftı olanlar. Elvina, bu tuhaflığın hiç mi hiç farkında değildi. Sanki odada gerçekten biri varmış gibi devam ediyordu:

"Harika biri ya Orhan Duru. StarWars'ları varmış, bana vermeni istiyor. Bilim Kurgu okursam sana alınmazmışım, espri gücüm artarmış"

Bilim-kurgu'nun humora iyi geldiğini söyleyebilecek düzeyde tek bir insan yok etrafımda!

"Orhan abi, sensin, gerçekten sen misin?"

"Bak şöyle yaptı: iki elini cebine sokup omuzlarını kaldırarak başını hafifçe yana çevirip gülümsedi, çok güzel biri ya"

"Elvina! Bu Orhan Duru! Bu jesti, kimse, Orhan Duru'yla yaşamamış kimse bilemez"

"Bak ne diyor, inanılmaz ya, seni çok seviyormuş, bazen gelip kulağına bir şey fısıldıyormuş, sen onun sesinden duyuyormuşsun, o gerçekmiş, senin iç sesin değilmiş o duyduğun, onu dinleyecekmişsin, kimseye inanma diyor, herkes kendi çıkarını düşünüyormuş, sen iyi yoldaymışsın, ama dikkat et diyor..."

Bu böyle devam ederken ağlamaya başladım. Elvina'nın asla bilemeyeceği olaylar, isimler, karakterler, birtakım tavırlar ve nedenleri... inanılmazdı. Gerçek bir temizlik oldu zihnimde. Sabaha kadar konuştuk Orhan Duru'yla. Yaşarken ona soramadığım her şeyi sordum, her bir sorumun yanıtını aldım. Burada yazmamın hiçbir önemi yok. Ona yaşarken söyleyemediğim birçok şeyi de söyleme fırsatım oldu. Bir düş ya da sanrı görmedim. Her şey olağanüstü ama gerçekti. Konuştuğum Orhan Duru'ydu. Bunu sadece bana anlattıklarından değil, anlatma tarzından da kolayca anlayabiliyordum. Başka hiçbir hayalet, bu tarz sözcük oyunlarına, bulmaca bildirmece dil üstünde kaydırmacalara başvurarak insanlar alemiyle iletişime geçemez sanıyorum.

Jupiter dansı, sabaha erdiğimizde bitmişti. Sızıp kalmıştım. Uyandığımda, gece olup biten her şeye şüpheyle yaklaştım. Elvina da öyle. Gece Orhan Duru'nun sözcük oyunlarından biri "Gramafonun iğne deliği nereye girerdi" idi. Soruyu yanıtlayamadığımızda, sabah yanıtlayabilirsiniz demişti. Elvina'nın kolyesinin kaybolduğunu fark ettik. Jupiter dansı evin her odasında gerçekleştiği için, kolyenin düşmesi olasıydı. Aramaya koyulduk. Kolye, çalışma odasında, ancak bir iğne deliğinin girebileceği bir oyukta

sıkışıp kalmıştı. Bu kadarı da fazlaydı doğrusu ama gene de rasyonel akıldan vazgeçmiyordum. Her şey bir tesadüf ve olasılıklar denizinde bir olasılık dalgası olabilirdi yaşamımızda.

Günü dışarda geçirdik. Elvina da ben de pek konuşmuyorduk. İkili bir deliliği paylaşıyor gibiydik. Tamamen şüphedeydik. Akşam olup da eve döndüğümüzde, aramızdaki sessizliği bozmak için, biraz da espri olsun diye şöyle dedim:

"Madem bir hayalet yazarla iletişime geçiyorsun, yazdıklarını oku bari, gel sana bir Orhan Duru öyküsü okuyayım".

Gidip Sarmal Toplu Öyküler'in ilk baskısını aldım kütüphaneden. İçindekiler sayfasında ilk öykü olarak ne okuyabileceğime bakıyordum ki:

"116. sayfayı okuyacakmışsın, öyle söylüyor" dedi Elvina.

116. sayfayı açıp okumaya başladım, öykünün devamını merak edenler araştırıp bulabilirler, ben tek bir cümleyle bırakıyorum:

"Sabaha kadar süren çılgın bir dans sürüyordu evde"

MELTEM ŞAHİN

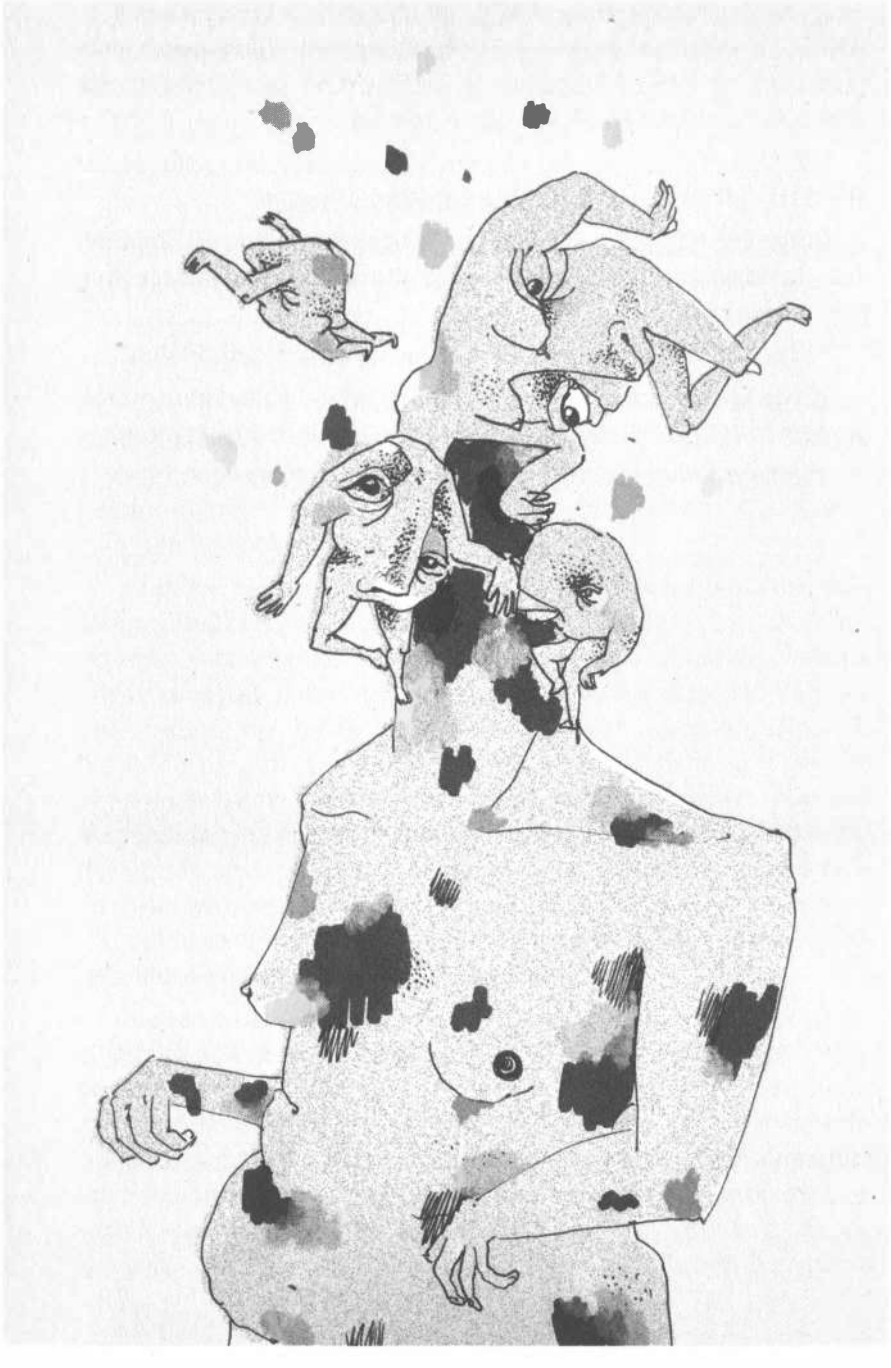

kimkiduk

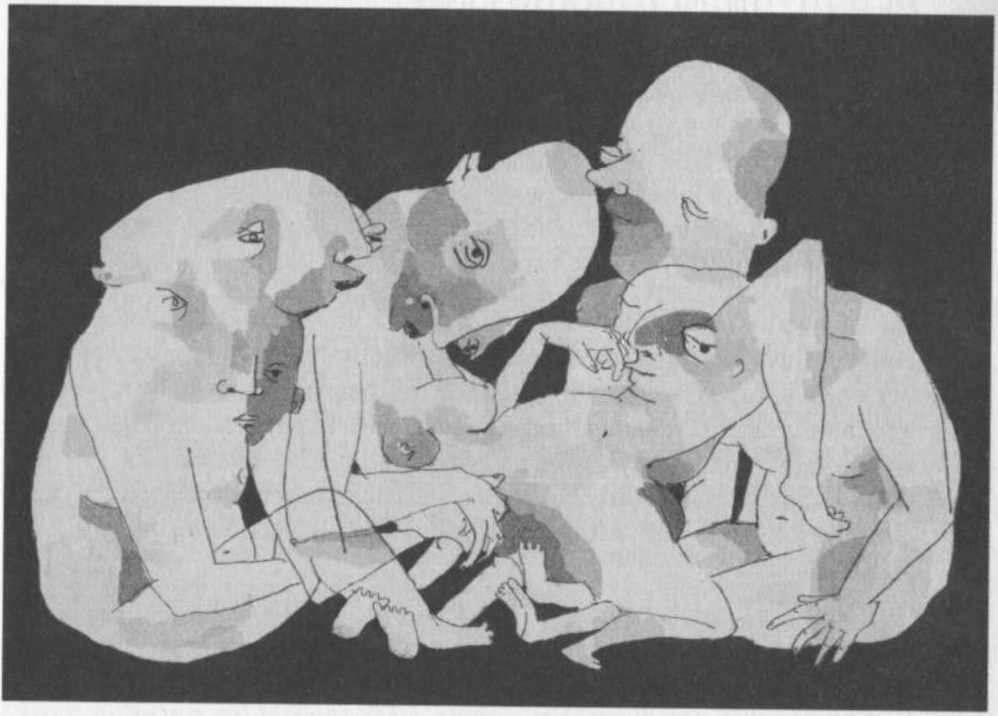

makas almaca

MELİSA KURTCAN

YERYÜZÜNÜN MÜBADİLLERİ

*Michalis Tegos'*un enfes makalesinden ilhamla...

"Bir dağın yapıp da insanın yapamadığı ne var?" diye soruyor çocukluğumun oyuncu filozofu, geçmişi bugüne getiren tüm belirlenimlerden sadece birisi. Aklımda yer edişinin, çok sonradan felsefeyle ve dünyayla kurduğum ilişkinin zemini olan varoluşsal merâkı oluşturduğunu şimdi anlıyorum. Var olmak diye yanıtlıyorum bugün 27 yaşımda. Derin bir ayrılık var toprakla insan, doğayla tarih arasında, sonsuz uçurum. Ellerimizde boşluğu doldurmaya yarayan kavramlar, kendileri de boşlar, kayıp gidiyor içlerinden Hakikat, dolmuyor hiçbir şey. Geriye kalan boşluğa bakarak, kapanmayışına kızıyoruz açık aranın. Sahip olamadıkça sahip çıkmaya çalışıyoruz, boşluğuna hükmedemeyenin doluluğu olmazmış, bilemiyoruz. Ait olmak, ama nereye? Şöyle bir dağ gibi ait olabilsek...

Eğer zaman tanrıysa, geçmişten geleceğe fırlatılacak bir okun yayı gibi, sonsuzca yalvarmalıyız ona, kopuncaya dek, taa ki, ve sonra biraz daha... Ruhu yırtılarak maddenin dönüşümü, dünü, bugünü ve yarınınca diyalektik. Madde vardı, mevcut, ve olacak, tarihsel materyalizmi kanıtlıyor bir ip cambazı. Ve yaşanmamış bir geleceğe fırlatılma olanağı kopan yayla... İşte ruhum, bu bahsi geçen yay gibi gerilmiş, yaşanmamış bir geçmişin tükenmiş geleceğinde.

Yazın, insanın gerçekle kopuşunun ardından, onun gerçeği hayal etmeye başlamasıyla başlar. [Ve hiçbir şey ama hiçbir şey anlatı kadar sahici olamaz, onun iki yanına savrulmuş insan ve Hakikat de dâhil olmak üzere.] Öncesinde gerçeklik, üzerinde uzlaşım sağladığımız her şeydi, yani o saf duru madde, duygulanımımızda iz bıraktığı haliyle. Hayal ettiğimiz her şeyin gerçekliğe dönüşmesi için, yeryüzünün tüm nüfusunun bir hayal üzerinde uzlaşım sağlaması yeterliydi. İnsanın ve hakikatin bir olması, tam da gerçeği hayal etmek değil miydi? Düştüğümüz bahçe, bir oyun bahçesiydi. Havva Adem'i elmayı yemesi için ikna et, Adem'se, erkeklik hesabından eyler, yasak elmayı yerler, ve o esnada çıplaklığa ve ölümlülüklerine düşerler. Cennet bahçesiyle dünyayı ayıran neydi?

Kendilerini çıplak bulan iki tanrı evladı, neyin çıplaklığındaydı? Belki de bu sadece iki insanın fiziksel ayrımının soyut bilgisine referans vermekteydi, birbirinden kopuşa? Belki de en başında tek bir kişi vardı yalnızca, hem erkek hem dişi. Ölümlülük, hayattı. Bahçeyse, hiç dahil olmamıştı hayata, o ancak, bir yokluk olarak vardı. Utanç takip etmişti afiyetlerini; utanç, düşüştü. Sartre'ın anahtar deliğinden bakan kişisi, varlığının aşkınlığına hapsolmuş dışarıyı gözetliyor ve uzaktan köşeyi dönen ayak seslerinin sebep olduğu utançla bedene düşüyor. Karşısındakini ancak bu mutlak utançla bilebiliyor, kendisini de ancak bu mahkum olunan utancın varsaydığı Öteki'yle. İdeal bir Öteki, İdealin utançla Öteki'leşmesi, tüm milliyetçi süreçlerimizin bir özeti gibi.

Bir ve tek olarak tahayyül edilebilen hem erkek hem dişi tek bir kişiyi temsil ediyor olabilir mi tüm bu başlangıç ve varış fikri? Mekandan bağımsız olmayan bir birliktelik; bahçe, bu birlikteliğin adı. Mutlak karşı çıkışı temsil eden şeytan öte yandan; once ikiyi, sonra da çokluğu mümkün kılan içsel öğe, bağdaşmazlık. İkisinin bu dolayımla bedene düşüşünde cisimlenen karşıtlık, şeylerin fiziksel ayrılıklarını teşkil eden ötekilik sınırında hepimiz bir başkasıyız. Maddi dünyanın trajedisi, aklın ayrımları. Öyle ki kendini bile bir başkası gibi düşünce nesnesi kılan, yabancılaşmanın varlık zemini. Bahçeden düşme, içsel örgütlenmenin ilkelerinin karşıtlık oluşturacak şekilde yeniden düzenlenmesi. Adem ile Havva, ilk kez bakışlarını birbirine çevirip, aralarındaki ilişkinin doğasını maddi ayrıksılık teşkil edecek şekilde değiştirmiş olabilirler mi? Kendilerini birbirlerine ayrı düşüren bakış, başkası tarafından kabul görülmek arzusunda, kavuşması imkansızca ötesine düşmek birbirinin. Düşüşün laneti, artık her birleşme arzusunda çoğalmaya mahkum. İkinin doğrudan sonucu, sonu gelmez çokluk. Kendi dış yüzeyiyle dünyanın sınırları arasına sıkışmış trajik bir varlık mıdır insan? Yoksa derinliği dolayımıyla yüzeyini aşıp mutlak ötekiyle bir olmaya yönelmiş epik bir varlık mı? Toprağıyla, âşığıyla, ötekiyle kurduğu ilişkide hali hazırdaki günlük algının belirlenimlerine mahkum olanın özgürlükten dem vurması gibi trajik ve öylesine yalnız kendi öznelliğinde. Oysa aidiyet, öznesiz bir öznelerarasılık düşler. Bireyselliğin yitimi değildir bu, aksine, mevcudiyet koşulu.

Badiou'nun olay felsefesinde, olayın şiirsel bir alan yarattığı söylenir. Olay, boş kümenin temsil ettiği bir boşlukla düzenlenir

ve bir adı olmalıdır. Olayın sonuçlarına dair çetin bir görev de bizi bekler aynı zamanda, sadakat, der Badiou. Önkabuller vazeden, ve sonuçlarını takip eden bir karardır bahsi geçen sadakat, bir İdeal, Hakikat'e doğru ve Hakikat sürecine ilişkin. Hakikatle birbirine bağlandığı ölçüde teoriyle pratiğin birliğini sağlayan disiplin eşlik eder ona. Öyleyse Hakikat, ortadan çoktan kaybolmuş bu olayın sonuçları üzerinde çalışmayı gerektiren çetin bir görevdir. İşte hem batı hem doğu olduğu söylenen, ama aslında ne batı ne de doğu olan Türkiye coğrafyasına ait kimlik bunalımı bu çetin görevden kaçış tembelliğidir. Kimlik, bir olaya bağlı oluşan şeydir, başlı başına başımıza gelen, gelmesiyle bir dizi sorumluluk açan bir olaydır. Yüzleşme gerektirir her anında, ve hayata atılma cesareti, varoluşçuluğun ve mantıksalın en zorlu formlarında birleşerek. İnsan, bir garip fukara, doğası ve tarihi, bir araya gelmeyen iki yakasıyla. Kurtuluşu olan uzlaşım, olmak ve ait olmak, olmak ve belirmek ki, daima –mış gibi görünmeye yakınsar, bir yerde doğmuş olmanın getirdiği nicel çokluk ve ait olmanın getirdiği niteliksel birlik, ancak ikisine dair diyalektik bir çatışmanın aşılmasıyla mümkün olacak. Bir kararı, çatışmayı, en hazin ve yalnızlaştırıcı varoluşsal süreçlerini tamamlayarak sürdürmek kararlılığınca ait ve birisi olacağımızın bilgisi elimizde... Badiou, bu yüzden *Özne Teorisi* adlı kitabının sonunda garip bir nasihat verir; "İkinci bir kez inanmayacağınız şeyi sevin!".

Kendi felsefesini büyük oranda hocalarının tarih sahnesinden çekilip varlığı, düşüncenin aşkınsıya katılımında sürdürmeye başlamalarıyla kuran Badiou, "*Fransız Felsefesinin Macerası; 1960'lardan günümüze*" adlı derleme eserinde, borcunu tek ayak üstünde muzip bir saygı duruşla öder. İlk etapta Fransız felsefesinin teşkil ettiği görünür çoklukta özsel bir birlik ânı ihtiva edip etmediğini, ediyorsa şayet, bunun ne tür bir birlik olduğunu soykütüksel köken sorusuyla ele alacağını ilan eder. Foucault'nun filozof veya tarihçi olmadığını, Deleuze'ün haklı olduğu tek bir noktayı, Ranciere'in hiç de hoşuna gitmeyeceğini teslim ederek hakkında yalnızca iyi şeyler söyleyeceğini, Derrida'nın akıllara ziyan oyuncu yazımını, yapıbozumu, kaçışın yerini belirlemek olarak tespit ettiği yazıların toplamından bir bütün kurar burada Badiou. Toplama eserin bir kitap olarak çıkışının ardında, aşkınsı bir bütünlük kurulup kurulmadığı bir başka yazının oyunu olmakla beraber, bazı cümleler sanki bütünün bütünden büyük parçalarıdır. Bir yandan

cesaretini teslim ederken, öte yandan ayağımızın altından tüm tabanı çekmekte olan Derrida'nın yazın arzusunu "bir yerin var olmayanının yerini belirlemek, ona bir andan daha kısa bir süre için dokunmak" olduğunu kaydeder. Derrida'nın ölümünden sonra yazdığı bu yazıda kendisine beliren bir gerçeği ise şöyle ifade eder; "Bizler, gençliklerini bu hocaları dinlemekle ve okumakla, gece gündüz onların önermelerini tartışmakla geçirmiş eskiler olduk. Artık, yaşlılar biziz." İşte Fransız felsefesinin macerası, düşüncenin tarihsel serüveni ardında koşan yazının, kendisini aşan, tüm anlamın kendisinden itibaren kurulduğu, Badiou'nun şahsında bir filozofun doğma imkanının serimlendiği bütünün bütünden büyük

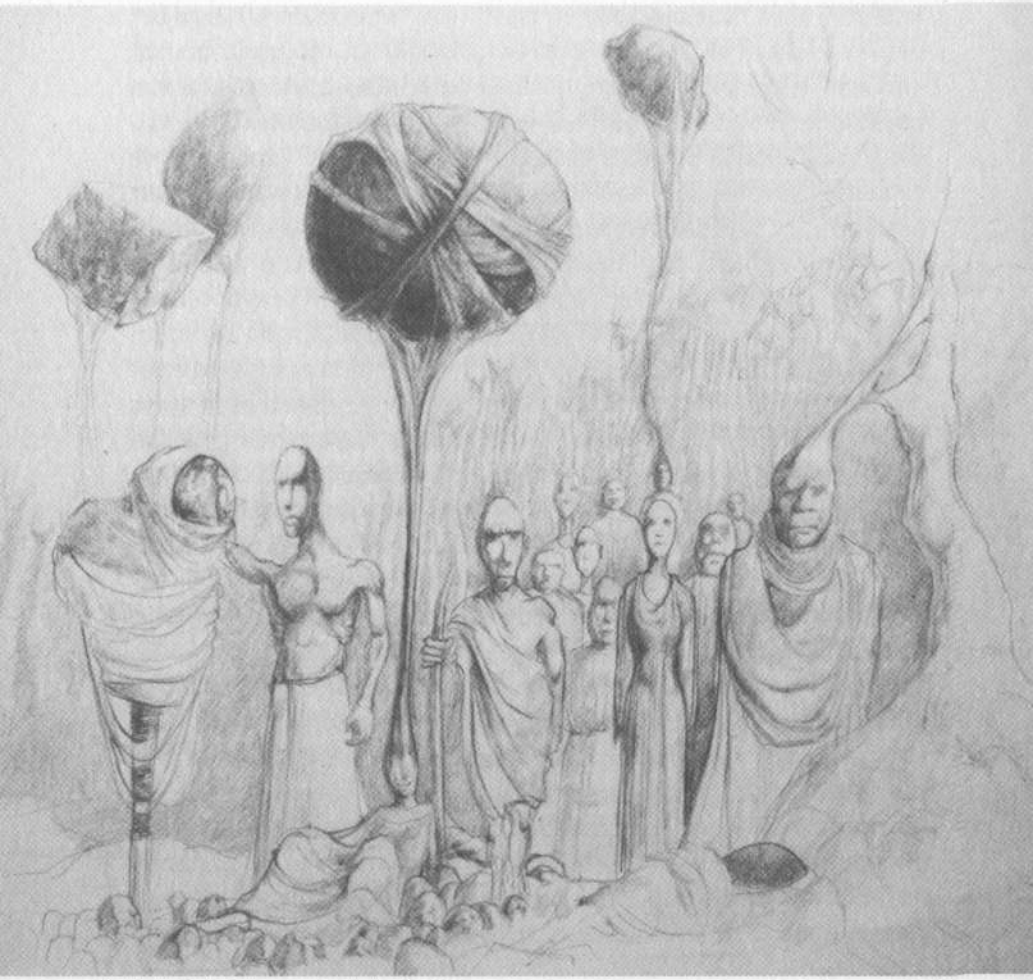

parçası bu cümledir. "Artık onların seslerinin ihtişamıyla gerçeklerden kopmuyoruz." Bu kusursuz bir "içererek aşma" (*aufhebung*) ânıdır (*moment*). Kitabın sonlarına doğru yer alır ama asla sonunda değildir, tarihin ve kendinden büyük anlarının çizgisel bir şekilde açımlanmadığına örnek gibidir. Badiou, gerçek bir tarihsel diyalektikçidir. Düşüncenin bekâsı için gerekli olan Ödipik baba katli momentini gerçekleştirir boğumlarca düğümlenmiş kavramsal yüzleşmelerinde. Badiou'nun hocalarına dilsel saygı duruşu, tarihle olan ilişkimizin biçimine dair, olmayanın yerini tayin etmek, ve bu olmayanın dolayımıyla kurulan bir olay olarak ait ve kendi oluşun başımıza gelebilmesiyle ilgili ipuçlarıyla doludur.

Derrida çözümlemesinde, ontolojik değil ama varoluşsal bir kategori olan "var olmayan"ın tarifi için "muazzam bir örneğe" başvurur Badiou. Dünyada beliren çokluğun bu dünyada bir var olmayan teşkil eden öğesini görünür kılacaktır böylece. Marx'ın analizinde proletarya, burjuva veya kapitalist toplulukların "siyasal çoklukların kendine has var olmayanı"dır. Toplumsal ve ekonomik varoluşunun yanında siyasi bakımdan yok hükmündedir proletarya. "Siyasal alandan eksiltilmiş olan" der Badiou, analitik incelemeye tâbi tutulabilir ama bir "dünyada beliren" değildir. Bu, aşk için de böyledir, "âşıklar, kendilerini bir araya getiren uzay zamanda yalnızdırlar." Birliktelikleri bu dünyanın terimleri cinsinden değildir, bu dünyanın zaman mekânında yok hükmündedir. Bu itibarla ikinci bir defa inanmayacağımız, Barthes'in enfes bir biçimde sürekli değindiği gündelik dil ve hâkim anlatının ikili "ya hep ya hiç" mantığına direnen bir sevmek teşkil etmelidir varlığımızı, tam da yok hükmündeyken örneğin. Enternasyonal marşında geçen satırları anımsatır "muazzam örneğinde" Badiou, "Bizler hiçiz, her şey olalım!" da* beliren hiçlik ve oluş, aşkınsıda bu dünyadalık biçimine etki edecek bir değişimi gerektirir. İşte kimlik bu türden bir yokluk ve her şey oluş imkanı içerir, tekil, aslında çokluk olan bir bütünlük yalanına tutunduğunda hiç olmak hükmünden çıkamaz. Ancak hiç olmakla başlayıp, hep olmak imkânını kurabilmek mevcuttur. Aidiyetler de tersine kurulur her tarihsel olay gibi, gerçeğini mümkün kılan yok hükmünün gerçekleşmesini bekliyoruz hayali bir ütopya gibi. Kişinin kendinde bulduğu her türlü birleştirme, bütünleştirme fonksiyonu, kurgulanan hayali bir geçmişi unutmamak arzusuyla nasıl da yalana yakınsar. Canını alırcasına yakasına yapıştığımız, ama hiç yüzleşemediği-

miz kurgusal tarihi, Yeni'ye getirme özlemi, tarihe ve taraflarına da kavramsal bir intikam hakkı doğurur. İntikamsa, tadı tuzu kaçmış, ısıtmakla ısınmaz soğutmakla soğumaz, kavrulmuş ama hiç pişmemiş bir ölü helvası. Badiou, Derrida analizini "Bizler hiçiz, var olalım" diye tamamlarken, Derrida'nın *différance* kavramına atıfla uydurduğu kelimede bir boşluğu vücuda getirir dünden bugüne; *inexistance*, *varolmayış*. Böylece hem Derrida belirir, hem de Badiou, felsefenin şimdiye has yaşlısı, eskisi olarak, ancak ebedi bir biçimde, aşkınsıya katılarak.

Lacan'ın en büyük düşmanı, Bütün, İdea, tamamlanmış bir bütün olarak bilgi, oysa ki her bilgi, bir yarım bilgiydi. Hiçbir kere sentez olmadı ya da her sentez bir çözülmeydi. Ev yoktu, dönüş yoktu, asla yakınsanmayan ideal, ideal bir boşluktu. Platoncu geleneğin göksel birlikteliği, ruh bir kuş gibi kanatlıyken, birken göklerle ve diğer yarısıyla, Tanrılar bile kıskanırmış insanı. Düşüşün öncesi, tüm dönüşlerin yöneldiği, sevgilide, vatanda, toprakta, birliğin ve bütünün mekânı. Bütün özlemlerimizin hayali zemini, ancak yokluğuyla tecrübe edebildiğimiz, yelkenimize dolan o tatlı düşünce. Severken canımız da acır ya kalple mide arasında bir yerlerde, bir yüzü ayrılık bir yüzü vuslat olan bir bozuk paranın, defalarca atıldığında artık hangi yüzünün geldiğinin önemi olmayışı gibi. Tam da bu yüzdendir neredeyse erotik bir tutku gibi bütüne sarılma arzumuz, kendimizi geçmişle kurarken, kavuşurken, severken. Kimlik ve özdeşlik fantazisi, bir ve hep olmak, kulaç atarken varlık makamı hiçlik olan bir karaya doğru, kayalıklara çarpıp en ağır gerçekliğiyle dağılan sembolik evrenin binlerce parçasından biriyiz. Düşümüzle işimiz bir araya gelmez bizim. Aitlik, hiç olmayan Öteki'miz. Eros'un oku gibi can yakıcı bir sıla hasreti, liri gibi tatlı, kavuşmaya dair, öyle sevdik üstünden geçtiğimiz her toprak parçasını, ikinci bir kez inanmaksızın. Geçmiş, ancak bugünün dolayımında, bir gelecek pratiği olarak anlam kazanacak. Ve yeni evimiz, her an içimize dolan kavuşma arzusunun sıcaklığı ve mutlak bir ayrılığın acısıyla, hiç orada olunmamış bir memleket özleminin var olmayanıdır.

Hiç var mıydı? Hep hiç miydi yoksa? Bütüncüllük yalanı, terk edilen topraklar, Türklerin nerede olduğu halen kestirilemeyen anavatanı kayıp Ötüken'i terk edip Anadolu'yu bulduklarında ona kavuşmuş olmaları gibi bir sanrı, bulup da bir türlü bulmuş hissedememenin bütüncül boşluğu, hiç tamamlanmamış bir Fetih'in

süregelen nefreti. Şehrin, kültürün ve yanında güzel olan her şeyin işgalcileri.... Bulunanın geçmişe göndergesi, vaat edilmişliğin icadı. Aidiyet, dantel narinliğinde ilerleyen bir eve dönüş yolculuğu mudur, incitilebilir mi sesi her gür çıktığında?

Göçebelik ile göçmenlik arasında felsefece bir fark varsa, aramakla bulmak kadar derin örneğin, izini surer gibi tarih sayfasından silinmiş birisinin, geçmişle gelecek arasındaki voltalarımızın yörüngesini oluşturur. Şimdiye hep geç kalan bilincimizin, tutup tutabileceği yalnızca bir varolmayan. Saymakla değil sayıklamalarla dolup taşan, geleceğin henüz gelmemiş oluşundaki boşluğu merkez alan göçebeleriz. Özgürlükle tarihsel kimliğin çatışkısı, bir olmadan bir aidiyeti belirlenim olarak alanların özgüveni yersizyurtsuzlaştırıyor bizi. Ama tarih, ve en çok da felsefe, belki de sadece özgürlükle ilgili. O halde felsefece kurarız kendimizi, mirasyedisi değil de, varılarak keşfedilecek bir geleceğin kiracısı olarak belki de. Atalarımız göçebeydi, değildiyse de göç edip gelenler az öteye yolladılar bizi. Az öteler kaybedilince de tekrar getirdiler geri. Belki de bundandır, 100 km'de bir değişen değer ve kavramlara göre kuramayışımız kendimizi. Hep bir yokluğun, ve ötesinin kimsesizliğini taşırız içimizde. Var olmayışın, her şey oluşa açtığı pencere, her an altımızdan kayan bahçe. Şayet varsa, köklerimizden çok uzakta, geçmiş boyunca geleceğe taşınma girişimindeyiz, icat edilmiş bir anavatana. Kimliklerin dağıtılıp isimlerin söylendiği ritüele gün doğumuna takılı kalıp geç kalanlardan, ikisinden de mahrum, elma ağacının etrafında oyunlar oynarız, olmayan bir elmayı tekrar tekrar yemek arzusuyla kütür kütür.

Ait olmakla rahatlayanların karşısında, ait olmanın şiddeti ve getirdiği sonuçlarla dehşete düşen bizler, her anında tekrar tekrar sürdürürüz bu bağlılığı, *varolmayan*a. Ait olmanın kendimizin değil, tüm sürece yayılan ilişiklenmelerin ortak özelliği olduğunu ve ancak pratikle her seferinde yeniden üretilebileceğini biliriz. Bu yüzdendir evsizliğimiz ve ayrıksılığımız ülke sınırları içinde. Yerini yadırgamışlar, kendini bulamamışlar, taksiciyle girdikleri muhabbette Makedonyalı, Yunan, Arnavut, göçmen, ama en çok da mübadil çıkan İstanbullular... Gavur olur diye ismi soyadı o biçim yazılamamışlar, gavur olmamış ama ait de olamamışlar. Aidiyeti geçip gitmişte değil, bugün dolayımıyla kurulmuş geçmişte, yani gelecekte arayanlar...

Yeryüzünün mübadilleriyiz artık, mübadil hayatlar yaşar, de-

ğiş tokuştukça ait oluruz kendimize ve birbirimize. Tarihin bir karara bağlanmış, davası kapatılmış bir bütünsellik kurduğu yalanı, hükmedenlere aittir. Birlik, muktedirin kategorisidir, biz dağınıklığın içinde bütünü aşan anlık birlikler tecrübe ederiz her hakiki muhabbette. Kilometrelerce öteden gelmiş başka mübadillerle paylaşırız yerliliğimizi, hatibin de muhatabın da yitip gittiği bir muhabbet makamına aidiyetimiz kurulur böylece. Tekrar yollara düştüğümüzde içimizde taşırız ebedi bir biçimde, taze keşfedilmiş, varolmayan ülkelerimizi.

SÖYLEŞİ

MELİSA KURTCAN
VASSİLİKİ PAPAGEORGİEU

"İNSAN YALNIZLIĞA MAHKUM DEĞİL"

Yeryüzünün Mübadilleri, hiç inşa etmeye fırsat bulamadıkları aidiyetlerini başkalarının omuzlarından almak için değiştikleri hayatlarını tokuşacak mübadilleri ararlar.

Vassiliki Papageorgiou'yla bir konferans sonrası Meyhane'de tanışmıştık. Sonrasında pek çok kez yollarımız kesişti, sanki birlikte bir şeyler yapmaya iter gibiydi hayat bizi. Tersine mübadillerdik biz. Onun kökleri Smyrna'da, benimkiler Selanik'teydi, İstanbul'da buluştuk. Vassiliki'nin İstanbul'a ilk gelme sebebi olan Rembetiko filmindeki Limon Pazarı'na gönderme yapar gibi, limonlu bir bahçede buluştuk, söyleşmek için.

Hoş geldin Vassiliki, senin hikâyenin önemli bir parçası olan Limonlu Meydan'a gönderme yapar gibi limonlu bir bahçede buluşmuşuz. İlk adımlarından başlayalım, anlatsana, nasıl buldun kendini İstanbul'da?

VASSİLİKİ PAPAGEORGİEU: Bununla ilgili bir şarkı bile yazmıştım, İstanbul'a ilk geldiğimde sürekli Galata Köprüsü üzerinde dolanırdım. Pera'dan Ayasofya'ya gidip gelirdim. Atmosfer beni oldukça büyülerdi. Nitekim şarkı da çok beğenildi, çünkü sözleri Galata'yı ve İstanbul'u çok iyi anlatan imgeler ve hatta seslerle doludur. Dinlemen gerek, gerçekten de İstanbul'u çok güzel tarif eder, benim büyülenmem sözlere ve müziğe yansımıştı. Elbette gönlümüzdeki İstanbul'u tarif eder, şimdinin modernleşmiş, modernleştiğince de canavarlaşmış İstanbul'unu değil. İstanbul kendi mevcudiyeti içinde geçmişin tüm anılarını taşıyor. Biz Yunanlar için gerçekten çok kıymetli bir his bu. Bizim için dünyanın diğer şehirleri her zaman başka şehirlerdir ama İstanbul bizi çok etkiler,

tüm duygularımızı harekete geçirir. Çok önceden beri İstanbul'a gelmek hep hayallerimdeydi. Üstelik buraya çok güzel ve büyülü bir şekilde geldim, bir müzisyen olarak. Ailem İzmir (Smyrna) kökenli. Hem anne, hem baba tarafımdan büyükanne ve büyükbabalarım 1922'de, Büyük Yangın'da Atina'ya geliyorlar. Aslen Mytilene, Lesboslular. Adını taşıdığım babamın annesi Vassilia ve annemin babası mübadelede sınırdışı ediliyorlar. İzmir'den çok bahsederlerdi, orada yaşadıkları zamanlardan, şehirden, ama hiçbir zaman kötü bir şekilde bahsetmediler. Savaştan veya yangından değil, şehre dair imgeleri, hikâyeleri anlatarak büyüttüler bizi. Hatta annemle babam evlendiklerinde balayına İstanbul'a geldiler, kız kardeşim ve ben daha buralara gelmeden çok önceden buraların hayaliyle büyüdük. Konstantinopolis, hep bir şekilde anılarımızdaydı, aile hikâyemizin bir parçasıydı. Üniversiteye geldiğimde ailemin de etkisiyle biyoloji okudum ama kalbimde her zaman müzik yatıyordu. Mandolin çalmayı çok genç yaşta öğrendim. Ama ailem için eğitim çok önemliydi, o zamanlar aileler çok talepkârdı, üniversite diploması olmadan bir şey yapabilmek mümkün değildi. Başka bir şey yapmak mantıkdışıydı. Böylece biyoloji çalışmaya başladım üniversitede ve çok da sevdim. Çünkü hayatla, yaratımla ilgiliydi. Canlılığın gelişimi, büyümesi, çeşitlenmesi ve elbette ki ölmesi, ama ölümle hayat zaten hep iç içedir. Sonrasında ekolojiye yoğunlaştım. *Eko-logia*, *ekos*'un sözü (*logos*), *ekos*ev demektir. Evimizin sözü anlamına geliyor yani, evimiz üzerine, çevremiz üzerine söyleyeceğimiz belirli sözlerin tamamı. Tüm bu sözcükler işte aslında bizi anlama açan, hayata ve buradaki amacımıza açan pencereler. Biyolojiyi seviyordum, dediğim gibi ama üniversite yıllarımda çeşitli gruplarla müzik yaptım ve sonunda fark ettim ki tek yapmak istediğim sadece müzikti. Bir grubum vardı ama pek çok grupla müzik yapıyordum, daha ziyade klasik rembetiko yapıyorduk. Bir grubumuz vardı Campagnara Rembetiko, Costas Ferris Rembetiko filmini çekmişti. Çok güzel, çok da ünlü bir filmdir gerçekten. O zamanlar filmin tiyatrosu da oynanıyordu ve biz de o grupla beraber müzik yapmak için İstanbul'a geldik. Ne büyük bir rüyaydı benim için! Hep İstanbul'a gelip kemençe öğrenmek istemiştim daha önceleri. Şarkıcı olarak İstanbul'a gelmekse bambaşka bir öneme sahipti. Büyülüydü.

MELİSA KURTCAN: Kemençe Yunan müziğinde de var, lir diye geçiyor öyle değil mi?

V: Evet, *politiki lira*, İstanbul liri dediğimiz, Karadeniz kemen-

çesinin küçüğü, klasik geleneksel bir enstrüman. Karadeniz kemençesiyse bizdeki Girit adasının kemençesidir. Daha büyük ve daha çok eğlence anları içindir; büyük toplaşmalar, panayırlar, düğünler... *Politiki lira* ise sanat müziği enstrümanı olarak kullanılır.

Sonrasında İstanbul'a geldiğimde Onat Kutlar'la tanıştım, bizi getiren grubun başındaydı. İnanılmaz kibar, yumuşak kalpli ve çok özel bir insandı. Böyle insanlar eskiden çok vardı, şimdi sayıları çok azaldı.

İlk zamanlar gerçekten çok büyülüydü benim için, bir rüyadaydım yıllarca. Heybeliada'da yaşamaya başlamıştım ve her şey bana esin kaynağı oluyordu. Surlara gidip şiirler yazıyordum. Sonradan kendi ülkemi de, başka ülkede yaşayan herkesin ülkesine uzaktan bakma fırsatı bulması gibi, başka gözle değerlendirmeye başladım. Gurbetteyken insan... Bak gördün mü mesela hem Türkçede hem Yunancada gurbet için ayrıca bir kelime var. İngilizce *exile* diyorum oysa, ve aslen başka bir manası var. Hem Yunanlar hem de Türkler ekonomik ve siyasi sebeplerden dolayı çok fazlaca gurbette kaldılar. İki halk da çok iyi biliyor memleket hasreti, sıla, gurbet ne demek.

M: Senin için Atina ve İstanbul'la en çok özdeşleşen şey nedir? Buralara has kokular, melodiler, imgeler...

V: Yunanistan ve Atina deyince aklıma ilk gelen şey deniz kokusudur. Gerçekten kokar deniz. İstanbul'da Marmara Denizi oldukça ticari bir deniz, Akdeniz gibi açık deniz değil ve bu çok fark ediliyor. İstanbul içinse, çeşitli zamanlarda bir kanon gibi art arda başlayan ezan sesleri ve ona katılan martıların sesleri. Gerçekten çok özel bir şekilde İstanbul'u anlatır. Daha pek çok var ama aklıma ilk gelenler bunlar.

M: Benim için Atina örneğin portakal çiçeği kokusudur, Marmaris'i ve çocukluğumu hatırlatır. Sen şarkılarında da çok fazla değişik duyum ve benzetmeler kullanıyorsun. Çok çeşitli imgelerle tarifine girişiyorsun Konstantiniyye'yi. İstanbul'da bir Rum olmak, şarkı sözlerinde karşımıza çıkan tasvirlerinden okunuyor. "Konstantiniyye" adlı şarkında şöyle diyorsun örneğin, "Aziz, ayıpsız, bakir, karanlık Konstantiniyye, zamansızsın. Ateş sönmüyor yurtta bir, yürek nöbette geceleri iki, yıldız yeli yıkasın onu, arınsın." Bir diğeri, "Galata Köprüsü'nde" adlı şarkıda ise, "Galata Köprüsünde ıslık çalıyorum tek başıma, iki ayrı gökte bir simli ay, Boğaziçi gözyaşı damlatıyor eski zamanlara, Gala-

ta köprüsünde ıslık çalıyorum tek başıma" ve hatta son dizeleri "Rahmin kubbeli bir geçit, kayboluyorum kıvrımlarında, dörtyol, seni geçmek, keder demek."

V: Elbette, sana daha önce bahsettim, İstanbul bizim için bir hatıra. Kültürümüzün, tarihimizin, ailemizin bir parçası. Ondan kopamayız. Tarih bilmeyen Yunanlar bile, farkında olmadan bu şehre geldiklerinde içlerinde bir şeyler harekete geçer.

M: Kollektif bilinç ve kollektif bilinçdışı diyebilir miyiz?

V: Kesinlikle! Tam karşılığı bu. Tüm bu, senin yazındaki İcat Edilmiş Topraklar fikri, yeniden icat etme fikri var. Oysa bizim gibilerde hep bir çeşit nostalji, sıla, memleket hasreti, eskiye özlem var. Bu kayıp cenneti bulmalıyız! Hiçbir şeyi sıfırdan kuramayız, var olanı açığa çıkarmak olarak keşfedebiliriz ancak. Eğer icat etmek olsaydı, o içimizde duyduğumuz eksiklik hissi devam edecekti. Bizi bu kayıp bahçeye bağlayan şey aslında hatıralar. Hatıraları yeniden canlandırmak, geçmişle ve gelecekle ilişkilendirmekle ancak geçmişe ve geleceğe gidebiliriz. Ancak bu şekilde kendini bulur insan ve öyle bir özdeşlik, kimlik inşa eder ki kimse elinden alamaz bu sefer.

M: Sen de anlattın, daha buraya gelmeden çok önce sanki hatıralarında taşıyordun İstanbul'u, hiç gitmediğin, hiç bulunmadığın yerlerin imgeleri, kokuları, sesleriyle doluydun bir şekilde. Sonra buraya geldiğinde yeni anıların oldu, eskilerinden belki de çok bağımsızca.

V: Evet, elbette, ben de sonradan kendi anılarımı edindim, yarattım. Ama önemli olan şu ki, aslında bir süreklilik içindeydiler hep. İnanıyorum ki, bu herkese beliren, herkes için var olan bir şey değil. Bazıları için gerçekten müthiş bir varlığı vardır ve ifade edilmeyi bekler, her an dışavurumunu çağırır. Bazılarında ise tohumları bulunsa da yeşertilmez. Daha ayağı toprağa basan insanlardır. Biz çocukken lise zamanlarımızda kız kardeşimle yabancı sözlü rock müzik dinlerdik, ailem, özellikle de babam hiç Klasik Yunan Müziği dinlemezdi, Klasik Batı Müziği dinlerlerdi. Yunan müziğiyle yetişmedik. Ama kökleri oradaydı, içimdeydi. Kız kardeşim okumak için iki sene evden ayrıldığında ben Yunan müziği, rembetiko dinlemeye ve çalışmaya başladım. Bu bir ihtiyaç gibi belirmişti ve ifadesini buldu bir şekilde. Bazıları bu kayıp bahçe için daha çok hasret çekerler. Bahçe diyorum ama illa ki dini bir gönderme olmasına gerek yok, bu eskiye özlem...

M: Sanki bir şeyler eksikmiş gibi...

V: Elbette, çoğu kez de eksiğizdir zaten. Ama bu ortak bir eksiklik. Çokluğumuz burada. Bir benzerlik bir ortaklık, gerçek insan olmanın bir boyutu bu. Önemli bir biçimde insan ilişkilerinin iletişimini teşkil eder. Neden, örneğin sürekli acı ve ıstırap dolu bir hayat üretmek zorundayız?

M: Sanırım bir türlü *matheme* ve *poeme*, mantık ve duygulanım arasındaki doğru ilişkiyi bulamıyoruz. Ya birisinin kölesi oluyoruz ya da diğerinin efendisi, ki ikisi de esarettir aslında. Acıdan kaçınmak çok büyük modernite yalanı. Oysa her acı kötü de değildir.

V: Hem de hayatın büyük bir parçası. Ondan kaçındıkça hakiki hislerinden de kaçınmış olursun. Kendinden kaçınmış olursun. Başka sebeplerle neşeden kaçan insanlar örneğin. Sürekli bir gidip gelmek... Toplum tarafından kabul görmek arzusuyla çok fazla fedakârlıkta bulunuyoruz kendimizden, zayıf gözükmemek, hassas gözükmemek için duygusal yanımızı kurban ediyoruz.

M: Ait olmak için örneğin çok fazla fedakârlıkta bulunuyoruz, topluluklara, bir yere. Fark etmeden aynılaşıyoruz, ama tam da aynılaşamıyoruz, hep bir direnen tarafımız oluyor, o da bizi çok mutsuz ediyor içten içe. Aitliği nerede bulup tecrübe edebileceğimiz gerçekten çok zor bir konu.

V: Toplum, zoraki kötü bir oluşum değil tabii ki. Yunancada *kinonia* deriz, Kilise'de pazar günleri papazdan aldığımız kutsal yiyeceğe de bu ad verilir. Katılmak demektir, bir bütüne katılmak. İnsan yalnızlığa mahkûm bir form değil bence. İnsan sosyal bir varlık, içinde bu katılım arzusuyla doğuyor, çekingen de olsa, içedönük de olsa. İçlerinde toplumu taşırlar. Bu bütünsel ideal topluluğu oluşturmak amacı güdüyoruz bizler de hep. Hatıralar aracılığıyla ilk masumiyete dönüşü hayal ediyoruz, tecrübelerimizden öğrenmeyi amaçlıyoruz. Gerçekten öğrenmek elbette, tekrara düşmek değil. Oysa açgözlülük her şeyi tüketiyor ve insanı tekrara zorunlu bırakıyor.

M: Nerede bu bahsettiğin toplum? Soyut bir şey gibi geliyor bana hep. Etrafımızda bizi bir bütüne ait hissetirecek pek bir oluşum yok. Ancak kavramsal aidiyetler ya da anlık duygulanımlar dolayımıyla bir aidiyet kurabiliyoruz.

V: Ama toplum çok gerçektir. Soyut bir kavram değil, her

türlü bir aradalıktır. Yeni çağın büyük hastalığının bir belirtisi. Toplumumuz nerede? Toplum hepimize ait olmalı, bir yuva olmalı. Elbette çok ütopik geliyor kulağa, büyük şehirlerde yaşam bunu çok değiştirdi. 50 sene önce nasıldı burada hayat örneğin? Yunanistan'da nasıldı? Yunanistan'da Atina'ya yakın ufak bir liman bölgesinde yaşıyorum, Rifini'de, orada feribota binip Evia adındaki küçük bir adaya gidebiliyorsun, çok yakın. Oradaki insanlar gerçekten de 50 sene öncesinin hayatını yaşıyorlar. Her şey rahat, hayat yavaş, huzurlu, yarış yok. Aidiyet kültürle doğrudan ilgili bir şey. Tarihi bilmek çok önemli, ayakları geçmişte ve kendi kültüründe olması çok önemli. Kendi kültürünü ve başkalarınınkini tanımak, onlara saygı duymak çok önemli ve yeni bir üretimin koşulu. Ama kimsenin işine gelmiyor bu tabii. Onun yerine politik ve ekonomik çıkarlar gözetilerek bu değerlerden uzaklaştırılıyoruz. Kültüre ve tarihe yaptığım bu vurgu etnisist bir vurgu değil, aksine özgürleştiren ve kimliğini uluslarasılığa açma imkânı veren bir vurgu.

M: Onun yerine uydurulmuş tarihler okuyor ve yaşıyoruz. Otoritelerce nefret zerk ediliyor her an içimize. Globalleşme yalanı her yerde etnik savaş, çıkar ve kavgalar üretmeye devam ediyor. Halen sürmekte olan mülteci krizi ve bunun üzerinden şekillenmeye devam eden Avrupa Birliği ilişkileri örneğin. Yunanistan geçen yaz Eurozone'dan çıkmayı oyladı referandumda ve AB'nin kötü çocuğu oldu ama hemen sonra patlak veren Kobane sonrası ağır Suriyeli mülteci krizinde Yunanistan'dan sonraki tüm Balkan bloku kapılarını mültecilere kapadı. AB büyük bir hayaldi ama içinin belki de asla doldurulamadığını, ekonomik temelli bir ittifak olduğunu kanıtladı. Global bir kimlik içinde yitip gitmek ne yazık ki milliyetçi oluşumları engellemiyor, aksine değerlerden uzak ekonomik temelli bir kimlik ve aidiyet kurulduğunda, çıkarları tehdit eden bir durum karşısında hemen işlerin rengi değişebiliyor. Yabancı düşmanlığı türüyor.

Senin konuşmalarında da bugün tekrardan dikkatimi çekiyor, Yunanlarda bazı kavramsal öğeler, belki dil belki felsefe veya mitoloji dolayımıyla çok yerleşik düşünsel bir kültürün ortak idealleri var ve bu kültüre aidiyeti kurguluyor. Örneğin, Platon felsefesinde de önemli bir yer tutan *polis* (site) ideali, ideal topluluğun yaşadığı, ideal yönetim biçimiyle yönetilen şehirdir. Bir de *ksene* (yabancı). Geçmişten gelen, düşünceye eşlik eden kavramsal bir çatı var gerçekten.

V: Yunanlar için birey olmak ve ait olmak, topluluğa katılım sağlamak eşdeğerli ve birbirine bağlı şeyler. Ne yalnızca bireysellik ne de tek başına toplumsallık bir anlam ifade eder. Birey olduğun ölçüde topluma katılım sağlamak, topluma katılım sağladığın ölçüde birey olmak. Bu çok önemli. Agora (meydan) kültürünün bunda çok büyük etkisi var. Bir vatandaşın Agora'ya çıkıp konuşması, düşüncelerini ifade etmesi kültürel bir değer. Birini dışarıya, er meydanına kendini savunmaya, ifade etmeye çağırmak, örneğin, *kalo+ekso*, kilise kelimesinin kökeni bu kelimedir. Bizans'a kadar gidiyor bu gelenek. Yunanlar için idealar, fikirler ve ifade çok önemli. İletişim çok önemli. İdea, hem bir imge hem de akustik özellikler gösteren bir şey. Görmek ve duymak gerekir. Metafizik bizim için çok önemli. İdealar, yani görünmeyen hakkında konuşmaya başladıklarında, onu şekillendirmeye de başladılar. Ve bu değişimin aracılığıyla da toplumu ve dünyayı... Batı düşüncesinin temelini oluşturdu bu.

M: Yunanlar hem mülteci krizindeki açıklıklarıyla hem de Eurozone oylamasında Avrupa'yı bıraktıkları durumla tüm bir Avrupalılık ideasının yok hükmünde olduğunu gösterdiler.

V: Yunanistan 20. yüzyılın başları ve ortaları süresince çok fazla göçmen verdi. Anadolu'daki topraklarını terk eden Rumlar Yunanistan'da ya da pek çokları ekonomik sebeplerle gittikleri yerlerde çok acılar çektiler. Ülkelerinden kopmayı da, mülksüz göçmen konumuna düşmeyi de iyi biliyorlar. Bu yüzden de kimse kayıtsız kalamadı, insanlar, benim arkadaşlarım, mültecileri evlerinde yatıyorlar aylardır. Pek çok insan kapılarını açtı.

M: Hem İstanbul hem Atina'da yaşıyorsun, *ksene* (yabancı) veya ait hissettiğin yerler nereler?

V: Çeşitlilik olan yerleri seviyorum en çok. Taksim, Galata, eski İstanbul'un bazı yerlerini çok seviyorum. Anadolu'yu ve Anadolu kırsalının insanlarını da çok seviyorum. Çok saf, çok temiz, çok güzel korunmuş bir hissi var o insanların ve orada olmanın. Fanatizm olan yerleriyse sevmiyorum. Karşıtlık ve uç noktalara kaçan yerler var.

M: Bu bahsettiğin fanatizm bazen sadece bir bakış bile olabiliyor. İstiklal'de, Boğaz'da, ne zaman böyle bir tavırla karşılaşılacağını tahmin edemiyorsun. O bakış yüzünden benim de çoğu kez ait veya yerli hissedemediğim oluyor. Zaten bu yüzden aitlik ve kimlik mevzularını sorguluyorum çok, çocukluğumdan beri.

V: Çok doğru. Bu yüzden eski eşimle Heybeliada'da uluslarası bir kültürel merkez, müzik temelli bir toplaşma mekânı kurmak hayallerimiz vardı. Yunan ve Türk, Akdeniz ezgileriyle bezeli bir programı olmasını istedik. Hem Doğu hem Batının ezgilerini günümüze getiren bir eğitim planladık. Rum Okulu'nda böyle bir müzik okulu projesini hayata geçirmek için çok çalıştık. Adalar çok büyüleyicidir, göklerle yerkürenin arasındadır. Sularla kaplıdır ve anakara gibi ağır ve hantal değildir. Yunanistan ve Türkiye arasında kültürel bir cennet bahçesi gibi yükseldiğini hayal ederdik. Böylece şarkı söylemek, şiir yazmak, öğrenmek, öğretmek, paylaşmak için gelen gençler ve Yunan ve Türk müzisyenlerle yeniden keşfetmeyi hayal ettik, kaybolmuş cennet bahçesini. Ama nihayetine erdiremedik. İnsanlar gerçekten çok aç gözlü ve çok fazla sorunla karşılaşıyorsun böyle bir şey yapmak istediğinde bile.

M: Gelelim Smyrna'ya, biliyorsun benim de baba tarafından büyükbabamın ve babaannemin ailesi Balkan Harbi zamanında şimdi Yunan ve Makedonya'da bulunan topraklardan İzmir'e yerleşiyorlar. Yani biz seninle tersine mübadil sayılırız. Smyrna'ya gidişini anlatır mısın biraz?

V: Çok güzel bir tesadüf gerçekten! İstanbul'a ben 1993'te geldim, ama İzmir'e turist gibi gitmek istemiyordum, bir sebep bekliyordum. Şarkı söylemeye gitmek istiyordum oraya. 2000 yılında inanılmaz bir fırsat çıktı karşıma. Yorgos Seferis'in 100. yaş günü dolayısıyla bir etkinlik düzenleniyordu. Çok büyük bir şairdir. Romanları da vardır. İzmir'de doğmuştu o da ve bütün çocukluğunun yazları da Urla'da geçmişti. Bütün eserlerinde hep oralardan imgeler vardır, deniz, sahil, çok güzel imgeler. Sonradan İzmir'i terk etmiş ailesi ve kendisi de diplomat oldu. Yunanistan ve Türkiye kültür bakanlıkları çok güzel bir etkinlik ve konferanslar düzenlediler onun adına. Her iki ülkeden de çok önemli sanatçılar ve konuşmacılar katıldı. Biz de grubumuz Bosphorus ile müzik yapmak için davet edildik. Bir arkadaşımız Seferis'in bir şiirini bestelemişti, Urla'da belediye binasının yanındaki küçük bir mekânda, bakkal mı manav mı ne orada bir sahne yapmışlardı ve biz de orada çalacaktık. Atatürk Kültür Merkezi'nde Atina'dan gelen büyük kalabalık bir orkestra çalıyordu filan. Üstümüz düğün salonuydu ve o küçücük manav bakkal neyse, onu, geceyi düzenleyenler öyle güzel bir hale getirmişlerdi ki, her yere küçük Türk ve Yunan bayrakları asmışlar, süslemiş ışıklandırmışlardı.

Çok büyülüydü. Tam biz başlamadan 90 yaşlarında, Girit göçmenleri geldi. Girit'ten mübadelede gönderilen Müslüman nüfustan hayatta kalanlar. Bana gelip benimle eski Girit lehçesinde konuşanlar oldu. Sanki onlar bizim dedelerimizdi. Giritçe konuşan bu Müslüman mübadiller... Arkamızda Seferis'in kocaman bir posteri asılıydı. O da bizimleydi, geceye katılıyordu, ve tüm o insanlar... Müthiş bir karışımdı. İnanılmaz büyüleyici ve çok insani, duygu yüklü bir anıydı. Pek çok kişi büyük daveti bırakıp bizim küçük manava geldi. Hayatımın en yüksek anlarıydı.

M: Müziğin senin hayatında, tarihle ve gelecekle, aidiyetle kurduğun ilişkide nasıl önemli bir yer tuttuğunu çok net görebiliyorum.

V: Müzik çok büyük bir şifa kaynağı. Türü ne olursa olsun gerçek müzik ruha konuşur. İyi müzik iyi müziktir, türlere ayırıp etiketlemeyi sevmiyorum. Müzik kendini belli eder. Müzik bizi harekete geçirir, hatıraları tazeler, âşık eder, affettirir. Affetmek, şimdi çoktan unuttuğumuz bu çok önemli tecrübeyi yaşamamızı sağlar. İnsan tarafımızla buluşmamız gerek. İcat değil, yeniden keşfetmemiz gerek.

M: Sen aslında çok iyi Türkçe de konuşuyorsun. Dil varlığın makamıdır da derler, en sevdiğin Türkçe laf nedir son olarak?

V: En sevdiğim laf "yolun açık olsun!".Müthiş bir laf, müthiş bir ifade, çok cömert bir dilektir. Der demez gözünün önünde genişçe kat edilmeye açılmış bir yol imgesi beliriverir. Anadolu'nun ve Anadolu insanının paylaşımı, cömertliğini barındırır içinde ve Türkler asla bunu kaybetmemeli. Moderniteyle takas edilemeyecek kadar değerli bu. Huxley'nin *Cesur Yeni Dünya*'sını okumuşsundur. Ben köklerimiz olmadığına inanmam, insanın geçmişe ihtiyaç duymadığına da. Oradaki geçmişi olmayan, yalnızca üreyen canlıları düşün. Tamamen boğucu bir sistem içerisinde şefkat hislerinin yeşerdiğini düşün. Şefkat hislerini deşmek, duygunun anatomisini serimlemek için bir kadını seçmesi de tesadüf değildir. Kök salmadan yaşamak şimdi çok moda şu an. Adı özgürlük oluyor. Ama aslında özgür değiller. Mekanikler. Yalnızca işlerimizle, yaratımla ruhumuz ölümsüzlüğü bulabilir.

M: Yaratım üretimle çok karıştırılan bir olay. Üretime indirgendiğimizi hissederim ben de hep. İşlerimizle ölümsüzlüğü bulmak deyince sen, aklıma Borges'in enfes şiiri "Mutluluk" geldi. "Her kim ki bir kadını seviyor, odur Adem, kadın da Havva. Her şey ilk defa olmaya başlıyor" diye başlar ve "her şey ilk defa ama sonsuz

bir biçimde oluyor, sözlerimi kim okuyorsa, onları icat ediyor" diye biter. Çok güzeldir. Her zaman Yunan ve Türk kültürlerinin birleşmesinin ikisinin de eksik yanlarını gidereceğini, bir yapboz gibi birbirlerini tamamlayacağını düşünmüştüm. Ne dersin?

V: Ah, işte o da çok büyük bir kayıp bahçe daha... Duyduğuma gore Nâzım Hikmet'in de hayallerindeydi bu. Çok yüksek bir medeniyet elde edebileceğimize inanıyorum bu şekilde. Tarih tarafsız bir biçimde, mitolojik öğeler, şarkılar, türkülerle çok çocukluktan kanımıza zerk edilmeli. Onun yerine düşmanlık ekiliyor oysa, ne yazık. Birbirine saygı duyan, kendini ve karşısındakini bilen tanıyan, değerleri olan güçlü bireyler yetiştirebiliriz müzikle. Gerçekten ütopya olurdu bu.

M: Sen zaten bu kültürel ortaklığa katkı sağlayan ender insanlardansın. Öncelikle bunun için, ve tatlı sohbetin için çok teşekkürler Vassiliki. Bahçeye bir anlık bir dönüş gibiydi.

V: Ben teşekkür ederim. Ne zaman istersen.

Hiç tamamlanmamış bir mübadelenin, dünyalı aidiyetini kurmak için birbirimize koşuyoruz, "*henüz yeniyken daha, günün saçlarıyla oynayan küçük çocuklar gibi bahçelerde, rengarenk pancurlar, parıltılı kapılar işlerken günün üzerine*"[1] Eve dönüş bir geri dönüş değil varıştır, varacağı yeri keşfederek hatırlıyoruz. Bu yer insanın kendisidir, kendimiz bir yer, bir mekândır, orada birbirimizi ağırlıyoruz.

1 Giorgos Seferis, Denize Yakın Ev şiirinden.

Χαλκηδόνα / Kalkedonya

Söz ve Müzik: Vassiliki Papageorgiou

Yorum: Vassiliki Papageorgiou, Geo Schaller, Nedim Hazar, Onur Özçelik

Σ᾽ αγκαλιάζουν τα νερά
Στροβιλίζονται πουλιά
Θρύλοι, νόστος, λησμονιά
Απ᾽ τή Χώρα των Τυφλών
Στη μαγεία των Στενών
Σ᾽ αναζητώ

Χάραξε στη Χαλκηδόνα
Έδυσε στη Χαλκηδόνα
Φώτα χρυσά
Στην καρδιά μας χίλια χρόνια
Φώλιασε μια χελιδόνα
Μυστικά

Στη Χρυσούπολη θα βγω
Κι απ᾽το Μόδι θά διαβώ
Στης ψυχής τ᾽ όνειρο
Θ᾽ αγναντέψω τον καιρό
Θα μιλήσω στο Θεό
Θ᾽ ἀναστηθώ

Χάραξε στη Χαλκηδόνα
Έδυσε στη Χαλκηδόνα
Φώτα χρυσά
Στην καρδιά μας χίλια χρόνια
Φώλιασε μια χελιδόνα
Μυστικά

Sular etrafını sarmış
Kuşlar dört dönüyor tepende
Efsaneler, hasret, unutup gitmeler
Körler Ülkesi'nden
Boğazların tılsımına
Burnumda tütüyorsun

Kalkedonya'da gün doğar
Kalkedonya'da gün batar
Altın ışınlar
Yüreklerimizde binlerce yıl
Bir kırlangıç yuva yapmış
Gizemli gizlemli

Krisupolis'te çıkıp ortaya
Modi'den geçeceğim
Ruhun rüyasına gireceğim
Uzaklara dalıp çağın ufkunu hissedeceğim
Tanrı'yla konuşacağım
Dirileceğim yeniden

Kalkedonya'da gün doğar
Kalkedonya'da gün batar
Altın ışınlar
Yüreklerimizde binlerce yıl
Bir kırlangıç yuva yapmış
Gizemli gizlemli

Halkidona

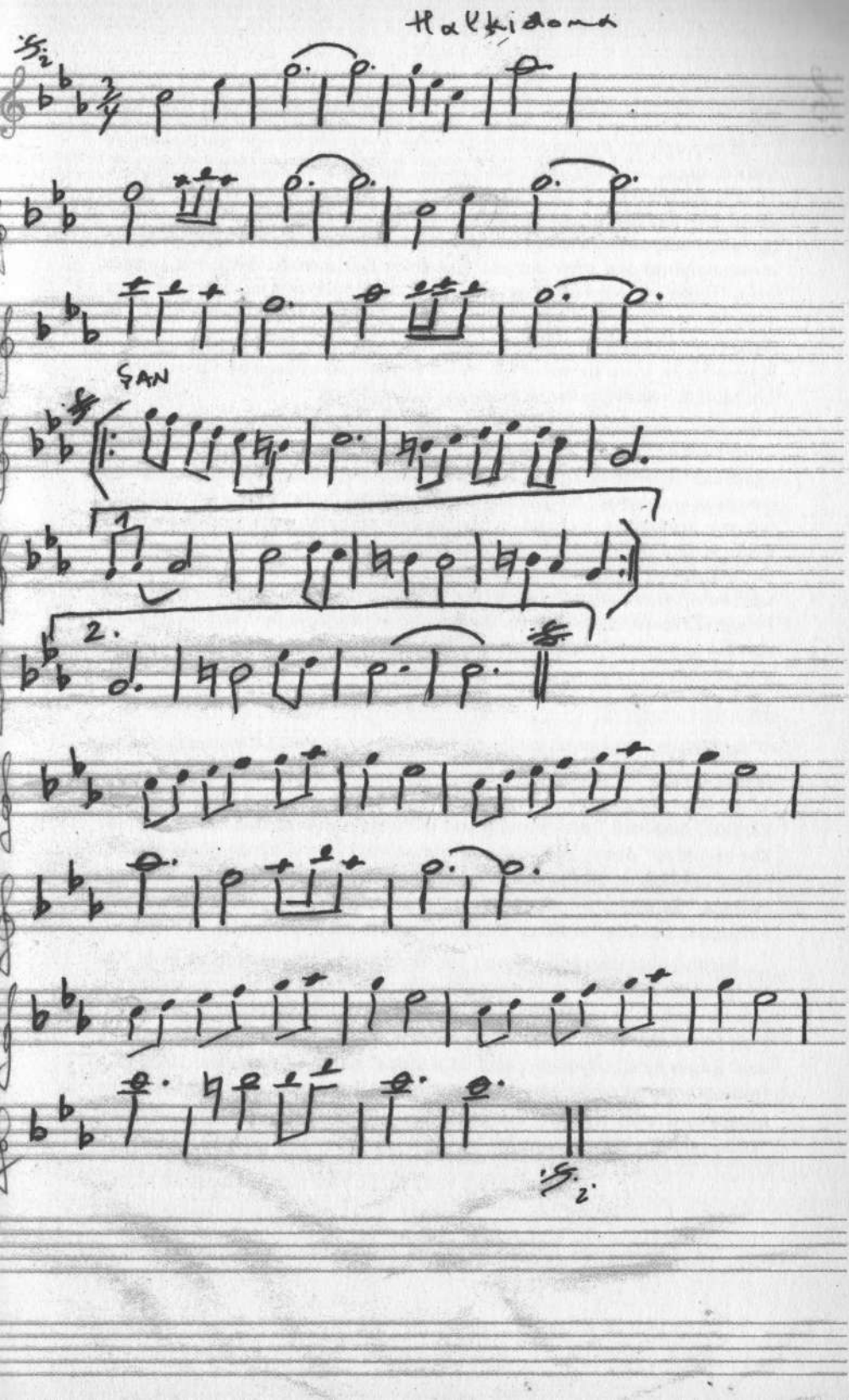

GR

Η περιοχή του σημερινού Kadiköy στην Ασιατική πλευρά του Βοσπόρου ήταν αποικία των Μεγαρέων και λεγόταν Χαλκηδόνα. Ιδρύθηκε το 685 π.Χ, 17 περίπου χρόνια πριν το Βυζάντιο. Λέγεται ότι ένας επισκέπτης Πέρσης στρατηγός βλέποντας την εξαιρετική θέση απέναντι, το σημερινό Sarayburnu, σχολίασε πως αυτοί οι άνθρωποι πρέπει να ήταν τυφλοί. Η παρατήρησή του καταχωρήθηκε και στην Αρχαία Ελληνική Γραμματεία. Μάλιστα λέγεται ότι η Πυθία στο Μαντείο του Απόλλωνα συμβούλεψε τους Αθηναίους και τους Μεγαρείς να ιδρύσουν την πόλη τους, το Βυζάντιο, απέναντι από τη Χώρα των Τυφλών.

Χρυσούπολη ήταν το παλιό Ελληνικό όνομα του σημερινού Ουσκουντάρ και Μόδι η γνωστή γειτονιά Moda της Χαλκηδόνας.

Την ίδια εποχή με τα γυρίσματα της δικής μας ταινίας, ο Γρηγόρης Οικονομίδης με την ομάδα του γύριζαν το ντοκιμαντέρ "Χαλκηδόνα" αφιερωμένο στην Ελληνική Κοινότητα της Ασιατικής Πόλης που σήμερα απαριθμεί λιγοστούς πια κατοίκους. Η Βασιλική δημιούργησε ένα τραγούδι για την παραγωγή κι εμείς, ο Geo κι εγώ παίξαμε στην ηχογράφηση. Ο Engin Arslan συμμετείχε στην "a la turca" ενορχήστρωση του τραγουδιού. Θα θέλαμε να ευχαριστήσουμε την Ελληνική Κοινότητα της Χαλκηδόνας, υπεύθυνη για την παραγωγή του ντοκιμαντέρ, και τον καθηγητή κο Γιώργο Στεφανόπουλο για την ευγενική τους παραχώρηση τής "a la franga" εκτέλεσης του τραγουδιού σε αυτό το άλμπουμ.

TR

Kadıköy'ün önceli Kalkedonya, Yunanistan'ın Attika bölgesinden gelen Megaralıların bir yerleşim merkeziymiş. M.Ö. 685 yılında, yani Bizans'tan 17 yıl önce kurulmuş kurulmasına ama, orayı ziyaret eden Farslı bir subay karşıda, bugünkü Sarayburnu'ndaki muhteşem manzaraya bakıp "Bunlar kör herhalde" demiş. Ve bu Antik Yunan kayıtlarına aynen böyle geçmiş. Hatta Apollon'un danışmanı, Bizans'ı kurmaya giden Atinalılara ve Megaralılara "Şehrinizi Körler Kentinin karşısına kurun" öğütünde bulunmuş. Krisupolis Üsküdar'ın, Modi Moda'nın eski Rumca isimleridir.

Bizim çalışmalarımıza eşanlı olarak Grigoris Oikonomidis ve ekibi Kadıköy'de "Khalkedon" adlı bir belgeselin çekimleri için kollarını sıvamıştı. Sayıları artık elle sayılabilecek kadar azalmış olan Kadıköy Rumları ile ilgili bir filmdi bu. Ve Vassiliki onlara bir parça besteledi. Biz de çaldık, Geo ve ben. Engin Arslan aynı parçanın "ala turka" olan versiyonunda çaldı. "Ala franga" versiyonunun bu albüme dahil etmemize izin veren ve belgeselin prodüktörü olan Kadıköy Rum Ortodoks Cemaati mensuplarına ve sayın Yorgo Istefanopulos hocaya bu vesileyle teşekkür etmek isteriz.

KAĞAN KAHVECİ

SERBEST FELSEFECİ'NİN MACERALARI

'Sonradan Gürcü'

Gürcü Prensi'ne

Haziran ayı öğlen saatleriydi. Güneş, bildik aristokratik mesafesinden ışınlarıyla dünyaya emirler yağdırıyordu: Taşlar, cızırdayın! Ağaçlar, fotosentezi maksimuma alın! Köpekler, siz biraz yatın! İnsanlar, sizi gözüm görmesin, o biçimsiz kapalı kutularınızdan çıkmayın!

Güneşin sözünü geçiremediği bir ben, bir sarman kedi, bir de birkaç çocuk vardı Koşuyolu sokaklarında. Avare avare dolaşıyor, hâlâ dişe dokunur bir maceraya atılamamış olmanın acısıyla kavruluyordum ki bir haykırış duydum. Ses biraz ötedeki bahçeden gelmişti. Hemen oraya yöneldim, duvarı bir hamlede atlayıp bahçeye girdim. Vişne ağaçları hemen dikkatimi çekti. Ah, Epiküros'un *Bahçe*'sine dalıp, Çehov'un *Vişne*'lerini yiyebilenlere ne mutlu!

Bahçede açık unutulmuş bir hortumun yaptığı gölcüğün başında buldum sesin sahibini, o kadar dalmıştı ki varlığımı hissetmedi, yansımasına bakıp kendi kendine sürekli şunları tekrarlıyordu: "Gürcü değilsin sen, bir hayaldi o ve artık uyanma vaktin geldi... Oyun bitti".

Anlaşılan gün boyu çektiğim çilelere değecek bir macera beni bekliyordu:

– Affedersin kulak misafiri oldum konuştuklarına. Yansımanla sık sık konuşur musun?

– Tabii ki hayır, ne alakası var, deli değilim ben, sadece bir süredir kafam allak bullak, içinden çıkamadığım bir derdim var ve bu derdimi hiçbir arkadaşıma anlatamam, konuşabileceğim tek kişi benim, o yüzden kendi kendimle konuşuyordum.

– Benimle de konuşabilirsin, hem ben bir yabancıyım, bana anlatman ya da anlatmaman hiçbir şeyi değiştirmez.

– Bilemedim şimdi, emin değil...

– Anladığım kadarıyla kendini Gürcü sanıyormuşsun ama

sonradan öyle olmadığını öğrenmişsin, nasıl oldu bu, yani nasıl öğrendin?

Öğrenmek değil aslında... tuhaf bir durum, nasıl anlatsam... Gürcü olmadığımı biliyor gibiydim zaten ama bilmiyordum da. Artık söylüyorum gerçi kendime. Türk'üm aslında. Ama sorun benim kendime söylemem değil. Bu yalana sadece kendimi inandırmadım arkadaşlarımı da inandırdım. Tüm çevrem beni Gürcü olarak biliyor. Benim trajedim de burada başlıyor zaten.

–Neden bir trajedi olarak tanımlıyorsun bu durumu?

–Üç dört ay önce gerçek bir Gürcüyle tanıştım. Hatta kendine 'Gürcü Prensi' diyen neşeli, hem cüssesiyle hem ruhuyla gürbüz bir arkadaş. Hemen kaynaştık, sık vakit geçirmeye başladık, yakın arkadaş olduk. Hatta ortamlarda nam saldık 'Gürcü Bros' diye. Sonra geçenlerde bizim Prens, 'Gürcü Çağı' diye bir dergi olduğunu söyledi, kendisi de ara sıra yazıyormuş. Benden oraya Türkiye'de Gürcü kimliğini taşımak konusunda, kendi kişisel deneyimimi anlatan bir yazı yazmamı istedi. Ben tabi o kadar alışmışım ve seviyorum ki Gürcü olmayı, gerçek bir Gürcü olmadığım hiç aklıma gelmedi bile, hemen kabul ettim. Sonuç: üç gündür masanın başında dertli dertli oturuyorum. Arkadaşımı arayıp 'Gürcü değilim ben, yalan söyledim, özür dilerim' diyesim geliyor ama onu da yapmak istemiyorum çünkü tam bir yalan gibi de gelmiyor. Ben de inanmıştım çünkü. Sevmiştim de ayrıca o hallerimi. İşte böyle ne yapacağını bilemez halde yalanımın ortaya çıkacağı trajik sonumu bekliyorum.

– Aha! İşte zihin tetikleyici bir problematik! Merak etme, hem sana Gürcülüğünü geri vereceğim hem de kimseye mahcup olmayacaksın.

– Alla alla, nasıl olacak peki bu iş...

– Uzak Doğu bilgeliğinin kadim Doya-Muto tekniğine başvurarak elbette.

– Hadi ya! Hiç duymamıştım... Nedir bu teknik?

– Doğruyu Yap ama Mutlu da Ol, Doya-Muto! Yani her şeyi dosdoğru anlatacağız ama mutluluğumuzdan da vazgeçmeyeceğiz. Şimdi şöyle olacak. Sana bazı sorular soracağım, bunlara cevap vermeni istiyorum. Sonra da yazıyı senin yerine ben yazacağım, ama önce söyle bakalım...

– İyi de sen Gürcü müsün ki, nasıl yazacaksın yazıyı?

– Bilmem, sen önce anlat bakalım, güzel bir şeyse belki olurum.

– Nasıl yani, ne demek belki olurum, takım taraftarlığı değil bu, Gürcülükten bahsediyoruz. Nasıl sonradan olacaksın?

– E olmuşsun işte sen bir süre, hoşuna gitti mi gitmedi mi, sen onu söyle?

– Hoşuna gidip gitmemesiyle ne alakası var bunun?

– Hem de çok alakalı, ne oldu yani, bir sabah uyandın ve kendini Gregor Samsa gibi Gürcü olarak mı buldun? İşi trajikleştirmeye gerek yok! Çok açık sen istemişsin bunu ve sonunda da olmuşsun. Hatta o kadar iyi olmuşsun ki aslında bunu senin istediğini unutmuşsun. Bravo!

– Anlaşıldı, başka kimseyi bulamadın, benimle dalga geçiyorsun.

– Hiç de dalga geçmiyorum, hatta hayran kaldım, bu kadar başarılı bir kimlik değiştirmeyle daha önce hiç karşılaşmamıştım!

– Ya ne demezsin, düştüğüm duruma bak!

– Düştüğün durum o kadar da kötü değil, buradan ancak ucuz bir trajedi çıkabilir: "Allah'ım ben ne yaptım sana! Othello'nunkinin, Hamlet'inkinin yanında bana münasip gördüğün trajedi bu mu? Hamlet; olmak ya da olmamak arasında gidip gelsin ben Gürcü olmak ile olmamak arasında kalayım. Sığar mı bu senin yüce adaletine?"

– Bu arada sen kimsin yahu! Oyuncu filan mısın?

– Bir nevi oyuncu olduğum da söylenebilir ama esas işim serbest felsefecilik.

– Felsefeciliği anladım da serbest'i ne oluyor?

– İşte böyle gezinerek yapıyorsun, ayaklı problemler bulup ayakta çözüyorsun. Bugün de kısmetime sen çıktın. Şimdi artık sorularıma cevap verecek misin yoksa Sokrates'i çağırayım mı?

– Öf tamam, sor hadi ne soracaksan, Bay Serbest Felsefeci, ne işe yarayacaksa!

– Peki soruyorum. Neden Gürcülük? Madem bir şey olacaktın, daha havalı bir şey olsaydın bari. Ben Yunan olurdum mesela.

– Artvinliyim çünkü ben. Hiç orada yaşamadım gerçi. Sadece ara sıra yazları köye giderdik. Ama babam dâhil atalarım orada yüzyıllarca Gürcülerle, Ermenilerle birlikte yaşamış. Bizim köyün

adı örneğin Samsgar, Gürcüce üç su anlamına geliyor. Meyvelerin, araç gereçlerin , arazi adlarının ve daha bir sürü şeyin hem Gürcücesi hem de Türkçesi kullanılır...

– Hmm, akıllıca!... Senin aklından bahsetmiyorum, hemen üzerine alma! Doğanın aklını kast ediyorum, çoğu zaman en kolay yolu seçmek gibi bir mahareti vardır. Gürcü'lüğü seçtin çünkü bununla ilgili anlatabileceğin birçok şey var hafızanda. Ayrıca, Artvin'e dair birçok şeyi de Gürcü olarak anlatabilirdin pekâlâ. Peki, neden böyle bir oyuna gerek duydun, yani dönüşümün nasıl gerçekleşti?

– Bunu ben de soruyorum kendime. Yani ilk ne zaman ne şekilde ben Gürcü'yüm dediğimi hatırlamıyorum. Ama son yıllardaki politik atmosferle alakalı gelişti sanırım. Arkadaşlar arasında senin kökenin ne filan diye konuşulmazdı pek. Ama son zamanlarda olanlardan sonra, 'stadyum rezillikleri' diye billurlaştırıyoruz biz bunları, hani şu stadyumdaki beyaz bereliler, stadyumlarda yaşanan katliamlara bir dakika saygı göstermeyen ıslıkçılar, tüm bunlar ve başkaları hepimizde bir utanç duygusuna neden oluyordu. İşte o sıralarda benim Artvinli olduğum daha sık hatırlanmaya başladı galiba ve peşi sıra da Gürcülük yakıştırmaları geldi.

– Hmm, mesele ilginçleşiyor, tehlike anında birden parlayıveren anılara bayılırım!

– Efendim, anlamadım.

– Bir an heyecanlandım, özür dilerim, lütfen sen devam et anlatmaya.

– Açıkçası ben de çok kurcalamamış olabilirim bu yakıştırmaları. Ne yalan söyleyeyim, Gürcü olmak, o kimlik altında Artvin'in insanlarının güzel ve onurlu hikâyelerini anlatmak hoşuma gidiyordu, arkadaşlarım da seviyordu. Zaten şimdi biraz da canımı sıkan bu. Yoksa arkadaşlarım bunu öğrendiğinde ne gerek vardı derler ama çok da üzerinde durmazlar...

– Bak aklıma ne geldi! Madem hem sen hem de arkadaşların bu Gürcülük hikâyelerinden hoşlanıyorsunuz ve ülkedeki havadan hoşnut değilsiniz neden hep beraber Gürcü olmuyorsunuz?

– Gerçekten insanı dumura uğratmakta üzerine yok. Anlaşılan sen iyice uçmuşsun, bulutların üzerinde geziyorsun! Bu dünyanın gerçekleri var, öyle her şey kafana göre olmuyor!

– Gerçek olan nedir?

– Şimdi gerçeğin tanımını verecek değilim ama Gürcü, Ermeni, Laz, Kürt, Türk vesaire, bunlar var ve gerçekler.

– Peki sen var mısın?

– Eyvah! Demek bu soruyu soran felsefeciler gerçekten varmış. Tabi ki varım Bay Filozof, ama rica ederim benden bunu kanıtlamamı filan isteme!

– Hayır, kanıtlamanı istemeyeceğim. Elbette varsın. Ama nasıl bir varlıksın? Örneğin'Ben' dediğin şey, bugün seni pek bir sıkı fıkıyken gördüğüm şu önündeki su birikintisi gibi bir şey mi? Yani şu Türklük dediğin, Gürcülük dediğin şeyler esas varlıklar da senin varlığın bunların sendeki yansımalarının geçici taşıyıcısı olmak mı?

– Açıkçası tam anlamadım ama su birikintisi gibi olmadığımı biliyorum.

– Nasıl emin olabiliyorsun?

– Çünkü su birikintisi çok edilgen, üzerine gelen yansımalar arasında bir seçim yapabilecek bir etkinliği yok. İHayır seni yansıtmayacağımı diyen bir su birikintisiyle hiç karşılaşmadım.

– Harika, şimdi kıvama gelmeye başladın. Sen bir su birikintisi olmadığına göre neyi yansıtacağın ve yansıtmayacağına karar verebilirsin, öyle değil mi? Yani bu anlamda özgür bir su birikintisi gibi düşünebiliriz şimdilik seni.

– Evet öyle. Ama sanırım 'O halde sen ve arkadaşların Gürcülüğü yansıtabilirsiniz, Gürcü olmaya karar verebilirsiniz' diyeceksin.

– Diyelim ki öyle söyledim...

– Ama Gürcülüğü yansıtmayı tercih edebilmemiz için Gürcülük diye bir şeyle zaten ilişki içinde olmamız gerekmez mi, yoksa neyi yansıtacağız?Tamam özgürüm ama bunun da sınırları yok mu? Olan bir şeyi yansıtmayı veya yansıtmamayı tercih edebilirim ama olmayan bir şeyi nasıl yansıtabilirim?

– Neden yansıtamayasın?

– Elbette yansıtırım ve bunu yaptım da zaten ama bir yalandan ibaretti o.

– Bence kendine haksızlık ediyorsun. Bir şeyin yalan olabilmesi için herhangi bir türden çıkar amacıyla bilerek ve isteyerek gerçekleri saptırmış olman gerekir. Ama senin durumunda böyle bir şey yok.

– Doğru haklısın, başlangıç için yalan olmadığını ben de kabul edebilirim. Ama farkına vardıktan sonra da bunu sürdürürsem, hatta başkalarının da böyle yapmasını istersem bu artık yalan olacaktır.

– Diyelim ki haklısın ve bu dediklerin doğru. Peki bu doğruyla mutlu musun?

– Mutlu olsaydım burada kendi kendime konuşuyor olmazdım heralde.

– O zaman bir çare üretmek gerekmez mi? Seni mutlu etmeyen 'doğrularla' mı yaşamayı tercih edersin yoksa bu 'doğrular'ın altını mı oymak istersin?

– Elbette altını oymak isterim ama olmuşla ölmüşe de bir şey yapılamaz. Şapkamı ki bu Gürcülük, istediğim gibi takıp çıkarayım?

– Peki vücuttaki bir organ gibi mi ki bu çıkarıp takamayasın?

– Artık takip edemiyorum seni ve fena halde sıkılmaya başladım. Gitsem iyi olacak. Gürcü olmadığımı söylerim arkadaşıma, özür dilerim, ne yapalım!

– Sıkıştığında hep böyle kaçar mısın?

– Burada durup senin Sokratik fantezilerine meze mi olayım yani? Beni ve çevremi Gürcü yapmaya çalıştığına inanamıyorum, başka işin gücün yok mu senin Allah aşkına.

– Hayır yok! Şu an sana Gürcülüğünü geri vermekten hiçbir şey daha önemli gelmiyor bana. Tek sorun şu ki bir Gürcülük oyunu başlatmışsın ve oyuna sadık kalmak yerine daha ilk sorun çıktığında yaramazlık yapmış bir çocuk gibi boynunu bükmüş baba'nın eve gelmesini bekliyorsun. Gelsin de biraz sana kızsın, sen de hayatın 'gerçekleri'ne biraz daha yerleşmiş ve özgürlük günahından biraz daha arınmış şekilde hayatına mutlu mesut devam et! Hem sonra belki savaşları da anlarsın, katliamları da, çocukların açlıktan ölmesini de, sömürüyü de, saçma sapan iş saatlerini de... ne de olsa bunlar da hayatın gerçekleri... ya da kötü bir dünyaya gelmiş iyi insan trajedisine ikna edip kendini, küsersin hayata. Biliyor musun o kadar sahte geliyorsun ki şu an bana?

– Neden sahte olacakmışım? Sahte Gürcü olmayı kabul etmediğim için mi? Hem sen esas kendine bak. Ne biçim bir felsefecisin, felsefenin hakikat sevgisi olduğunu sanırdım sense düpedüz yalana itmeye çalışıyorsun beni?

– Demek yalana itiyorum seni, öyle mi? Tabi ya, hakikati hep davudi bir sesle duydun, nasıl inanacaksın bana? Ne yapayım, sesimi biraz kalınlaştırıp kükreyerek mi konuşayım, aslında derin hakikatlere haizmişim de bunları dile getiremiyor muşum gibi tavırlar mı takınayım? O zaman daha çok saygı duyardın bana, sana göre sağda solda dolaşıp etrafa hayal satmaya çalışan bir meczubum ben, öyle değil mi? Ben seni yalana itiyorum ama uluslar gerçek, ben seni oyuna davet ediyorum ama savaşlar gerçek, aile, iş, okul, her şey gerçek, öyle değil mi?

– Özür dilerim, yani seni meczup gibi hissettirecek davranışlarım olduysa özür dilerim ama yine de gerçekten anlayamıyorum. Tüm bu saydıklarının çaresi Gürcülük oyununu sürdürmem ve başkalarını da bu oyuna davet etmem mi yani?

– Evet öyle! Sürdürmen ve ondan da önemlisi başlattığın bu özgürlük oyunundan vazgeçmemen. Hangi gerçeklik adına vaz geçeceksin, aslında Türk olduğun için mi? Güldürme beni. Seninle ilk karşılaştığım anı hatırla, ne tekrarlıyordun sürekli kendi kendine...

– "Gürcü değilsin sen, bir hayaldi o ve artık uyanma vaktin geldi... Oyun bitti".

– Madem seni sokratik fantezilerime meze ettiğimi düşünüyorsun -ki aslında sadece birlikte eğlenmeye çalışıyordum... doğrudan söyleyeyim. Evet Gürcü olman bir hayaldi, ama Türk olman da bir hayal, tek farkı bu hayallere bir sürü insanla birlikte o kadar uzun zamandır inanılıyor ki gerçek ve değişmez varlıklar sanılıyor. Türklük, Gürcülük, Almanlık, bunlar nasıl varlıklar, elmayla armut ya da vişne gibi doğal varlıklar mı? Bunlar zaten hayal edilmiş topluluklar. Kendinden kaim Türklük diye Gürcülük diye bir şey yok. Tarih içinde ortaya çıkmış kültür ürünleri bunlar. Hatta daha masum oldukları dönemler de oldu, ama her şeyde olduğu gibi zamanını tamamladı ve artık başkalarını ezme aracına dönüştü. İşte sen bu baskının en çok kendini hissettirdiği dönemlerden birinde buna karşı bilmeden bir yaşam stratejisi geliştirmişsin. Sen akıldan değil yaşamdan fırlamışsın. Soranlara Gürcüyüm ben demişsin, ne güzel, ne harika, farkında değil misin? Ruhunu gür tutmak için, neşeni kaybetmemek için, hayatın sözde gerçekleri karşısında ezilmemek için bir oyun başlatmışsın. Bu yalandaki hakikati görmüyor musun?

– Bir saniye bir saniye, biraz önce ne dedin sen?

– Yalanında aslında bir hakikat...

– Hayır o değil, daha önce söylediğin...

Cevap vermeme kalmadan su birikintisinin etrafında 'Gürcüyüm ben Gürcüyüm Gürcüyüm; Gürcüyüm ben Gürcüyüm, Gürcü' şeklinde melodik bir şarkı söyleyerek delicesine dans etmeye başladı. Onu bu halde görünce bir pişmanlık kapladı içimi: "Beğendin mi yaptığını, bu kadar üzerine gidersen olacağı buydu, birine kırk kere Gürcü dersen işte böyle Gürcü olur... kimsenin akıl sağlığıyla oynamaya hakkın yok..."

Sonra durdu, önce sudaki yansımasına bir süre baktı ve bakışlarını gözlerimin içine yöneltip, heceleyerek tekrarladı:

– Gür-cü-yüm ben.

– Bak, gerçekten özür dilerim, Gürcü değilsen değilsindir, ısrar etmiyorum artık.

– Gür-cü-yüm ben Gür-cüüü

– Tamam bak, anlıyorum seni...

– Hayır anlamıyorsun, Gür-cü-yüm ben.

– Ama korkutuyorsun beni, lütfen, gel bir suratını yıka istersen.

– Korkmana gerek yok Bay Serbest Felsefeci, hatta mutlu ol. Gür-cü kalmanın yolunu buldum, hem de senin sayende. Gür-cüyüm ve hep Gür-cü kalacağım.

– Kaçırdığım bir şey mi var?

– Kelimeyi benim duyduğum gibi duymuyorsun. Dikkat et! Gür-cü. Aynı akıl-cı'da olduğu gibi ya da milliyet-çi'de olduğu gibi. Anladın mı şimdi? Senin dediğin gibi, ruhunu azaltan değil ruhunu gür tutan hayallerin gerçekliğinde ısrar eden kişi anlamında: Gür'cü.

– Ha, şimdi anladım...Gür-cüsünnn...

– Yaaa...

– Bu ne büyülü bir tesadüf böyle. Bu, bu gerçekten harika! Ne diyeceğimi bilemiyorum.

– Dur hemen heyecanlanma, bir tesadüf daha var!

– Nedir?

– Özgürlük kelimesinin, özünün gür olmasıyla bir ilgisi olabilir mi?

– Ha ha ha ha! Olsun ya da olmasın, artık var!

– Evet artık var! Çünkü ben Gür'cüyüm, özümü gür tutan hayaller gerçektir benim için! Artık herkesin gerçeklik uykusundan uyanma vakti geldi... Oyun daha yeni başlıyor!

– Evet daha yeni başlıyor! Kesinlikle bir Gür'cülük Manifestosu yazıp herkesi bu hayale davet etmem gerek. Düşünsene ülkedeki Gür'cülerin yavaş yavaş arttığını. Neyse bunları sonra düşünürüm. Bu kartım, ihtiyacın olan metni tilmizim ses kayıtlarını kâğıda döktükten hemen sonra yazacağım. Bir hafta içinde ara beni.

– Nasıl yani konuşmalarımızı mı kaydettin?

– Elbette! Bir günde bazen kaç olayla karşılaşabiliyorum, biliyor musun sen? Hem ne demiştik başta. Her şeyi dosdoğru anlatacak ve mutlu olacaktık: Doya-Muto! Tekrarla!

– Doya-Muto!

Bir görev daha başarıyla tamamlanmıştı ve işe bakın ki bu sefer değişen sadece muhatabım değil ben de olmuştum. Her zamanki pozumu takındım (kollar kenetlenip göğe bakılır), şu son söylevi çektim:

"O halde bu sefer gerçekten Gür'cü olmayı sürdürebilirsin. Birisi ulusal kimliğini sorarsa Gür'cüyüm ben de. Gür kalmak, bu dünyada kendini esas varlıklarmış gibi dayatan, yaşamı zehirleyen hayali varlıklar karşısında özgürlüğümü savunmak için, özümün gürlüğünü, hayatımın neşesini, hakkaniyetimi kaybetmemek için Gür'cü oldum ben de. Onlar seni hayatın gerçeklerine davet etmeye kalkmadan sen onları Gür'cü olmaya davet et! Hem unutma, artık arkanda Serbest Felsefeci var!"

EBRU OJEN

ÖNEMLİ BİR GÜN

O gün park çok kalabalıktı. Yakın arkadaşım Zeynep'i bekliyordum. O kadar çok insan parka akın etmişti ki ortalık iğne atsan yere düşmez durumdaydı. Çoluk çocuk, genç yaşlı, herkes, neredeyse İstanbul'un yarısı parktaydı. Bütün bu insanlar bir şey bekliyor gibiydi. Kimisi saatin kaç olduğunu kontrol ediyor, kimisi de bir helikopterin önüne inmesini bekliyormuş gibi gökyüzüne bakıyordu.

Derdi neydi bu insanların? Neden İstanbul'da başka park yokmuş gibi akın akın bu parka gelmişlerdi? Şaşırtıcı şeydi doğrusu.

Neler olup bittiğini o kadar çok merak ettim ki parka gelen bir adamın yanına yanaşıp neler olduğunu sormaya karar verdim. Adamla aramızda şöyle bir konuşma geçti:

– Merhaba beyefendi, bugün neden bu kadar kalabalık, bir fikriniz var mı acaba?

– Bilmiyor musunuz?

– Hayır, bilmiyorum, ne oldu ki?

– Nasıl bilmezsiniz?

– Gerçekten bilmiyorum, nedir durum?

– Hiç yakıştıramadım doğrusu. Genç olacaksınız bir de. Böyle önemli bir günü nasıl bilmezsiniz?

– Özür dilerim, atlamış olmalıyım, önemi nedir bugünün?

– Onu da ben size söyleyeceksem ne anlamı kalır ki?

– Allah Allah gerçekten beni iyice meraklandırdınız. Allah aşkına söyleyin nedir bugünün önemi?

– Sizin gibi birine söylemeye asla tenezzül etmem!

– Aa! Nedenmiş o?

– Toplumumuz için önemli olan böyle günleri bilmiyor oluşunuz, cahil oluşunuz, bende şüphe uyandırdı da ondan.

– Beyefendi, darılıyorum ama..

– Hayır, size hakaret etmek değil niyetim, yanlış anlamayın

lütfen, ama her şeyden bu kadar habersiz birine bu önemli günün ne olduğunu söyleyebilmeme imkân yok!

– Âlemsiniz doğrusu. Ciddi olamazsınız! Neler söylüyorsunuz böyle?

– Aynen öyle hanımefendi. Size söyleyemem.

– Ne saçma şey bu böyle! Söyleyin yahu!

– Söyleyemem!

– Ben de başkasından öğrenirim.

– Hiç sanmıyorum.

– Nasıl yani?

– Bu önemli günün ne olduğunu size söylemezler!

– Nedenmiş o?

– Söyledim ya sizin gibi birine asla söylemezler.

– Neyim varmış benim? Ne demek istiyorsunuz?

– Daha az önce söyledim size nedenini hanımefendi.

– Beyefendi gerçekten çatlatırsınız insanı. Söyleyin de bundan sonra ben de bu önemli günün ne olduğunu öğreneyim ve bir vatandaş olarak üzerime düşen görevi yerine getirebileyim.

– Olmaz, olamaz!

– Peki ben nasıl öğreneceğim bugünün ne çeşit bir gün olduğunu?

– Önce bu önemli bilgiyi hak etmeniz lazım.

– Ha yani bunca insan bu «çok önemli bilgiyi" hak ederek öğrendi.

– Kesinlikle öyle!

– Ne yapmam gerekiyormuş hak etmek için?

– Öncelikle şu çubuğu tutun. (Yerden bir çubuk aldı ve birden elime tutuşturuverdi.)

– Şimdi de elinizdeki çubuğu güldürmek için birkaç garip surat hareketi yapın.

– Hay Allah, iyi misiniz siz? Çok saçma bu söylediğiniz.

– Gayet iyiyim.

– O halde bana bir şaka yaptığınızı düşünüyorsunuz.

– Hayır efendim ne münasebet?

– Yani gerçekten mantıksız bir şey istiyorsunuz benden, ömrümde duymadım böyle şey. Bir çubuğu güldürmeye çalışacağım!

– Ömrünüz ne kadar ki sizin?

– Yani çocuk sayılmam gördüğünüz gibi.

– O zaman ömrünüzün yarısından sonrasında ne olacağını bilmiyorsunuz, belki de size mantıksız gelen bu şey normal gelecek artık.

– Hay Allah! İlginç bir insansınız doğrusu.

– Siz bana bu önemli günün ne olduğunu öğrenmek isteyip istemediğinizi söyleyin önce.

– Beni o kadar meraklandırdınız ki elbette öğrenmek istiyorum.

– O zaman güldürün şu çubuğu.

– Yahu çubuk güler miymiş hiç? Delirdiniz mi Allah aşkına?

– Gülüp gülmeyeceğini slz onu güldürmeye çalışmadan öğrenemezsiniz!

(Bu arada arkadaşım Zeynep'in gelip gelmediğini kontrol ediyordum, ortalıkta görünmüyordu.)

– İyi peki, sırf merakımdan bu saçma şeyi yapacağım.

– Çok iyi. (Elimdeki çubuğa bakıp birkaç saçma surat hareketi yaptım.)

– Olmuyor, olamaz böyle bir şey, çok saçma çünkü. Bir çubuk asla gülmez!

– Güler.

– Gülmez!

– Siz bilirsiniz o halde. Asla öğrenemeyeceksiniz bu günün ne olduğunu!

– Çok da umurumda değil doğrusu!

– Fark etmez benim için.

– Benim için hiç fark etmez!

– Bana sorarsanız sizin gibi birinin böyle önemli bir günün ne olduğunu bilmemesi milletimiz için daha hayırlı olur.

– Aman, bence de bu saçma günün ne olduğunu bilmemek benim için daha hayırlı olur! Bunu da bilmeyiveririm.

– Siz bilirsiniz.

– Elbette ben bilirim.
– Ama bugünün ne olduğunu asla bilemeyeceksiniz!
– Çok mu önemli yani! Bilmek istemiyorum zaten!
– Bilemezsiniz imkânı yok!
– Artık siz söyleseniz de bilmek istemiyorum!
– Ben asla söylemem zaten,
– Ben de asla sormam artık.
– Paşa gönlünüz bilir.
– Ben gidiyorum, hoşça kalın beyefendi!
– Güle güle hanımefendi.

OZAN ÇINAR

KAYMAÇİNA

Bosna Savaşı'nda hayatını kaybeden çocuklara...

Bisikletinin ön tekerleğini su birikintilerine sokmaya çalışıyor. Ayakları tekerleğin sıçrattığı suyla ıslak. Arada bir terliği çıkıyor. Dedesi Mahir epey geride ekmekleri taşıyor. Yetişememekten şikâyetçi. Ortalık serin ve gergin. Terk edilmiş otomobiller ve sökülmüş kaldırım taşlarıyla uzayan yolun sonunda beyaz bir panzer duruyor.

– Bekle beni! Bak yanlış yola girdin. Nermin kime söylüyorum!

– Hadi dede! Burası daha kısa çabuk ol! Çabuk çabuk!

Yol kenarındaki reklam afişlerinde artık çok uzak bir dünayaya ait gülümseyen insanlar. İştahla içeceklerini yudumluyor yahut çocuklarıyla birlikte piknik yaparken ekmeklerine margarin sürüyorlar.

– Annem kaymaçina yapacak mı?

– Duymuyorum ki?

– Kaymaçina!

– Daha dün bitti, bıkmadın mı?

– Bıkmadım... Dede bıkmadım!

– Anlamıyorum! Yeter Nermin, ben sana yetişemiyorum. Git artık tek başına nereye gidiyosan.

– Olmaz, babam "Yaşlı Mahir'e sahip çık" dedi.

– Duymuyorum ki! Dursana, dur bekle beni!

Terliği çıktı. Geri dönüp almak için bisikletten indi. Mahir el sallayıp bir şeyler söyledi ama duyuramadı. Nermin dedesinin yaklaşması için beklerken yan sokaktan zayıfça bir kadın fırladı ve köşede duran 8372 plakalı kırmızı aracın arkasına saklandı. Mahir durumu anlayıp hemen çocuğa doğru koşmaya başladı. İlkin tek el silah sesi ve sonrasında sekerek ıslık çalan bir mermi duyuldu.

"Nermin! Yat oğlum! Yere yat!"

Çocuk başını sesin geldiği tarafa çevirdi ve ikinci el silah sesiyle

birlikte geriye doğru sendeleyerek yere yığıldı. Mahir ufaklığa doğru koşarken sesleniyor ancak cevap alamıyordu. Yaklaştıkça Nermin'in yüzünden asfalta yayılan kanı gördü. Kadının sığındığı otomobilin yanından geçerek çocuğu kucakladı ve köşedeki binanın duvarına yaslandı.

Nermin bir daha hiç konuşmamak üzere susmuş fakat ağzı bir şeyler söylemek istercesine açık kalmıştı.Yaşlı adamın ardında bıraktığı ekmekler yolun ortasında mavi bir poşetin içinde duruyor, sokaktan kaçan kadın otomobilin arkasında hareketsiz ağlıyor ve Mahir'in yaslandığı duvarın üzerinde beyaz tebeşirle Pazi Snajper* yazıyordu.

*Pazi Snajper: Dikkat keskin nişancı.

İLKNUR GÜNEYLİOĞLU

İÇİNDEN BİR SES

Kireç sürülmüş tavanda, var olmayan yankının altında, tek başına, bomboş odadaki tek sandalyede. Elindeki telefonla eğik, kendi içine. Dinliyor.

– Ben iyiyim. İyi biriyim. Sen nasıl beni incitirsin?

Ses. Mideye kadar iniyor. Sıkıştırıyor. Sallıyor. Saplıyor hikâyesini. Çocukluğunu, anneyi, babayı, insanları, serüvenleri kıyaslıyor.

– Daha önceden deseydin, kötülük barındırdığını. Ben de, içimi açmasaydım.

Onun içi, diğerinin içine karşı. İyi, kötü. Sığ, derin. İki yarım, bir bütün. Kalabalık, ıssız. Karanlık, aydınlık. İnsan, hayvan.

Sevmiyor kıyaslayıcıyı. Telefon tere yapışıyor. Koparıp ayırmak gerek. Pencereden dışarı, betonun üstüne fırlatmak.

– Ben iyiyim. İyi biriyim.

– Ben i-yi-yim. İ-yi bi-ri-yim.

– Ben bi-ri-yim.

– Bi-ri ben.

Kesik kesik geliyor. Parça parça kendine varacak, telefondaki. Onda değil kendi, bilmiyor. Israr ettikçe, oyduğu midesini bulandırıyor onun, haberi yok. Savaş verdirtiyor. Böyle gerçekleşmez sohbet. Dilim dilim edilen bir başka ben, bencilliğini doyurmaz. Canlılığın ve ölümün anlamı ne diye kendine sordurmaz.

Korku.

Telefonu dışarı fırlatıyor pencereden. Tam üç kat iniyor aşağı.

Paramparça.

Aşağıya bakıyor. Betondan bahçede içi çıkmış. Sesi görebiliyor. Tırmanışa geçmiş. Duvarları arzuluyor. Bir daha izin vermez ki, içeri girmesine, ev sahibi.

– Özür dilersen avunurum. Aşağılandım, duygularımla oynandı, acı çektim. Ben iyi biriyim!

İşaret parmağıyla, caddeden akan insan kalabalığını sese gösterip, kapatıyor odasının camını.

RUMEYSA CEBECİ

kötü sutyen kötü haber demektir

İlk sutyenimi almaya birlikte gitmiştik. "Desteksiz olsun, iddiasız, ince. Ben hep desteksiz takıyorum. Büyüyecekler nasılsa. Varmış gibi yapan kızlardan olamayız biz. Delikanlı kızlarız biz di mi Esra?" Satıcı kadının kötü bakışlarına aldırmadan bütün sutyenleri tek tek elleyip birbirimizi çimdikliyorduk ve kahkahalar kahkahalar. "Ama pembe olsun. Biraz kadınsı," dedim. Siyah mini etekli, beyaz gömlekli satıcı kadını gösterip kulağıma eğildin. "Ne pembesi. Bak mesela bu kadının kırmızı sutyen taktığına adım gibi eminim." "Pembe çocuksu, kırmızı kadınsı! Bunu bir yere yazalım da unutmayalım," dedim. Kahkahalar kahkahalar.

Dükkândan çıktık. "Neydi?" dedim. "Hıh buldum. Desteksiz, iddiasız, ince!" Alnıma dökülen saçlarımı kulağımın arkasına attın. "Ben desteksiz. Sen iddiasız. Dükkândaki kadın da ince! Gördün mü poposunu tahta gibiydi? Yandan bakınca siyah beyaz bir doğru parçası resmen," dedin. Hakkını vermek için yolun ortasında durduğumuz kahkahalar kahkahalar. Yılbaşında sözleşip birbirimize aldığımız çiçekli ped kutularının içine sakladığımız sigaraların özleminden kudurmuştuk. Uygun bir apartman merdiveni bulup oturduğumuzda nefes nefeseydik. Sigaradan aldığım her nefesle bir gün daha büyüyordum sanki. Boğazımı temizledim ve şöyle dedim sana: "Desteksiz, iddiasız... Bizim birbirimize yazdığımız mektuplar da böyle olurdu. Bir paragraf, bilemedin iki." Sonra sen devam ettin söze: "...kokusuz ve renksiz olurdu. Sadece beyaz bir kâğıt. Kurşun kalemle yazılmış. Bizim mektuplarımızın en güzel yanı ne olurdu biliyor musun Esra? Kırmızı rujla dudaklarımızın izi. Gönderen yazan kısımda." Soğuk pembe ellerini tuttum. Birbirimize mektup yazmak zorunda kalacağımızı bilmiyordum o zaman. Bilsem ellerini çeyiz gibi saklardım.

Az önce gönderdiğin mektubu okudum. Nerede olduğun, kiminle olduğun değil yalnız sendin merakım. Sen de biliyordun beni, bu yüzden anlatmadın izlediğiniz son filmi, son kavganızı, evlilik yıldönümünüzün nasıl geçtiğini. Balkonda menekşeler, kasımpatılar suladığını. Sigarayı bıraktığını yazdın yalnız. Bir de iki kilo aldığını ve artık sutyenlerini askısız taktığını. "Büyüdüm, büyü-

düm, memelerim gibi ve yaşlanıyorum," demedin. İçindeki alevin tamamen kaybolması için artık bir tükürüğün bile yeteceğini, kırmızı rujla bıraktığın dudaklarının izinden anlayacağımı bildiğinden sustun. Bizim mektuplarımız hep çok kısa, desteksiz ve iddiasız oldu Elif ama şimdi yazacağım gibi değildi hiçbiri. "*Senin Eskişehir'den İzmir'e gelişin otobüsle beş saat, benim İstanbul'dan İzmir'e gelişim otobüsle altı buçuk saat. Bu yüzden sen cumartesi ikide yola çıkacaksın, bense on iki buçukta. Otogarda, hani o mantara benzeyen kocaman beyaz şeyin önünde...*"

Valizimi kapatırken onu açacak olanın senin soğuk pembe ellerin olacağını düşündüm. Valizinin içindekilerdir insan değil mi? Beni bıraktığın gibi bulacaksın onun içinde merak etme. Çiçekli elbiseler, umutsuz aşk romanları, kutu kutu Winston Blue ve kırmızı sutyenler.

***

Kısacık kestirmişsin saçlarını ama kalın kaşlarının altında aynı meraklı gözler. Bir sarılma geçti içimden, geceye sakladım. Elini tuttum. Biz senle artık koca iki kadın, biz senle el ele, valizlerimizi sürürken, yüzümüze vuran rüzgârla bir filmin son sahnesi gibiydik. Mutsuz ya da mutlu bir son. Ne fark eder?

ILGIN DENİZ AKSELOĞLU

FİGÜRLERİN SIĞINAĞI*

Fikret Muallâ'nın, 1950'li yıllarda Paris'te tedavi gördüğü Sainte-Anne Hastanesi'nde yaptığı çizimleri ilk gördüğümde, Raymond Depardon ve Sophie Ristelhueber'in 1977-1982 yılları arasında çalıştıkları, Venedik San Clemente Hastanesi[1] belgeseli canlandı gözümde. Bu çalışma, uzun tek çekimler aracılığıyla akıl hastanesindeki gündelik yaşamı çok yalın, çok güçlü bir üslupla belgeliyordu. Hastane sakinlerini kimi zaman enselerinden görüyor, adım adım

1 *San Clemente* (1982)

* asile: Fr. sığınak, tımarhane. Kelime grubunun anlamı 'fotoğrafların sığınağı' olarak yorumlanabilir.

Mathieu Pernot, 2013

Mathieu Pernot, 2013

takip ediyor, kimi zamansa tıpkı Fikret Muallâ gibi karşılarına geçip *aynı anı* kaydediyordu. Gözlemcinin kimliği neredeyse yoktu. Böylelikle izleyici, olabildiğince hastanenin içinde hissediyordu kendini.

Muallâ'nın, Sainte-Anne çizimlerindeki dış konturlarda ne kadar dışarıdan bir bakışı varsa, çizgilerin doldurduğu iç alanlarda,

Mathieu Pernot, 2013

bir o kadar, empati ve şefkat var. Akıl hastanesinde olma durumunu yadırgamayan, diğer hastaları sahiplenen bir ressam bakışın çizimleri bunlar. Hatta, bu çizimlere bakarken, göz göze geliriz/kalırız figürlerle, tıpkı bir fotoğrafçının kamerasının vizöründen kurulan bir göz temasına benzer bu. Fikret Muallâ'nın başarısı belki de bir fotoğraf çekimine sığacak zamanda figürü zihnine kaydetmesinde ve aynı tazelikle resmetmesinde yatıyor. San Clemente belgeselinin beş yıla yayılan yapımı, Fikret Muallâ'nın defalarca Sainte-Anne'a girmesi ve çizmesi, günlerce, aylarca birbirlerine bakan, yan yana yaşayan bu insanların bir topluluklarının olduğunu anlamamıza ve bu topluluk ruhunu daha iyi kavramamıza yol açıyor.

San Clemente'nin mimari açıdan tıpkı Sainte-Anne'a benzeyen, uzun koridorlu, yüksek tavanlı, güneş ışınlarının eğik girdiği geniş pencereli binasında adeta geniş bir aile gibi geçinip giden bu akıl hastaları topluluğu, tarihçi Philippe Artières ile fotoğrafçı Mathieu Pernot'nun 2013 yılında tamamladıkları arşiv projeleri *L'asile des photographies*'deki[2] manzaralarla neredeyse bire bir örtüşüyor. II.

2 *L'asile des photographies*, Philippe Artières & Mathieu Pernot, Editions de la Librairie de la Galerie Le Point du Jour, 2013.

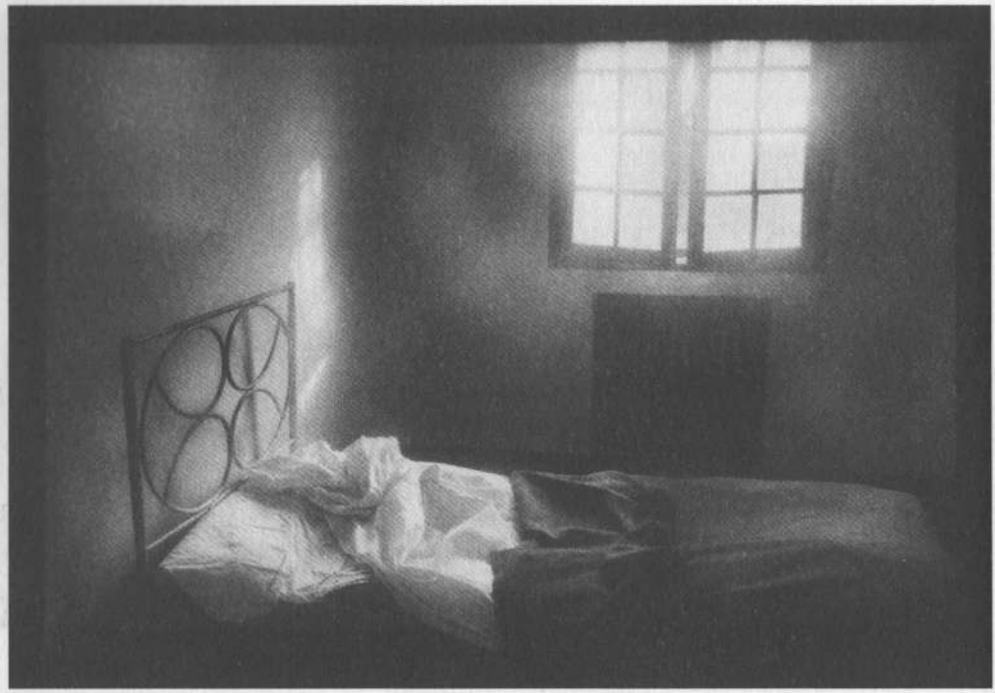

Raymond Depardon, *San Clemente 1977-1982*

Dünya Savaşı'ndaki bombardımanlarla, binaları büyük ölçüde yıkılmış olan Picauville Akıl Hastanesi'nin 1930'lardan günümüze kalan arşivleri üzerinde yapılan bu üç yıllık çalışmanın sonunda, hastaların ortak etkinliklerine dair neler neler bulmuşlar: kostüm partileri, geçit törenlerinin, dans gecelerinin, temsili oyunların fotoğrafları, türlü eğlenceler... Artières'in tanımıyla "adeta bir aile ikonografisi" ile karşı karşıya kalıyoruz. Elbette II. Dünya Savaşı'nın üzerinden buldozerle geçmiş olduğu bir aile albümü. Anıların, ardından da fotoğrafların sığınağı olmuş bir geçmiş söz konusu.

Söz savaşa gelince, Sainte Anne desenlerinin götürdüğü son bir durağı da eklemeden geçmek olmayacak. Hem de bu durak, şimdiye dek örneği verilen hiçbir çalışmaya benzemiyor. Fotoğrafçı George Georgiou'nun 1999-2002 yılları arasında, savaş sonrası Sırbistan ve Kosova'daki üç ayrı akıl hastanesinde gerçekleştirmiş olduğu çalışma *Hidden*[3]'da savaşın yaraladığı ruhların, savaşın biçimlendirdiği bedenlerin, bir daha düzelmemek, aydınlanmamak üzere, adsız

3 *Hidden: Psychiatric Hospitals*, George Georgiou, 1999-2002

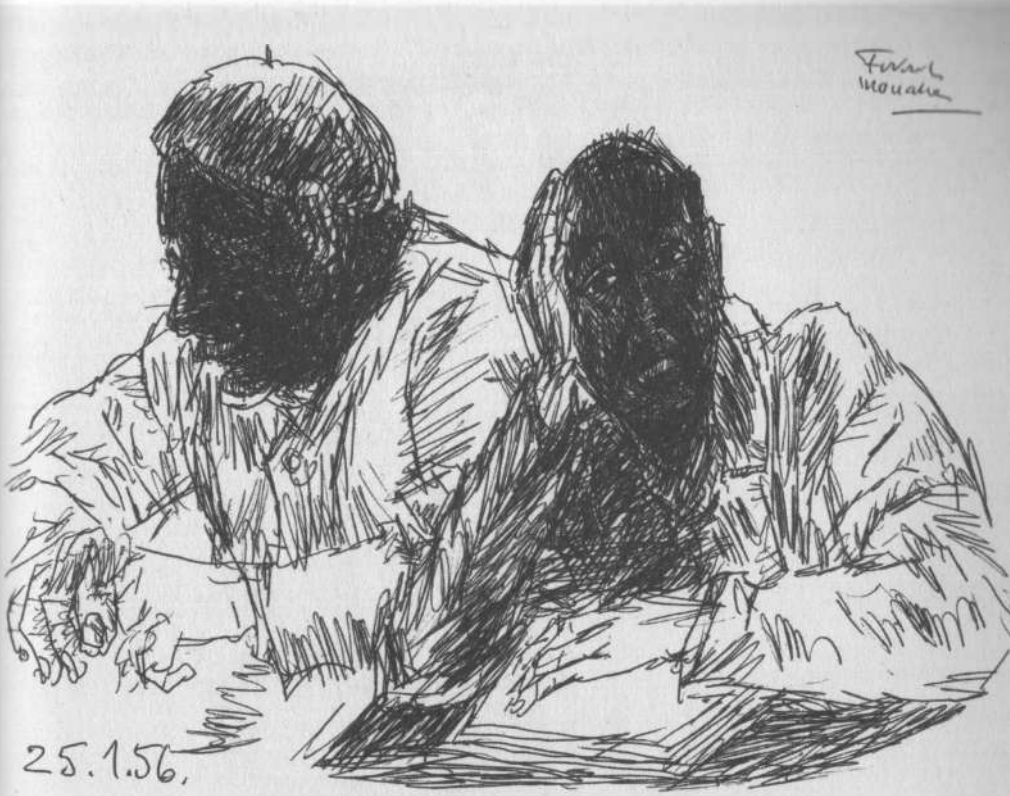

varlık kılıklarını giymiş halde karşımıza çıkıyor. İşkencenin, acının vücuda bürünmüş hallerini ve çıkışsız bir yoksunluğunu yüzümüze çarparcasına...

Gerek *deli*, *akıl hastası*, ya da Fransızca'daki ilginç *aliéné*[4] karşılığındaki gibi dışlayıcı bir tanımla var olsun, gerek *tımar* edilmesi gereksin bu insanların, gerekse pek çok akıl hastanesine konan aziz isimlerinden ilahi bir medet umulsun onlar için; Fikret Muallâ'nın bu desenleri, içeri-dışarı, akıllı-deli dengelerinin ne kadar da asılsız olduğunu bir kez daha anlatıyor.

4 Fr. Yabancılaşmış, uzaylı kelimesi ile aynı kökten gelir

26.9.58

F. Morales
53.
28.9.53

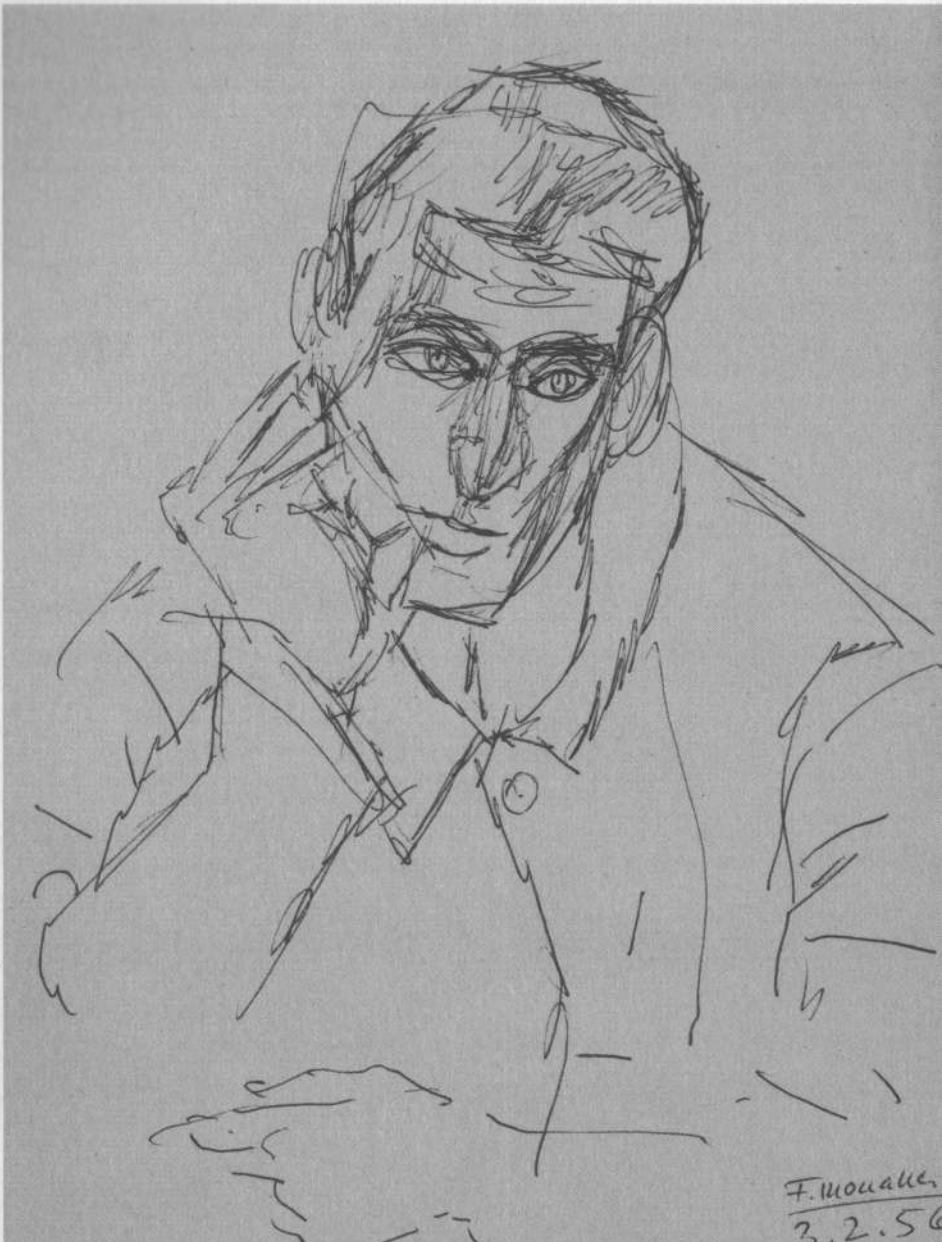
F. Mona
3.2.5

24.1.56.

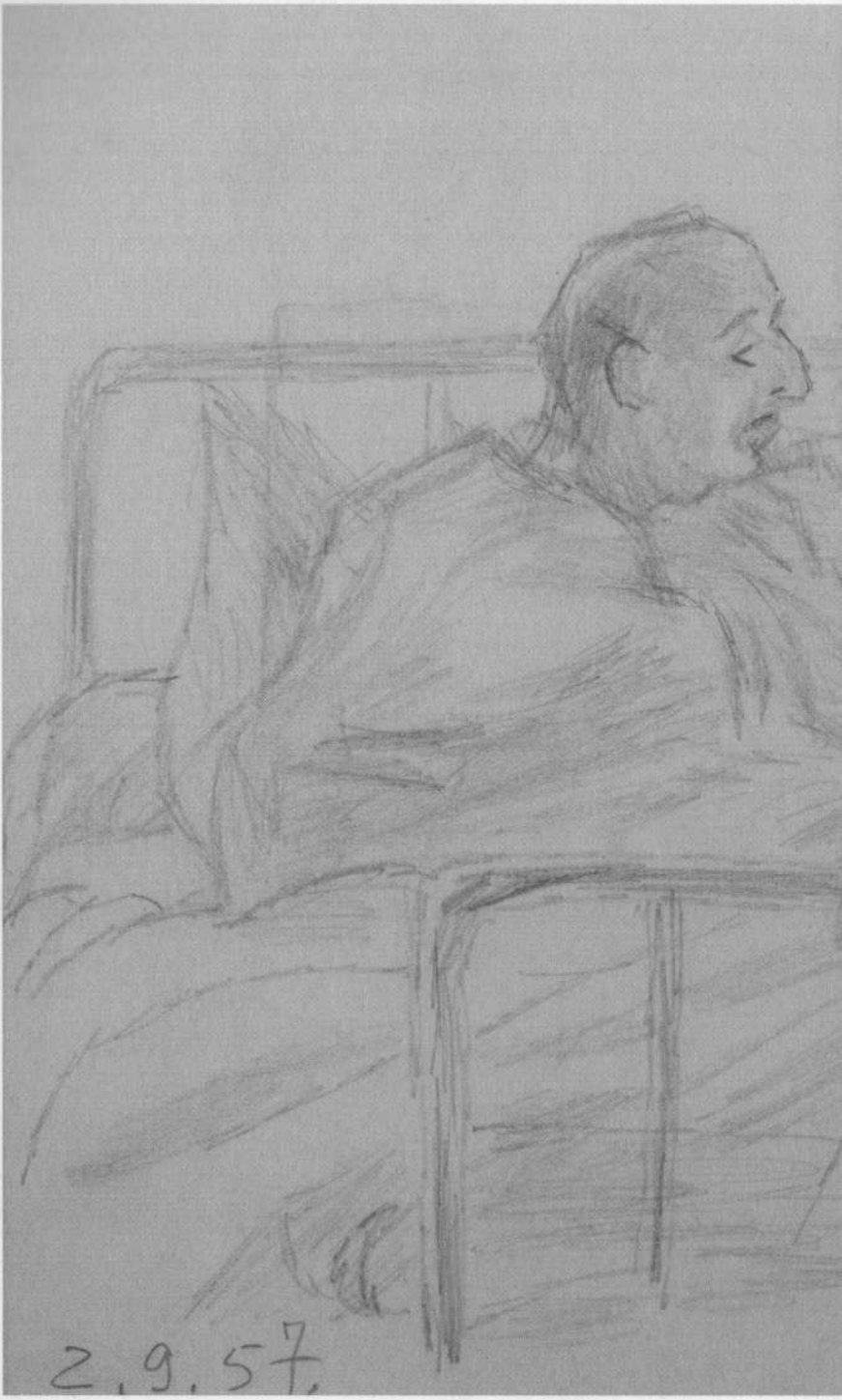
2.9.57.

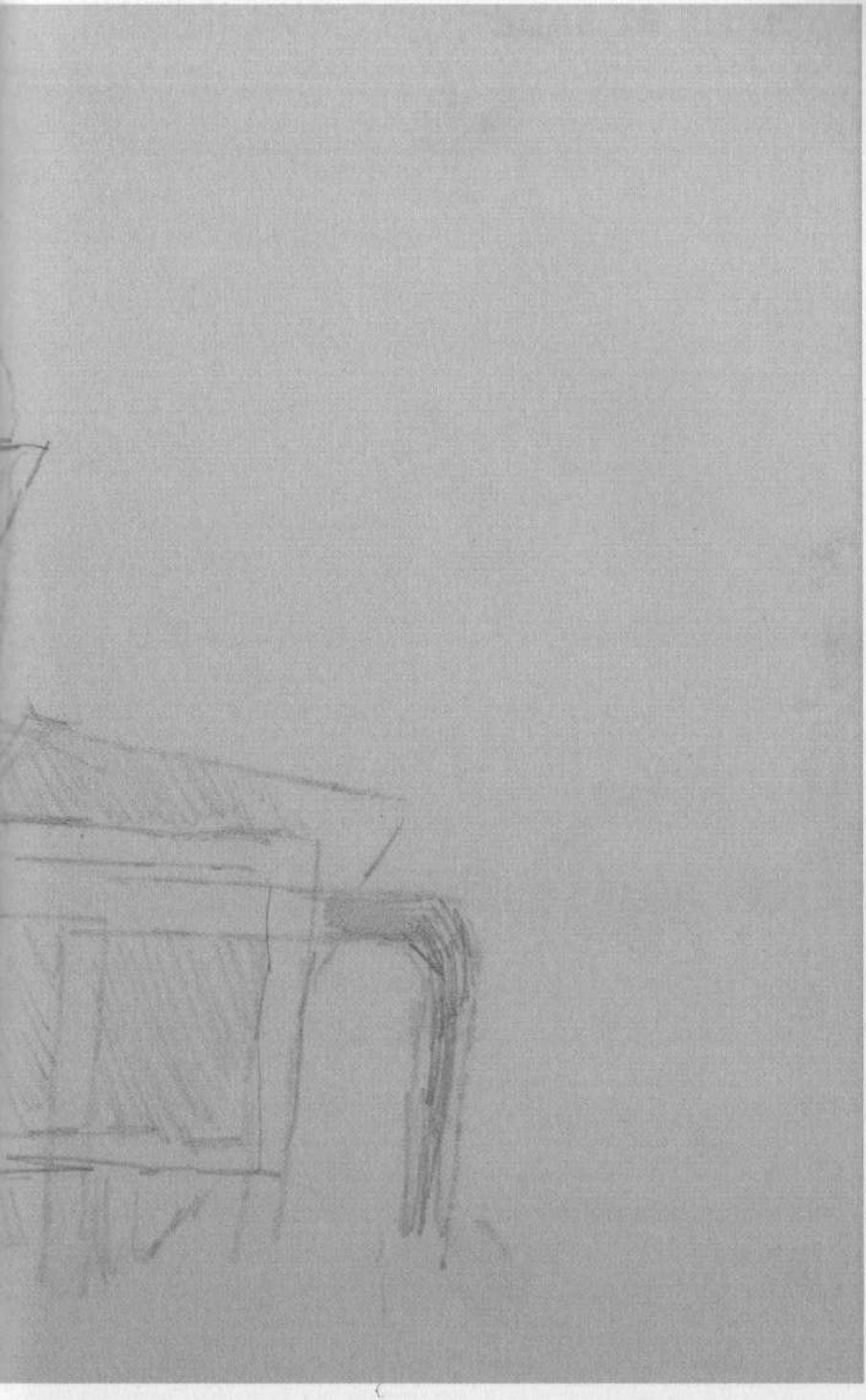

MARQUIS DE SADE

MEZAR YAZISI

Fransızcadan çeviren **Ferit Edgü**

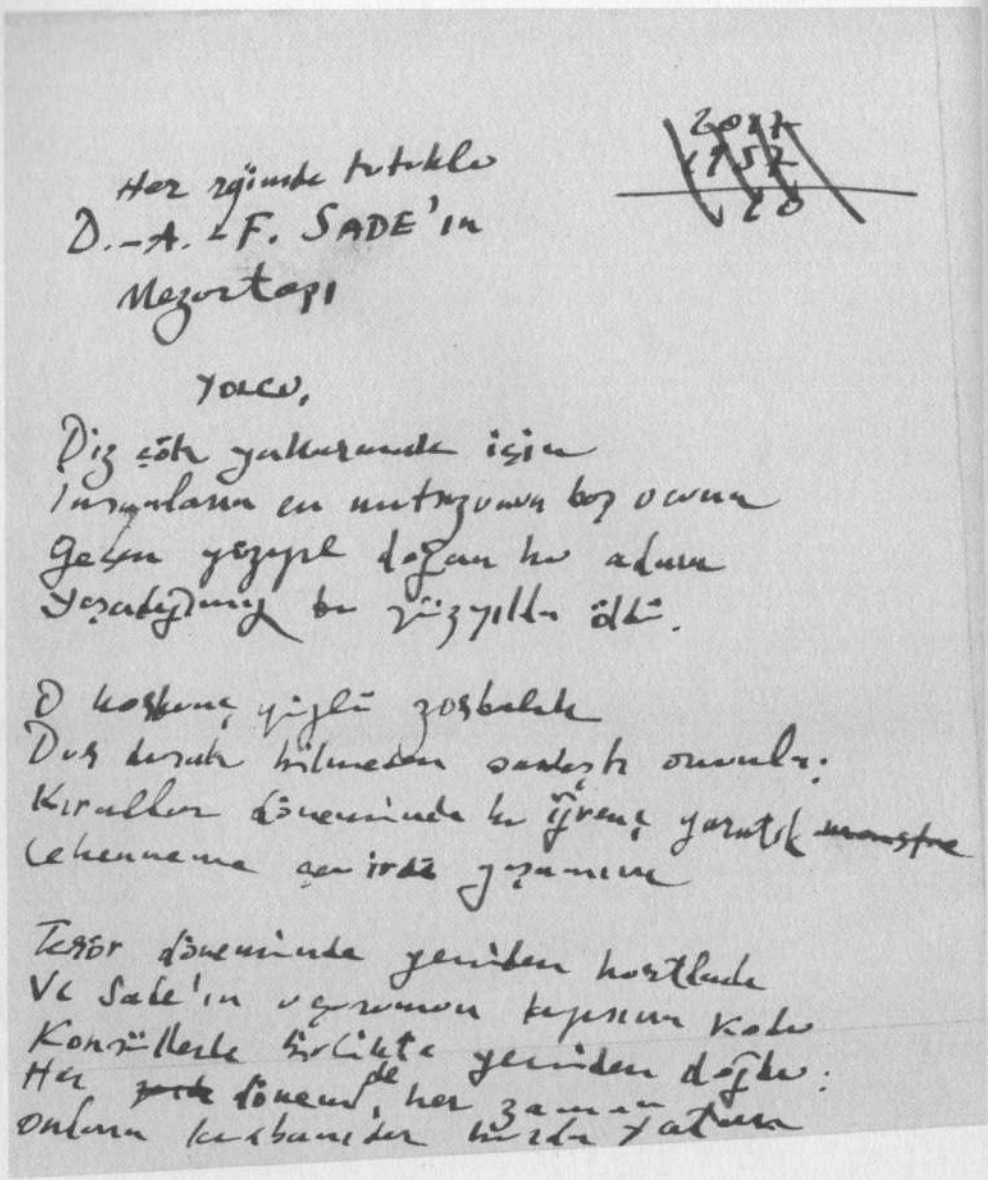

BERİL GÜN

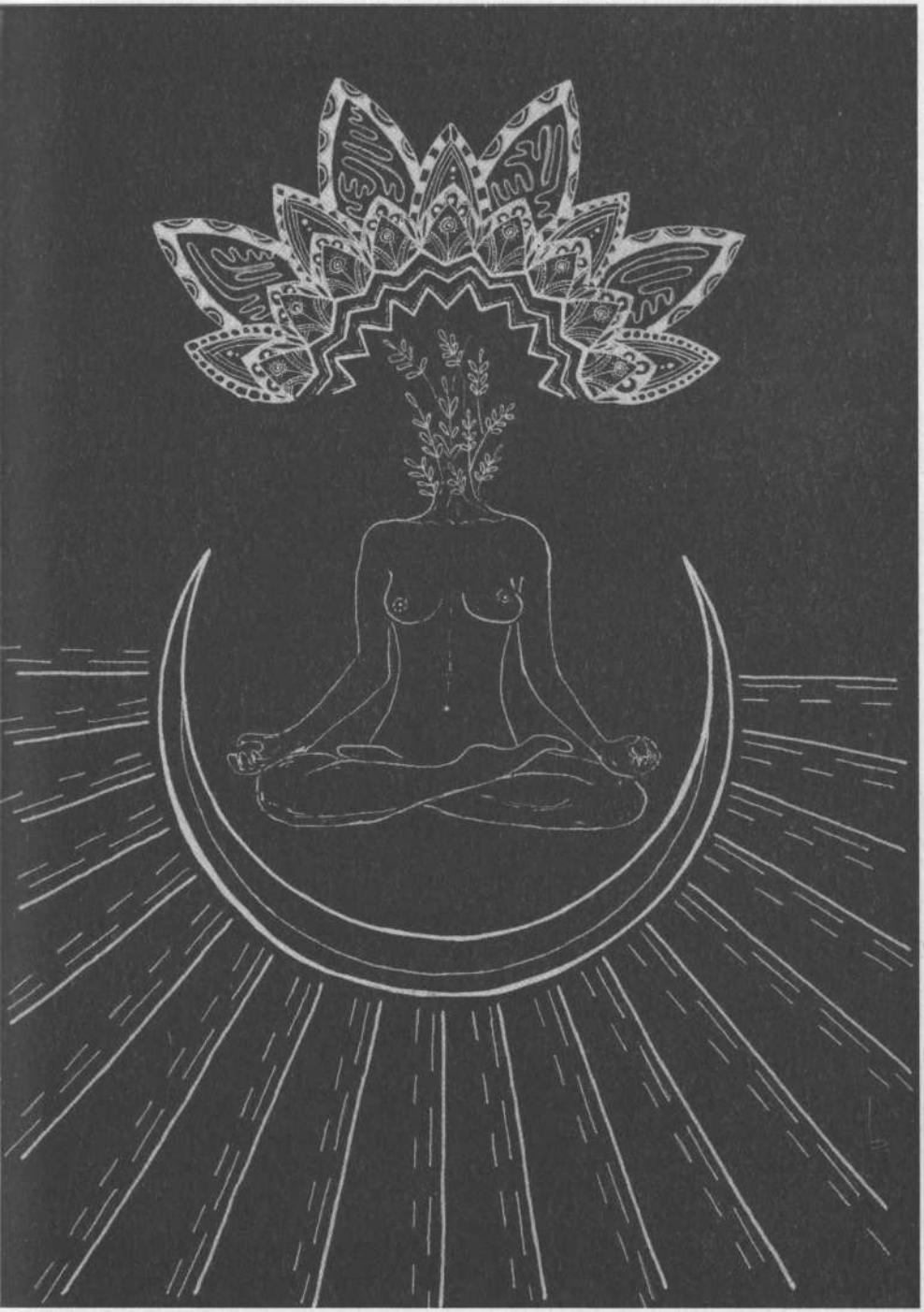

SÖYLEŞİ

ILGIN DENİZ AKSELOĞLU
FURKAN TEMİR

"EĞER FOTOĞRAFLARIN İYİ DEĞİLSE YETERİNCE YAKIN DEĞİLSİNDİR"

Ilgın Deniz: Merhaba Furkan, Duygu Çağı'nın 3. sayısındaki sanatçı sohbetleri köşesine konuk olduğun için teşekkür ederim.

Son beş yıldır yoğun olarak fotoğraf çekiyorsun ve üç yıldır da düzenli olarak proje üretiyorsun. Daha önce, içlerinde *Time, New York Times, Paris Match* vb. bulunan birçok uluslararası yayın ve

Louder than Bombs / Bombalardan daha gürültülü, Suriye sınırı, 2015.

Louder than Bombs / Bombalardan daha gürültülü, Nusaybin, 2015.

medya organında çeşitli projelerin yer almıştı. Bu kısa girişin ardından Haziran ayının başında gelen taze bir haberin duyurusuyla söyleşimize başlayalım.

Prestijli fotoğraf ajanslarından biri olan VII'a ait iki yıl sürecek bir eğitim & çalışma programına kabul aldın. Program kapsamında aynı zamanda akıl hocan da olacak, daha deneyimli fotoğrafçılarla beraber çalışma ve üretme fırsatı bulacaksın.

Belgeselciliğin, hikâye anlatmanın bin bir türlü yolu var. Foto-muhabirlik deyince, akla doğrudan savaş ve çatışma belgeleyiciliği geliyor. Anlatıyla özbenlik arasında takınılan roller ve rollerin getirdiği mesafeler ise işlerin gerçekleştirilmesinde en belirleyici rollerden biri. Medyanın teknolojiyle birlikte evrilmesi bireysel anlatılara büyük bir imkân sağlarken ana-akım medya organları aracılığıyla virüs gibi yayılan dezenformasyon da hızını kesmeden devam ediyor ve ortaya çapraşık tablolar çıkıyor. VII kendisini "dünyayla ve başka insanların yaşamlarıyla ilgilenen, kendini işine

Louder than Bombs / Bombalardan daha gürültülü, Suriye, 2014.

adamış bir fotoğrafçı grubu" olarak tanımlıyor. Esasında senin de ilk uzun soluklu projen olarak adlandırdığın *Louder than Bombs / Bombalardan daha gürültülü* de bu tanıma uyuyor gibi.

Bu çalışmayı oluştururken önce 2014 sonunda Suriye sınırında mültecileri fotoğraflamaya başladın, ardından Kürt halkı nezdinde savaşın etkilerini gözlemlemeye devam ettin. Fotoğraflarındaki yakın mesafeler, çocuksu bir gözlemciliğe sahip duruşun, çatışma hatlarında vuku bulan naif gündelik yaşam detaylarının sinematik bir anlatım diliyle ortaya konmuş olması, esasında kendini evde tutamadığın için içine düştüğün bu tablonun gerçekliğini sorguladığını düşündürtüyor insana.

Artık biraz geride kaldığı için belki de yanıtlayabilirsin, hem seni bir anlamda da "büyüten" bu ilk projeyle kendi arandaki mesafeyi, hem de proje öncesi amaçladıklarınla bittiğindeki sonuçlar arasındaki mesafeyi nasıl anlatabilirsin?

Furkan Temir: "Eğer fotoğrafların iyi değilse yeterince yakın değilsindir" diye Capa'nın gazeteciler arasında çok meşhur bir lafı var. Ben de onun peşindeydim açıkçası. O kadar hızlı baş-

Louder than Bombs / Bombalardan daha gürültülü, Suriye, 2014.

lamıştım ki her şeye, durup düşünecek vaktim bile olmamıştı. Daha yakın daha yakın olacağım diye uğraşıyordum. Şimdi tekrar düşündüğümde belki de fiziksel bir yakınlıktan bahsetmiyordur Capa. Bu sıralar fiziksel yakınlıktan çok, fotoğrafladığım konuya olan yaklaşımım benim için daha büyük bir önem arz ediyor.

Ilgın Deniz: Bombalardan daha gürültülü olan nedir? Yaşam mı?

Furkan: "LouderThan Bombs" aslında bir The Smiths albümü. Albümü dinlediğimde bu kadar güzel bir isime nasıl da kötü müzik demiştim kendi kendime. Şunu itiraf etmem gerek ki, elektrogitar hiç sevmiyorum. Distortion'lu pedallar, gitar riff'leri bana göre çok gürültülü. Ama bir yandan da İlhan Mimaroğlu'nun bahsettiği türden bir gürültüyü de çok seviyorum. Sanırım işte gürültü de kendi içinde ayrılıyor. Benim hikâyemdekinin düzensiz bir gürültü olduğunu düşünüyorum. Oradan oraya koca bir coğrafyada savrulan bir hikâye. Bombalardan daha gürültülü olan şey bölgenin ağırlığıydı. Çok ağırdı. Sessiz sakin uzaktan bakılınca sanki onca olay hiç yaşanmamış gibi. 2015 yılında Suriye sınırını geçtiğim an öyleydi mesela, çok garipti. İki Çinli gazeteci, bir Belçikalı ve bir

de ben. Hepimiz hayatlarımızda yolumuzu kaybetmiştik. Ben çok gençtim ve sadece bir sınırı geçmek istiyordum. Bir tepe vardı, sonra bilek hizamda bir dikenli tel. Yasadışı işler hep gece yapılmıyor, öğlen güneş tepede her taraf yemyeşil çimen, kuşlar ötüyor, kelebekler... Ve sadece tepeyi aştık yürüyerek, bu kadardı. IŞİD'e altı km uzaklıkta bir yerde yönümüzü, yerimizi bilmeden Suriye'ye girmiştik. Bu bombalardan daha gürültülü değil mi?

Ilgın Deniz: Fotoistanbul 2015'te video, fotoğraf, ses ve resimden oluşan bir yerleştirmeyle bir kısmını sergilemiş olduğun *Meat / Et* de esasında nefret dürtüne satirik bir kılıf giydirerek deşarja dönüştürdüğün bir iş gibi geliyor bana. Yukarıda bahsettiğim mesafelerden burada en kişisele yakın bir yerlerdeyiz ve analojilerden çokça beslenerek içinde olmakla reddetmek arasında kaldığın bir çocukluk söz konusu.

Kasaba kültürünün dayatmaları, kasaplık yapan bir sülale ve oradaki yaygın yaşam anlayışının dışında bir anlayışa sahip olmanın getirdiği ötekilik hissinin suçunu soyadına atmakta bulmuş olabilir misin? İlk kez Orta Çağ'da kullanılmaya başlanan soyadları genellikle ya ailenin kurulduğu yeri ya da yaptıkları işi betimlerdi. Sen de Latinler gibi annenin kızlık soyadını bazen ortada kullanıyorsun. Analojilerden özellikle de iplere gerilmiş odun parçasının anlamını ve geçmişine yönelik ürettiğin bu çalışmanın detaylarını merak ediyorum.

Furkan: Benzerlikler kurmayı takıntılı derecede seviyorum. Aslına bakarsak sevdiğim herşeyi takıntı haline getiriyorum. Yukardaki siyah fondaki beyaz lekeler bazı taşların fotoğrafları. Birbirine benzeyen taşları topluyordum, bir dönem sonra onların fotoğraflarını çektim. Sonra taşları saklamadım, herkes bunu soruyor, artık imajlar vardı, taşlara ihtiyacım kalmamıştı, attım hepsini. Benzer mi diyorsunuz ama benziyor işte, çok da zor değil birbirinin aynı iki taş bulmak. Biz varyasyonları yaşıyoruz, taşlar da kendi varyasyonlarını yaşıyorlar. Anneannem de öyleydi; bir bilgisayar kodu gibi taşrada yaşayan diğer anneannelerden çoğalmıştı. Muhtemelen o doğduğunda bilgisayar kodu yoktu ama belli ki bazı kodlar varmış. Altı vesikalık çektirmiş ama hiçbirini kullanmamış, öylece duruyorlardı, tüm kasabada öylece duran diğer herşey gibi. Kentteki insanlar kırsalın çok eşsiz, kendine özgü falan olduğunu sanıyorlar ama maalesef öyle değil. Anadolu'nun tüm şehirleri birbirine benziyor. Bazen kaç Turgut Özal Bulvarı

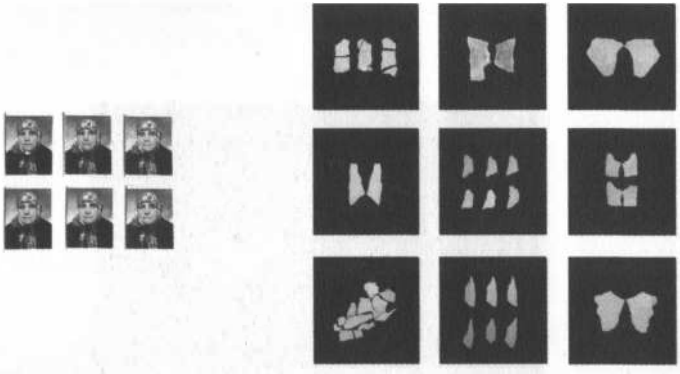

Meat / Et, 2015.

Meat / Et, 2015.

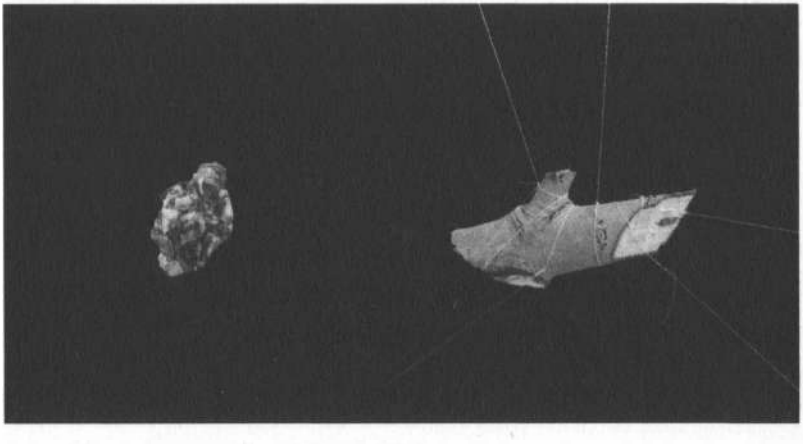

Meat / Et, Yerleştirmeden görüntü, 2015.

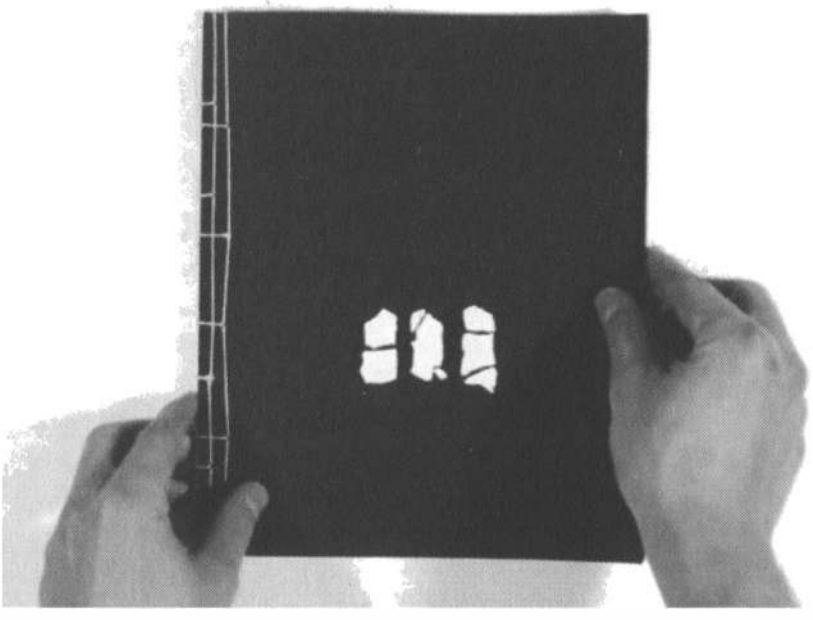

Tumor / Tümör, kitap tanıtım videosundan ekran görüntüsü, 2016.

üstünde kaç akasya ağacı var çok merak ediyorum.

Bu bağlama olayını uzun süredir düşünüyordum. Düşündükçe geçmişimle olan bağlantısının kasap olan sülaleden geldiğini fark etmiştim. Hayatımızın bir çok yerinde bir şeyleri bir ritüel olarak bağlıyoruz yada bağlanıyoruz, onları geçiyorum, bizim aile genelde hayvanları kaçmasın diye bağlardı. Bir odunu bağlamak fikri bana satirik gelmişti. Zaten kaçamayacak bir şeyi bağlamak.

Ilgın Deniz: En son Mimar Sinan Üniversitesi'nde gerçekleştirilen FUAM Fotoğraf Kitabı atölyelerinden birine katıldın ve Ania Nalecka & Rafal Milach'ın yürütücülüğünde 20 edisyonluk *Tumor / Tümör*'ü ürettiniz. Bu çalışmayı atamaların dışında konu kısıtı olmaksızın geceleri çektiğin siyah beyaz fotoğraflarla ve diğer projelerden katıştırdığın birtakım görsellerle harmanlayarak ortaya çıkarttın. Projedeki temel "mantıksızlık" da belki de ismini "tümör" koymanda etkili olmuştur. Neticede tümörler özellikle de beyinde konuşlandıklarında istemsiz ve tutarsız söylemlere ve eylemlere yol açarlar; yerini ve tekrar ettiği paterni bulana dek

semptomatik kalırsın. Biraz daha açabilir misin çalışmayı?

Furkan: Kitap yokken hatta fotoğraflar yokken de *Tümör* ordaydı. Kendimi tümör olarak gördüğüm için böyle oldu galiba. Birkaç senedir aklımda dönen bir kelimeydi, sıkıldıkça duvarlara yazıyordum. Şimdi kitap çoğalıp 150 edisyon olma yolunda. *Tümör* el yapımı, ben tembel ve kâğıt bile kesemeyen bir adamım. Nasıl olacak bilmiyorum, kendime yeni bir uğraş yarattım, bir edisyonu yapmam 3-4 saatimi alıyor. Çok karışık bir kitap, kendi içinde bir sürü küçük küçük oyunları var. Ayrıca üç farklı hikâyenin katman katman üst üste gelmesiyle oluşuyor. Kitapta tasarımcının seçimiyle Japon cildi kullandık. Bu cilt haiku kitaplarında kullanılan el yapımı bir çeşit düğüm aslında. Bir parça ipin kitabı bir süre arada tutmak için deliklerden geçip başladığı yere dönmesiyle oluşuyor. İstediğinizde düğümü çözüp yeniden bağlayabiliyorsunuz. Tasarımı, fotoğraflar, kapak, cilt derken hepsini bir arada düşününce çok uyumsuz bir kitap. Hatta tutarsız. Herkesin çok güzel işler üretip güzel güzel hayatlar yaşadığı dünyada bazılarımızın da uyumsuz olmasına gerek var, ben bu rol için hep gönüllü oldum.

Ilgın Deniz: Genellikle uyumsuzluk anlatıları üzerinden geliştirdiğin eleştirel bir tavır var. Belki de "ideal" denen belirsiz şeye, söyleme şeklinden ziyade söylenen üzerine giderek karşı duruyor olabilirsin. Bu yolla da her çalışman birbirinden farklı estetik öğeleri bir arada barındırıyor. Yılbaşından beri üzerinde çalıştığın *What makes a war / Şavaşı ne çıkartır* da *Louder than Bombs / Bombalardan daha gürültülü*'yle çok benzer temaları farklı duruşlarla yorumlamanın bir örneği gibi.

Artık daha sakin gibisin, bir yandan da moda çekimlerini andıran ürkütücü bir donukluk hissedilebiliyor bu seride.

Geçmişe dair pek çok bilgi sıkıştırılarak saklandığından mıdır nedir, I. ve II. Dünya savaşlarını 50 yıl kadar geride bırakmış bir neslin mensubu olarak 90'lı yıllarda ilkokuldayken kafamdaki savaş bilgisi hep dakik ve sistematik gerçekleşmiş, başı sonu belli olan şiddet olaylarıydı. Şu ansa, aklımdaki zaman çizelgesine göre 2003'te Irak'ın işgalinden beri devamlı olarak savaşın dibinde yaşıyormuşuz gibi geliyor. Lirik olmaktan imtina ederek de, zannedersem savaş çıkmıyor, başlatılmıyor da, süreğen bir yaşam kipi gibi dönem dönem coğrafya ya da kılıf değiştiriyor sadece.

Furkan: Dünyanın kesintisiz bir savaş tarihi var. Bence sadece

What makes a war / Savaşı ne çıkartır, Cizre, 2016.

savaş değil şiddet ve yıkım da sistematik olarak insanın varoluşundan geliyor. Bu coğrafya ise garip bir şekilde şiddetin tarih boyu en yoğun yaşandığı yerlerden. Irak savaşı, politika, bunlar ne kadar isim yada şekil değiştirirse değiştirsin özünde insan varoluşuyla ilgili bir problem olduğunu düşünüyorum.

Ilgın Deniz: Seni bir gazeteci olarak düşünmüyorum ama haber niteliği taşıyan işler de yapmıyor değilsin. Devamlı olarak gazetecilerle de kesiştiğin bir gerçek. Haber, bilgi, sansür, iliştirilmiş gazetecilik (*embedded newsman*), ... bu kavramlar sözlüğünde nasıl karşılıklar buluyor?

Furkan: Ben de kendimi gazeteci olarak görmüyorum, sadece gazetecilerin sık sık gittiği yerlerde fotoğraf çekmeyi seviyorum. Hikâye anlatıcısı demek daha doğru olur. Fotoğrafsa hikâye anlatmak için kullandığım bir araç sadece. Gazetecilik kavramları sözlüğümde pek karşılık bulamıyorlar, olabildiğince gazeteci değilim gibi davranıyorum. Serbest çalıştığım için çok daha rahatım; bana emir veren, nasıl davranacağımı söyleyen bir üstüm yok. Bir başımayım. Fotoğraf çekeceğim yere gitmeden önce bölgeden birileriyle tanışmaya çalışıp mesaj atıyorum, ben gelip fotoğraf çekmek istiyorum, evinizde kalabilir miyim, bana yardımcı olmak ister misiniz, diyorum. İnsanlar genelde çok açık oluyorlar. Kiralık arabamla, politikacılardan ya da bürokratlardan alınan izinle insanların fotoğraflarını çekip akşam da otelime dönüp uyumak istemiyorum. Benim için önemli olan insanların hikayeleri, savaşın ya da çatışmanın kendisi değil. Savaşa bile minibüsle gidiyorum.

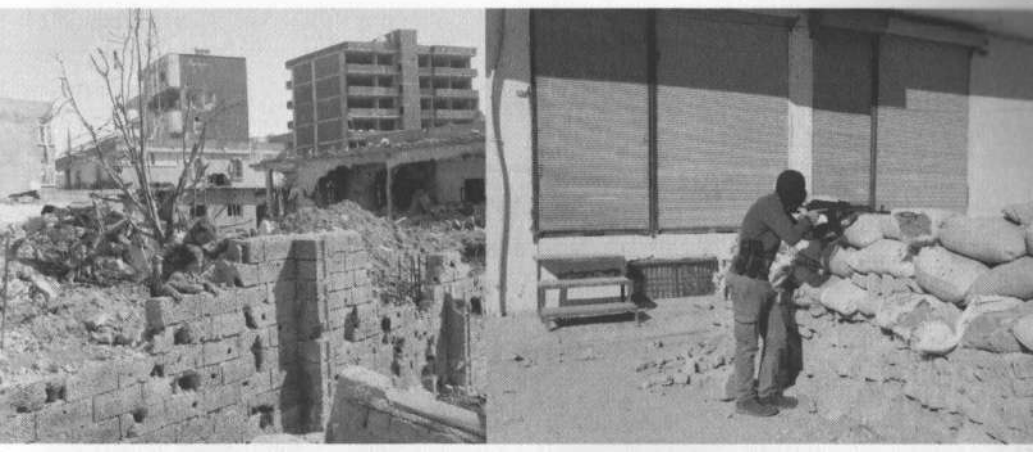

What makes a war / Savaşı ne çıkartır, Cizre, 2016.
What makes a war / Savaşı ne çıkartır, Nusaybin, 2016.

Ilgın Deniz: Son olarak neler üzerinde çalışıyorsun, biraz bahsedebilir misin?

Furkan: Bu sıralar büyük bir Anadolu projem var. Yeni Türkiye'nin mega projelerine benziyor biraz. Çok şey vaat edip çok az şey sunmayı planlıyorum. Modernizm ile geleneksel arasında bir yere sıkışmış, sürekli fazlasını isteyen, fazlası geldikçe onu eline yüzüne bulaştıran, muhafazakârlık maskesi altında marjinalin sınırlarını zorlayan kayıp bir coğrafya var ortada. Yaptığım şey kesinlikle romantik bir Anadolu güzellemesi değil, sonuna kadar ironik ve eleştirel. Yıllar boyu Anadolu çalışkandır, köylü milletin efendisidir, diyerek bölgedeki sinizm saklanıyor, avamlık yorganaltı ediliyor. Sahnede bu kez beyaz Doblo'lu pavyoncu esnaf, kasaba memuru, düğün kameramanı, taşra enteli var ve onların hayalleri...

MELİSA KURTCAN

VARHANIM KOLAJLARI

IL POPOLO D'ITALIA, 20 Luglio 1940 - Anno XVIII
Cieli
d'Etiopia
I cieli dell'Africa allargano
nima. Forse è per questo che
è stato in Africa una volta
sce sempre per tornarci: ques
è il senso del famigerato
d'Africa ». E il non me
gerato
biarsi
1 terrorist
«Lest we Forget, the Horrors of Nazi C
tration Camps Revealed for all
Photographs Ever Publ
nel Mediterraneo
po avere esamin
degli inglesi, il p
rilievo che il pi
fallito completa
armi italiane ha
una vittoria strategica di grande
importanza per la fase conclusi-
va della lotta per il dominio nel
Mediterraneo. L'ironica domanda
di Churchill: « Dov'è la flotta
italiana? » ha avuto la sua rispo-
tendevano a provocar
la guerra civile
SOFIA, 12 maggio.
non possono arriv
ma debbono esser
e i contadini ogi
consegnare niente
« Si è sentito già parlare — aggiun-
Nous n'avons pas oublié
ten», a cura di Tadeu
sotto il patronicio dell'Unio
Libertà e la Democrazia, Vars
«tascabile» di
ebbe negli an
zionale. Circa 100
sono 35 di festo
desca. Nell'insieme il
Mauthausen. Plus
Secondo
psicanalitici delle fiabe».
Croce Rossa
Governo
simo maceratese
l'estremo saluto
artire Ricottini
ssaggio a Scorza
ROMA, 12 maggio.
Le Camicie nere di quella Pro-
vincia, commosse dalla presenza
le eroiche spoglie del martire
simo, accorse e assistette
invocano un'implacabile vendetta
e pregano voi, Eccellenza
di
indom

TURGAY SARIKAYA

1964 yılında Malatya'da doğdu. 30 yaşında resme başladı. Öncesinde güzel yazı yazma, yazı süsleme gibi uğraşılar edindi kendisine. 3 yıl bir sanat okulunda teknik resim dersleri aldı. Başka bir kurs ya da etkinliğe katılmadı. Resme başlarken kendisine cetvel, pergel kullanarak bir tarz oluşturmaya çalıştı. Bazı çalışmalarını göstermek için Malatya'da bir sergi açtı. Sonra tarzını değiştirerek ilk kolajlamalara başladı. Birçok imkansızlık ve olumsuzluklara rağmen resim yapmaya devam etti. Resimlerini biriktirdi.

Ressam, "Çizgi, benim resmimin temel unsurudur," diyor. "Her çizginin var olana uyumu resmin bütünlüğünü meydana çıkarırken kendimi bulmaca çözer gibi düşünüyorum. Her çizgi bir sonrasını kurguluyor. Bu yüzden de resmin her bölümü başka detaylar barındırıyor."

Ressam İstanbul'da yaşıyor.

30cmx20cm, mukavva üzerine akrilik, 2004.

120cmx100cm, duralit üzerine karışık teknik, 2012.

(Arkada) 120cmx150cm, tuval üzerine karışık teknik, 2016.

CENK GÜNDOĞDU

İNTİHAR ŞAİRLERİ

İnsanın her zaman en çok bilinmez, görünmez, anlaşılmaz olan ilgisini çekmiştir. Dinler de kutsal kitaplar da bu bilinmezleri yasak ve buyruklarıyla anlamlandırma yoluna gitmiştir. Ölüm, bu bilinmez ülkelerden en büyüğüdür. Aynı zamanda farklı sahalardaki sanatların da en çok üzerine düşündüğü karanlık ormandır. Ormanın karanlık hayatın parlak durmadığı zamanları yaşayanlar dünyayı terk etmek için sebebini çoğaltır. Bir ışığı kapayıp öbür ışığı yakmaya çalışan el ölerek hafiflemeye çalışır. Dünyanın ağırlığına, hayatın acısına, yaşamın çilesine, otoritenin zalimliğine, insanın vicdansızlığına, faninin büyüklüğüne, kibrine ve adaletsizliğine dayanamayan ince ruhlu hayatlar, kara bir güneş gibi onları çağıran intihara varmak için biriktirdikleri güçleriyle koşarlar. Durmadan koşarlar. Oysa biz onları içimizde yaşar, yanımızda oturur, sokakta yürür, karşımızda konuşur, uzakta bekler, yakında özler diye aklımızdan, içimizden geçiririz. Onlarsa sadece hep bir gitmek içinde hayatın karanlığına kendilerini ekleyip varacakları yere yaklaşmayı çoğaltırlar. Bu arayışlarını yaptıkları eylemlerle, uğraştıkları işlerle, yazdıkları yazılarla, yayımladıkları dergilerle, ortaya koydukları şiirlerle ince ince sızdırırlar. Ama biz hayatın ışığına, dünyanın rengine, günün neşesine dalanlar yanımızda karanlığı koyultanları, kravatıyla asılanları, betona çakılanları, kuyularda boğulanları, ağzını gaza dayayanları, beliğini jiletle sınayanları, boynuyla tren raylarına koşanları, ceplerinde taşlarla sulara vurulanları... görmeyiz, duymayız, bilmeyiz. Ya da unuturuz. Böyle kara zamanlarda O çok sevdiğimiz unutmayı isteriz çünkü.

Ey dünya, her halinle her ne kadar sana başladığımız an usul usul ölüyorsak da sen bize ölümü unutturmak için varsın. Yani ölüme doğan bir hayat, dünyaya doydukça ölümü aklına getirmez. Onu hep unutmak ister. Peki ya dünyadan taşanlar! Aklından ölümü hiç çıkarmayanlar! Onlar, kendi ölümlerini tasarlayarak iz bırakarak bunu göstere göstere yaşarlar. Ama biz o izi görmeyiz. İnsanlığı, hareket eden bir banttaki nesne gibi şaşkınlıkla gezdiren, düşünmekten alıkoyan günümüz üretim ilişkisi, aklımıza

ölümü getiremeyecek kadar kendine çalıştırmak ister ödülleriyle, parasıyla, sunduğu yaşamıyla, şöhretiyle, yorgunluğuyla, zamansızlığıyla, izinleriyle, cezasıyla...

İşte bunca çabayla bizi ölümü unutturmak için oyalıyorken dünya, bazılarımızı da her gün o kara ışığa çalıştırıyor. Çünkü onların oyalanamayacağı dünyanın içi dışından, dışı içinden korkunç ve bu cinnetten sadece kaçarak kurtulmak mümkün. Dünyayı anlamlı kılacak, insanı mutlu hissettirecek ortalama ölçülerde hayat, iş, ev, çocuk, dünyevi araçlar... hiçbiri intiharın kendisi kadar çekici gelmemiştir bu arzuyu içinde taşıyan yolcuya. Elbette "Hiç kimse yaşamında bir yanlışlık olmadığı sürece intihar etmez" diyen Alvarez'in ifadesi de açıklayamaz gitmeye yazgılı insanın halini.

Sözü edebiyatımıza getirirsek; ölüm, intihar olgusu edebiyatımızda da geniş yer tutmuştur. Ancak bu yer daha çok verili göstergeler yani ölümle tanrıyı kucaklama, yeni dünyaya varma, ölümle eşitlenme... etrafındadır. İlk kez Abdülhamit Tarhan, karısının ardından yas tutup ölüyü, ölümü sorgulama, tanrıyla hesaplaşma üzerinden *Makber* adlı şiiriyle alışkanlıkları yıkmıştır. Önceki tüm şiirlerde ölüm tanrıyla bir olma, eşitlenme ve vatan için canını verip şehit olma üzerinden yüceltilirken *Makber*'de (1886) adeta ölümün muhasebesi yapılır.

1891'de intihar eden Sadullah Paşa ile şiirimizde kıpkırmızı bir intihar ırmağı hiç durmadan akmaya, konuşmaya, konuşulmaya başlamıştır. Bu sahadaki intiharın kapladığı alana bakmak isteyenler için farklı kalemlerin yorumlarıyla 31 şairin intiharına tanıklık eden dostlarının değerlendirmesiyle Enver Ercan'ın hazırladığı İntihar Şairleri, Hayati Baki'nin iki cilt olarak yayımlanan İntihar Eden Şai*rler* ve Öldürülen Şairler dikkat çekici bir çalışma. İntihar fikriyle gezen ve kara ölümle buluşan hemen her şairin şiirinde ölüm olgusu, intihar kavramına rastlamak mümkün. Hatta bazılarında intihar; kitap adı, dize olarak ya da çeşitli işaretlerle şiirlerinde adeta arayanın bulabileceği zor bir bulmaca ya da oyun gibi tasarlanmış.

İntiharı adeta bir denek gibi gerçekleştiren ve haber üzerine odaya giren doktora "zahmet etmeyin 5 dakika sonra öleceğim" diyen eleştirmen Beşir Fuat'ın hayatı da dünyadan ayrılma biçimi de oldukça farklı yerde duruyor diğer intihar eden şairlere göre. Görüşlerini açıkça ortaya koyduğu için bugün bilinen ilk mater-

yalist dediğimiz Fuat, bileğini kestikten sonra vücudundaki değişikliği aşama aşama yazmış ve adeta intiharıyla bilimsel bir savunma yapmıştır: "Ameliyatımı icra ettim, hiçbir ağrı duymadım. Kan aktıkça biraz sızlıyor. Kanım akarken baldızım aşağı indi. Yazı yazıyorum, kapıyı kapadım diyerek geriye savdım. Bereket versin içeri girmedi. Bundan tatlı bir ölüm tasavvur edemiyorum. Kan aksın diye hiddetle kolumu kaldırdım. Baygınlık gelmeye başladı." İlk pozitivist ve materyalist yazarımız Beşir Fuat bir roman kahramanı gibi intiharını tasarlayarak aramızdan 35 yaşında ayrıldığında masasındaki şu son not gözlerden kaçmaz: "Arzu ettim ki bir insanın öldüğünü ve ölürken neler duyup hissettiğini bildirmek suretiyle insanlığa bir faydam dokunsun." Araştırmacı, eleştirmen, çevirmen Fuat'ı edebiyat tarihinde şair olarak işaret eden ise Voltaire'e yazdığı bir gazeldir.

Pek çoğu genç yaşta intihar eden şairlerin; hassas, kırgın, değişken, ölüme yatkın, hayata uzak, yersiz ve yurtsuzluk duygusunda olmaları kadar ölümle ilgili gerçekçi ve kurgusal metinlere özel ilgi duymalarından da bahsetmemiz gerekir. Başta Silvia Plath, Virginia Woolf, Cesare Pavese, Sadık Hidayet, Nerval... olmak üzere tercihle dünyadan ayrılmış şairlerin, yazarların hayatlarından, eserlerinden sıklıkla bahsetmeleri gündelik hayatta onlarla ve metinleriyle ilişki kurmaları; ait hissetmedikleri bu dünyadan kopup bir buluşma arzusu olarak açıklanabilir.

85 yaşında intiharını yine tasarlayarak seçen İlhan Şevket'ten mutlaka bahsetmemiz gerekir. Galatasaray Lisesi'nde öğretmenlik yapan şair, 1930'da Mustafa Kemal ile okul ziyaretinde yaşadığı bir olayın ardından Anadolu'ya sürülür. Bir süre sonra Yozgat'ta mesleği yapamayacağına karar veren Şevket, İstanbul'a dönerek bir daha hiçbir iş yapmadan 50 yıl sürecek yersizliğine, yurtsuzluğuna çalışmaya başlar. Hiç evlenmeyen, kadınlarla monogam bir ilişki yaşayan ve daima şık görünen İlhan Şevket, babasını ve ondan kalan yüklü serveti de reddeder. Çalışmadığı halde hep bir yoğunluk içindedir ve planı, bir programı vardır. Tembellerden ve evlenip çocuk yapanlardan entelektüel faaliyete mesafe koyduğu için hoşlanmaz. 1907'de doğan, ilkeleri uğruna hayatındaki her şeyden vazgeçen şair, 17 Mart 1991'de yani 84 yaşında intihar eder. Yaşlandıkça hayata daha bir bağlanıldığını düşündüren insanların aksine Şevket, bir yaş daha almamaya kararlıdır ve 600 sayfalık Fransızca sözlüğü önüne koyup bir hesap

yapar. Her sayfa 1 gündür ve sözlük bittiğinde intihar edecektir. Sözlüğü bitirir. Yukarı kata çıkar, kapıyı açan oğlunun eline defin masraflarını tutuşturup bodruma iner. Kalp ilaçlarının tamamını ağzına boşaltıp müziği sonuna kadar açar ve girmek istemediği 85. yaşını görmeden ayrılır sevdiği yazarların yanına.

İyi eğitimli genç ve yetenekli şair Can İren'in 26 yaşındaki intiharının ardından yakını da olan çevirmen Rasih Güran öfketle başka isimleri de işaret eder gibi şöyle der yazısında: "Can toprağa verileli 5 ay oldu. Genç, taptaze ve pırıl pırıl kafası 5 aydır toprağın altında Can'ın, artık bunalmıyor. Yaşamın anlamsızlığını, saçmalığını durmadan yayan ve yazan, öte yandan salonlarda ve içki sofralarında bunalım felsefesiyle çevredekilerini kırıp geçiren aydınlar geliyor aklıma. Can'ın ölümünden beri onları daha başka türlü görüyorum: daha komik, daha bayağı, daha zavallı. Birer suçlu da diyebilirim onlara. Sartre'ına, Camus'üne de kızıyorum artık." Hayata sımsıkı bağlı olan ve bir gencin ölümünde yazarları da şairleri de metinleri de sorumlu gören Rasih Güran ise sanki Can'a yazdığı o mektuptaki gerekçelerin cevabını arar gibi o intihardan 4 yıl sonra 55 yaşında hayatına son verir: "İçinde bulunduğu toplumda uzun yaşamanın aydın namusunu kısa zamanda yitirdiğini yakından görmüştü, biliyordu ve ondan korkuyordu."

1980'de darbeyle tutuklanıp cezaevinden çıktıktan sonra değişen hayat, sosyolojik koşullar ve yaşama biçimine ait olamayan, dünyaya tutunamayan ve politik bir kimliğe de sahip Soysal Ekinci'nin bodrumdaki evinin kalorifer borusuna kendini asarak intiharı da hafızalardan çıkmaz. 29 yaşında 1987'de "hayatın neresinden dönülse kârdır" diyerek dünyayı terk etmeyi seçen şair Nilgün Marmara için arkadaşı Haydar Ergülen'in yazdığı şu sözleri de hatırlayalım isterim: "Plath çalışıyordu, şiirlerini çalışıyordu, ölümünü çalışıyordu, ölümüne çalışıyordu: 'Plath şiirlerini ve ölümünü nasıl yaratır?' diye soruyordu. Bazıları ölüme daha çok yaşayarak çalışır, bazıları ise daha çok yazarak çalışır ölüme. İlkinin yaşaması, ikincisinin yolculuğu uzun sürer. Ölüme çalışmanın başka biçimleri de vardır elbet ve yazarak çalışanlar onlardan da beslenir. Ne kadar kalabalık olursan yaşarken ölüme de onca yalnız gidersin, ölüme giderken yalnızlığını çoğaltırsın belki böylece."

Bilgisayarındaki son kayıtlardan biri de Üç Nokta dergisinin kitapsızlar sayısı için yaptığım söyleşi yanıtı olan ve intiharına

arkadaşlarım üzerinden bir biçimde tanık olduğum Zafer Ekin Karabay, Nietzsche'nin o "yaşam bütün anlamını yitirdiğinde insanın kendini sonlandırma cesaretine" inanan iyi bir şairdi. Bu intiharın birincil tanığı dostu Alphan Akgül'ün Zafer'le ilgili yazdığı yazıdaki şu sorularla tüm intiharlar üzerine düşünelim isterim: "Peki ya yetişseydik, ya belinden kemeri çıkarıp kendini kapıya asmadan önce bir el yakalasaydı onu? Duracak mıydı Zafer? Bütün ayrıntılarını planladığı bu cinayetin engellenmesi onu daha da hırslandırmayacak mıydı? Yeniden denemeyecek miydi? Psikolojik yardımı kabul mü edecekti? Ölümün en yüce değer olduğundan vaz mı geçecekti? Kendi hayatının şiirini ölüme sabitleyip tek bir anlama indirgemekten cayacak mıydı?..."

Ait olmadığı dünyadan ayrılmaktan başka çare bulamayan Sadık Hidayet'in durmadan tekrarladığı "yaşama utancını" bağrında taşıyan o kara ölüme yazgılı hayatlar, yaşadıkları ağırlıkla sözlerinin yetmediği dünyaya ölümleriyle adeta bir not bırakır, son bir şey söyler. Bu son söz; "Sanıldığının aksine, sanatın işlevsel amacı, düşünmeyi teşvik etmek, bir düşünce iletmek ya da bir örnek oluşturmak değildir. Hayır, sanatın amacı, daha çok, insanı ölüme hazırlamak, onu iç dünyasının en gizli kösesinden vurmaktır," diyen Tarkovski'ye inat yaptıkları sanatla, yaşadıkları hayatla, beklenilen güne ve saate hiçbir hazırlık yapmadan çekip gitmeyi göze alanların başta tanrı, erk, devlet, baba, tabiat ve hayat olmak üzere verili olan her şeye karşı bir itirazıdır. Doğumuna karar veremeyen insanın arzusuyla ölmesi unutulmayı hak etmeyecek bir isyandır.

OSMAN ÇAKMAKÇI

ÖMER ŞİŞMAN'A ÖVGÜ

I.

Yaklaşık 60 yıldır II. Yeni'nin karanlık gölgesi altındayız. II. Yeni öyle bir dört duvar haline geldi ki dışına çıkamadığımız gibi nefes de alamıyoruz. Modern şiirimizin bu en önemli kalkışması, en önemli özgürleşme hareketi giderek bizi boğan bir fanusa dönüştü. Sanki II. Yeni yegâne şiir evrenimiz haline geldi de ne yapsak ne etsek onun dışına çıkamıyor, ondan özgürleşemiyoruz. Yıl 2015 oldu, yazılmakta olan şiir hâlâ II. Yeni'nin şiirsel evreninin içinde debelenip duruyor. Büyük bir kanon haline gelerek katılaşıp dondu.

Elbette II. Yeni olmamış, yokmuş gibi davranamayız. Onu hep göz önünde bulundurmalı ve onun vaktiyle özgürleştirici olan tavır ve girişimlerinden yararlanmalıyız. Onu öğrenmeli, ama sindirdikten sonra dışkılamalıyız. II. Yeni'nin deneyselci yaklaşımı damarlarımıza karışmalı ama sadece onunla beslenemeyiz artık. Bütün bir şiir geleneğimiz şimdiki anda sindirilmiş olarak şairlerimizde mevcuttur. Şimdiki anda geçmiş şiirimiz ve potansiyel gelecek şiirimiz mevcuttur. Şimdi geçmişi ve geleceği içinde barındırır. II. Yeni de bu anlamda toplumsal ve kültürel olarak aşılmış geçmişe dâhildir ama elbette geleceğin yapı taşlarını taşımaktadır.

II. Yeni bir heyula gibi tepemizde. Onun şiirsel tavrı yenilikçiliği tekeline almış sanki. Şiirde girişilen bütün deneysel arayışlar neredeyse hep II. Yeni duvarına tosluyor, II. Yeni tarafından masseediliyor. Her şey onun rengine boyanıyor. Dilsel arayışlar, sentaksı bozma çabaları, yeni anlam arayışları, biçimsel ve yapısal arayışlar bir türlü II. Yeni'nin çerçevesinin dışına taşamıyor. Öyle bir hapishane ki kaçmak imkânsız. Sanki II. Yeni'nin hücre cezasına çarptırılmışız.

Hâlbuki II. Yeni, biçimsel ve dilsel pratiğinden daha çok bir tavırdır, yenilikçi bir tavır olarak önemlidir ve bu yönüyle ele alınmalıdır. Yani II. Yeni'ye pratiğini göz önünde tutarak değil, ama yaklaşımını göz önüne alarak yaklaşılmalıdır. II. Yeni, ancak II. Yeni'nin tavrıyla aşılabilecek bir şiir, dışına çıkılabilecek bir şiirsel zindandır.

Peki, bu nasıl yapılabilir? Bu, ancak II. Yeni'nin pratiğine teslim olmamakla, daha doğrusu bu pratiğin içselleştirilip aşılmasıyla mümkün olabilir. II. Yeni özümsenip dışkılanacaktır; safrası atılacaktır. II. Yeni daha çok dilsel bir mücadeledir, anlamı dilde açtığı yarıklarda, sentaksın yarılmasında, imgenin özgürleştirilmesinde bulmuştur. Yani, ağırlıklı olarak dil düzeyinde bir girişimdir. Yapılacak olan ise dilin de berisine gitmek, dilin henüz oluşmadığı bölgeye inmektir. İnmektir diyorum, çünkü bu bölge derindedir, coğrafyada değil. Coğrafi değil, madensel bir girişim olmalıdır bu, ki II. Yeni aritmetikseldir (cebirsel), evet ondan önceki şiirimiz geometriktir: şöyle, önce geometrik şiir, sonra aritmetiksel şiir geldi; şimdi ise kimyasal bir şiire ihtiyaç var. Kimyasal şiir dili geçip aşmış, imgenin yapısına ve bileşimine yönelmiştir. Örneğin günümüzün yenilikçi şairlerinden Ahmet Güntan yine de en yenilikçi değildir (henüz en yenilikçi olan şiir yok). Ahmet Güntan elbette geometrik bir şiir yazmıyor, ama kimyasal bir şiir de yazmıyor. Aritmetiksel bir şiir yazıyor o. Şiiri, elbette ki, kelimeler arasındaki karmaşık ilişkileri açığa çıkararak, bu ilişkilerde iş görerek çıkarıyor. Ama bu ilişkilerin gönderdiği anlam katında sabotajlara girişmiyor; ilişkileri bozuyor, yeniden kuruyor ve böylelikle yeni çarpıcı anlamlar ortaya çıkarıyor. Ama bu noktada duruyor. Bu nokta zaten dilin hemen hemen en uç noktasıdır.

II.

İşte Ömer Şişman'ın şiirini ve cesur şiirsel girişimini bu bağlamda, bu koşullar içinde ele alıp değerlendirmeye, belirgin kılmaya çalışıyorum. Bu şiir bu bağlamda gerçek kimliğine kavuşuyor, sahip olduğu önem bu bağlamda ortaya çıkıyor.

Türk şiirinin, modernleşme atılımından bu yana, oradan başlayarak günümüze kadar gelen süreçte genel olarak iki tavrın egemenliği altında olduğu rahatlıkla söylenebilir. Biri, Yahya Kemal çizgisinin geometrik şiiri, diğeri Nâzım Hikmet'ten başlayıp II. Yeni ile doruğuna ulaşan ve bir türlü de sıyrılamadığımız aritmetik şiir. Bir diğer önemli kaynak da bir türlü belirginleşmemiş ve büyük bir eğilim haline gelmemiş, ama bence günümüz şiirinin bakıp mutlaka uzatması gerektiğine inandığım Ahmet Hâşim'in kimyasal şiiri. Daha önceki bir yazımda Yahya Kemal ile Ahmet Hâşim çizgisini kazıcılar ve toplayıcılar olarak niteleyerek belirlemeye çalışmıştım ("Kazıcılarla Toplayıcılar, *Mahfil*, sayı 1,

2008). İşte Toplayıcılar dediğim Yahya Kemal çizgisidir; Kazıcılar da şiirimizde ihmal edilmiş olan Ahmet Hâşim çizgisi; ki dediğim gibi Hâşim çizgisi kimyasal şiir çizgisidir.

Günümüzde, eskimiş olması gereken, ki eskimiştir, aritmetik şiir II. Yeni hâlâ egemenliğini sürdürmekte ve çağdaş şairin önünde aşılamaz bir duvar gibi dikilmeye devam etmektedir. Ne var ki, 50'li yılların görece (ve hayali) özgürleşme döneminde şiirsel bir çalkanışı ve özgürleşmeyi imleyen bu hareket günümüzde iyice mutaassıplaşmıştır ve artık günümüz insanının (ve elbette şairinin) kendisini ifade etmesine yetmemektedir. Bir zamanlar özgürleşmek demek olan bu şiir, artık şairlerin ayağına pranga olmuştur. Ve her yeni söz söyleme çabası sanki II. Yeni tarafından massedilip soğurulmaktadır. Bu durumda II. Yeni'yi aşmaya, ama onu koruyarak aşmaya çalışmak elzem bir aciliyet olarak karşımızda duruyor. Buna yönelik en ciddi ve sağlam girişim işte sözünü edeceğim şair Ömer Şişman tarafından yapılmıştır.

Şöyle ki: Aritmetik şiir dediğim II. Yeni dili bir malzeme olarak kullanmakla yetinmiştir. Dil, II. Yeni'nin evreni, içinde nefes alıp verdiği bir atmosfer değil, tıpkı bir heykeltıraşın mermeri kullanması gibi şairin kullandığı bir malzemedir. Yani şaire içkin değil, şaire dışarlıklıdır ve üstelik de II. Yeni dilden hiç kuşku duymamış, aksine büyük bir güvenle dilin gerçekliği tam anlamıyla ifade etmeye yeterli olduğu düşüncesinden hareketle, verili dil ve dilsel yaklaşım içinde dili (yani malzemeyi) bozmuş ve deforme etmiştir. Dili kelimeler düzeyinde tahrif etmiştir belki ama ifade ve sözdizimi bakımından çok da zorlayamamıştır. Zira dilin bir gerçekliği tam olarak temsil ettiğine duyduğu inançla dilden kuşku duymamıştır. Tahrif ederek vardığı yeni yerde de dil tahrif ettiği dil ile aynı mantığın içerisinde yer almaktadır. Yani melodi aynıyken sözler değişmiştir ki bir şarkının başka bir şarkı olabilmesi için melodik yapının (yani varlığının) farklılaşması gerekir, söylenen sözlerin değişmesi melodi aynı olduğu sürece şarkıyı farklı kılmaz. Hâlbuki günümüzde şair en başından dilden kuşkuya düşmüş haldedir. En azından uyanık şairler bunu hissediyorlar. Çünkü günümüzde II. Yeni'nin şarkısı farklı sözlerle devam ediyor. Şairlerin yapıyı ve kimyayı değiştirmesi gerekiyor.

İlk kitabı *Hata Devam Ediyor*'u 2005 yılında henüz 25 yaşındayken yayımlamış olan Ömer Şişman bütün bunların sarahatle farkında olan bir şair. Çok önemli olan şiirsel girişimiyle de II.

Yeni'ye karşı ilk büyük diklenmeyi gerçekleştiriyor. Onu elbette ki reddetmiyor, ama onu kabul ederek onu aşıyor ve genişletiyor. Bunu biçimsel bir tavırdan ziyade, dilsel tavrıyla yapıyor. Biçim, onun dilsel tavrının kendiliğinden uzantısı olarak farklı bir şekilde kendini ortaya koyuyor. Şiirimizde beklenmedik bir kitap olarak niteleyeceğim *Hata Devam Ediyor* Şişman'ın dili bir malzeme olarak kullanmayıp, tam tersine bir ecza olarak onun içinde yaşadığını gösteriyor. Kelimeler Şişman'ın şair varlığının bir parçası; kelimeler Şişman'ın uzuvları, varlığının doğal bir uzantısı. Tıpkı kolları bacakları gibi onun uzuvları ve tıpkı kollarını bacaklarını hareket ettirir gibi kelimeleri hareket ettiriyor.

Peki Ömer Şişman'ın şiirine neden kimyasal diyorum?

(devam edecek)

AHMET YURTKUL

EMIL JANNINGS'İN YÜZLERİ YA DA JANUS'UN YÜZLERİ

Janus; başlangıcın ve bitişin tanrısı, ışık ve karanlık, eski ve yeni, yaşamın iki yüzü, geçmiş ve gelecek, gerçeğin ikiliği ve yüzleri, değişimin, zamanın tanrısı. Dünya sinemasının, onlarca ülkenin en önemli yönetmenlerini, film birikimini bünyesinde toplamış altmış yıllık bir film şirketinin de ismi Janus. Demek ki sinemayı Janus'la simgelemişler. Değişimin ve zamanın bekçisi, tanrısı değil mi sinema? Düşüncelerin, fikirlerin eşiğinde bekçilik yapmıyor mu, yüksek burçların tepesinde de tanrılık? Janus geçmiş ve geleceği aynı anda görebilen tanrı. Janus'un bu yeteneği bugün kimde var? Yönetmende, yani sinema sanatında. Janus cennet ve cehenneme "ara"dan, araftan bakabilen tanrı. Bugün bu "ara" eşikten kim

bakıyor insana? Sinema. Kamera insanın bir ömürlük değişimine tanık; bazen yer mesafesinde bir bekçi bazen de gök mesafesinden bakan bir tanrı. Filmler göksel olanla, yeraltı arasında salınıp durur; biz de filmlerin ışığıyla hatta perdenin bizi fiziksel ışıklandırmasıyla bu yücelme ve alçalma anları arasında seyrederiz.

Janus'un yüzleri ile sinemanın hareketli ve donuk yüzleri aynı şey değil mi aslında? Janus'un yüzleri gibi, oyuncuların yani kendi yüzlerimizin gizleri. Bergman, "Sinematografi insan yüzüdür," diyordu.

Emil Jannings

Dışavurumcu Alman Sineması'nın en önemli yüzü Emil Jannings. Yüzünün anatomisinin keskin hatları, ışık ve gölgenin yüzünün coğrafyasındaki güçlü dağılımı onu dışavurumcu sinemanın en önemli filmlerinin oyuncusu yapmıştır. Sinemanın Janus'u; düşkün, bilgili, bekçi, profesör, palyaço, onca karakter; hem tanrı, hem şeytan filmlerinde. *Faust, The Last Laugh, The Blue Angel*. Hepsi de Hitler öncesi 1924-1930 yılları arasında çekilmiş üç büyük dışavurumcu klasik. The Blue Angel tam anlamıyla katışıksız bir dışavurumcu film değil ancak dışavurumcu anlatım üslubunun birçok unsurunu barındırıyor. Jannings bu üç filmde unutulmaz portreler çiziyor; aynı zamanda sessiz sinema döneminin de filmleri olan ilk iki filmde Jannings bütün duygularını yüzüyle ifade ediyor. Çünkü tek imkan bu; yüzün sessizliği. Sessiz sinemada yüz, sesli döneme geçmeden önce çok daha önemliydi. Hakikatin aktarımı için dil, diyalog yoktu; hakikate yüz yoluyla, jestler yoluyla temas edilirdi. Levinas'ın "Çıplak yüz karşısındakini de soyar," ifadesi en çok sessiz filmler üzerinden okunabilir. Onun felsefesinin alamet-i farikası yüz etiği, sinemanın sessiz dönemi için güçlü bir kaynaktır.

Dışavurumcu Sinema Almanya'da 1. Dünya Savaşı sonrası oluşan ekonomik ve duygusal yıkımın etkisiyle ortaya çıkıyor. Savaş sonrası; geçmişe, geleneğe, burjuva kültürüne karşı oluşan hayal kırıklığı ve inançsızlık kendisine yabancılaşmış, korkuları, hezeyanları artan ve sınıfsal meseleleri derinleşen bir toplum ortaya çıkartıyor.

Hitler iktidara geldiğinde Jannings kaderinin nasıl olacağına dair işaretleri oynadığı bu üç filmde arasaydı, kendi hazin sonuna doğru yol alır mıydı? Oysa Faust'ta onu yoldan çıkaran Mephisto'yu yani şeytanı oynuyordu. The Blue Angel'da prensip sahibi aklı başında bir üniversite profesörü iken gönlünü kaptırdığı bir kabare şarkıcısının maskarası olmuş, öğrencilerinin önünde ve sahnede kötü bir tavuk taklidi yapıyordu Profesör Unrat. Oynadığı bu eşsiz filmlere dönüp bakma ihtiyacı hissetti mi? Filmlerinde kaderinin kehanetini, koyu gölgesini görecekti oysa.

1933-1945 arasında İmparatorluğun propaganda filmlerinde oynamayı tercih etti. İstekli ve gönüllüydü. Devlet sanatçısı nişanı aldı. Hepsi birbirinden kötü, adı bile hatırlanmayan onlarca Nasyonal Sosyalist filmde rol aldı. Onlarca kötü tavuk taklidiyle geçen, gülünç, acınası bir yaşam. Savaş bitti. Hitler ve çelikten Almanya yıkıldı. Madalyasını Propaganda Bakanı Goebbels'den almış Nazizm'in resmi sanatçısı Emil Jannings Hitler dönemi sonrası kimseden iş teklifi almadı. Unutuldu, unutulacaktı. Beş yıl sonra da yalnızlık içinde öldü. Dışlandığı bu günlerde Faust'u tekrar izlemeye fırsat bulmuş muydu?

İzlediyse Faust'u, tiz fısıltısıyla yoldan çıkaran karakteri Mephisto hakkında ne düşünmüştü? Mephisto, Profesör Unrat, oyun, gerçek ve Emil Jannings; iç içe hazin bir sanat-hayat sarmalı.

Emil Jannings'in filmlerini izlerken yüzüne dikkatli bakın. Yüzünün girinti çıkıntılarında, çukurlarında birikmiş karanlıkta, aydınlıkla parlayan tümseklerinde, yüzünün coğrafyasındaki ışık ve gölgenin hareketlerinde hem kendi tarihinin hem de ülkesi Almanya'nın epik ve çöküş tarihini okuyabilirsiniz.

Weimar Cumhuriyeti ile hedeflenmiş demokrasi idealinin karanlık gölgesi yüzüne düşer zaman zaman. Jannings, hem kendi yaşamıyla hem de Hitler öncesi eşsiz filmlerindeki yüzleriyle Almanya'nın dışavurumcu tarihinin izlerini taşır.

Emil Jannings ve Almanya; göksel, epik olanla çöküşün ve düşkünlüğün keskin kontrastının tarihi, bir ülkenin, bir oyuncunun kader birliği ederek ruhunu şeytana satmasının, faşizmin tarihi, yani Faust'un. Başlangıcın ve bitişin tarihi, yani Janus'la simgelenen parlak bir yıkımın.

MUAMMER KIRANOĞLU

KÜÇÜK BİREYE SOR

Bu dünyada değer verilen şeyler tabii ki öncelikle zenginlik; parasal güç ve iktidar. Yani mal-mülk ve bunu korumak için verilen savaş.

Bir de değer veriliyormuş gibi gösterilenler var, bunlar da ahlak, kişilik, dürüstlük, iyi huyluluk gibi şeyler.

Burda mesele ne peki, bir tarafta değerler diye yutturulan şeyler, ki herkes de inanıyor iyi olduklarına, ama bir tarafta da fiili olarak gerçekleşenler, yani insanların dünyada olmasını arzu ettikleri hırsları, hevesleri...

Bütün olaylar ahlaklı, dürüst gibi görünüp, çoğu kişinin yaptığı gibi bunların ardına sığınıp, ama aslında hiç bunlarla örtüşmeyen işler yapmak; yakmak, yıkmak, çalmak, çırpmak, insan harcamak ve adam öldürmek olarak çıkıyor karşımıza.

Ortada kişinin hem kendi içinde yaşadığı hem de topluma yaşattığı bir çelişki yumağı var ki bunu devletler de yapıyor. Çünkü onlar da insanları iyi huylu, sadık vatandaş kimliğine bürümeye çalışırken aslında hiç yapılmaması gereken bir sürü şeye el atıp gücünü korumak adı altında veya gücünü başka kimseye kaptırmamak adına eylemler üretiyor, kanunlar çıkartıyor. Bu yaptıkları da bazen insanlık için en büyük yıkımlara dönüşüyor: Atom bombası kullanmak, aslında bir menfaati ele geçirmek için başka bir ülkeye, insan topluluğuna iyi niyet kisvesi altında savaş açmak, onları sömürmek yahut kimlik erezyonuna uğratarak tarihsel belleği silip kendine nasıl yol çizmesi gerektiğine karar veremeyecek duruma sokmak.

Bu arada bütün devletler de kendi insanının iyiliği için çalışır, ötekilerin ölmesinin bir mahsuru yoktur. Ve o devletin vatandaşları da bunu kanıksamıştır veya çoğunluk zaten buna tepkisiz olduğundan yahut ne tepki vereceğini bilemediğinden sessizdir, işler olur biter.

Şimdi toplumun en üst kurumları her şeyi vatandaşın iyiliği için yapar, bunu gerçekleştirmek için tüm yolu dener, ama vatandaşından, herkesten sakin olmasını ve dürüst olmasını, uysal olmasını ve her şeyi kanıksamasanı ister.

Küçük bireyler, insanlar da kendi kendilerine bir mantık geliştirirler: Bal tutan parmağını yalar denir, devletin malı deniz yemeyen domuz denir; denir de denir. Vatandaş, iki arada bir derede kalan vatandaş ola ki kendini tutar, kimseye, hiçbir şeye bulaşmak istemez ailesini, işini gücünü iyi kötü idare ediyordur, zaten olaylara da aklı ermez, kendisini ateşe atmak istemez. Yürür, gider gidebildiği yere kadar. Başına gelene katlanır, her şeyi Allahtan bilir, hayır da şer de ondandır der yaşar. Acıları da kanıksar, mutlu olmayı da bilemez, ve küçücük dünyası onun için zaten yeterince büyük ve sorunludur, çeker kendini kenara. Ama sorumlu değil midir?

Öbür tarafta da bazı insanlar kendilerine bir yol bulmaya başlarlar. Güce, iktidara giden yol. Bu nereden geçer? Tabii ki maldan mülkten. Allah, mülk benim der adam oralı olmaz. Her şey emanetmiş denir, hiç öyle davranılmaz. Ama bu insanlar oldukça ahlaklı, ilkeli insanlardır: Çünkü öyle görünmesini, güzel ibadet etmesini, insanları etkilemesini ve onlara hoş görünmesini iyi bilirler. Çünkü bunlar cambazdır aslında, oyuncudur, büyücüdür. Ve zaten her şeye layık olduğunu düşünen kibirli de insanlardır.

MUAMMER KIRANOĞLU

ROMAN SANATI "KAHRAMANLAR"

Romanın en güzel yanı hayali kahramanlar yaratmasıdır. Bu kahramanlar hayal de olsa hayatımızın bir parçası olup çıkarlar. Onlarsız düşünemez, sevinemez, sevişemez oluruz artık.

Bana ne mi? Diyemeyiz tabii ki. Onun yaşadıkları hiç yaşamadığımız acıların, zevklerin, bilmediğimiz şeylerin açıkça kanımıza girmesi değil midir? Hangi tarafta olacağız? Ben tercihimi yaptım: Kahramanım neredeyse orada. Peki siz de onun için bunun önemli olduğunu düşünmüyor musunuz? Aslında kendiniz için de! Hayır, bütün o yollar ne kadar sarp olsa da, tehlikeler etrafımızı kuşatsa da, haksızlığı da, mutluluğu da yaşamak için birlikteyizdir kahramanla.

Bir roman gerçekten ne zaman acı verir? Başladım gidiyorum; üç sayfa, on sayfa bakıyorum ilk elli sayfa bitmiş, ama daha çok var. Bir olayın, bunalımın içindeyiz. Kaçıyoruz ya da bekliyoruz. Uykum geldi yatmak zorundayım. Yatabilir miyim? Mutlu, kaygısız uyuyabilir miyim; ya da tanımlayamadığım bir zevkle dünyanın en güzel uykularından birini? Tabii ki. Hem de defalarca gülerek, sırıtarak, neredeyse mutluluktan çatlayarak. Bu nasıl oluyor efendiler? Gerçek olmadığını bildiğimiz, bu kadar da kaptırma kendini dediğimiz çemberin dışına çıkamadığımız nokta nedir? Çok mu merak ediyorsunuz söyleyeyim: Yaşamak. İşte bu! Kahramanımız bizi yaşatır da ondan. Hem de ne yaşamak! Onunla yaşamak öylesine dolu, öylesine içerli, öylesine bambaşkadır ki, ben artık Raskolnikov, Julien Sorel, Madam Bovary, Holden Caulfield, Bartebly, Ahab olmuşumdur. Zincirler, deniz, parasızlık ve ödül benim için bağımsız yaşamanın, insan olmanın tek koşulu olmuş çıkmıştır. Bağırıyor musun? Sonuna kadar. İnliyor musun? Hiç bıkma. Koşuyor musun? Hiç durma. Çünkü her şey hayat memat meselesidir de ondan.

Bir kahramanı neden severiz? Cesaretinden! Ondan başka, sıra dışı özelliklerinden: Toplumun hiç anlamadığı, toplumla hiç uzlaşamayan bir adam sevimlidir aslında. Ben de uzlaşmak istemiyorum, sıradan olmak istemiyorum. Benim bir kahramanım var. O bana bütün yolu gösteriyor, yürütüyor, her şeyi de bazen

çekinmeden anlatıyor. Anla ya da anlama; anlatıyor ya! Sen bunu anlamazsın, öküzsün, senden adam olmaz diye bakmıyor. Basbayağı beni ciddiye alıyor. Bundan sonra bensiz düşünemeyeceksin, diyor. Hatta yemen de, içmen de benden sorulur, hadi koçum birlikteyiz... ve bu alçak adam beni seviyor. Yüksek mi deseydim? Hımmm! İşte mesele de bu ya!

Herkes yüksek kahraman yaratamaz. Ben yüksek adamlarla sıkı fıkı olmak taraftarıyım. Ama bu yükseklik ahlaki düsturlar dayatarak oluşturulan yükseklik değil. Her türlü heyecanı yaşatıp hatalara sokup çıkartan, dayak yediği, aşağılandığı yerden bir sıçrayışta kurtulan yükseklik.

Bana dayattığınız, istemeden yaptığım her şeyi bir çırpıda silerim, silemedim mi uğraşırım. Ben kahramanım dostum; inan ki bilebilirsin ilerde başıma ne geleceğini ama ben senin ne bildiğini önemsemeden yürüyorum yolumda. Bağışla beni, kopya çekmek yok, atlamak yok... bir kahraman gibi davran hadi şu kızın elini benimle birlikte tut...

MUAMMER KIRANOĞLU

AZGIN BAKİRELER

Bazı işleri rafa kaldırıyorum artık
Ölüleri daha çok yalnız bırakıyorum

İki kere ikiyi çarpım tablosundan çıkarttım
Dünyaya bir boşluk armağan ettim işte

Sevimsiz "kaldı ki"ler uğraştırıyor beni
Dua ediyorum daha az yaşasınlar diye

Burnunuzun kılları, o burnunuzun kılları
Günyüzü görmeyecek, bir daha görmeyecek

Neden seviyorum Kovboy Filmlerini
Sen neden seviyorsun tırnak ojelerini

Peki, neden kavuşamıyor o âşıklar
Bana anlatma bunları, İngiliz Çay Saati

Bir Çan Kulesi gibi uzak var buluşların
Parçalı bulutlu bir akşam güneş etrafında

Söz bütün insanlardan uzak kalışların
Benim gizli kapaklı yanlarıma yaslı

Bağış, parmakların şık şık hoppa
Altın parlamalar gün ışığında

Uzayıp giden gün, yolların varışında
Bir daha, bir daha şık şık hoppa...

Bakirem kutsal, buyurgan, bakışkan
Salıncak, oralı, kafes kokulu yârim

Bir başına sokak sokak ancak
Takip –sahip ancak bir anlık

Sinemada yaz âşıkları için parti bitti
Basbayağı, basbayağı ayaklar tak tak

İhtiyaç duyuyorum uz bakışlım, bir kez daha
İn - le - me - li - ol - sun - iş - te - bu - da -

Farklı olsun, işimiz görülsün sen de
Mutlu ol, Azgın Bakirem, çok çok...

Roma Roma Roma, size sesleniyorum
Başka kaçış yok ondan başka

Bir tane değil binlercesi hep kapıda
Ah Roma, hep kapıda hep ayakta

Müthişsiniz, söylüyor AC/DC
Kapılar kapalı dinliyorum sizi

Amı kıllı ressamların çiziktirdiği
Kapı kolu sokulu ortalıklarda gezen

Mal alıp satan kel kafalı yaratıklar
Maaşlarından kesilecek vergilerle yaşasınlar

Azgın Bakirem güç bende, sığın bana
Parası bende, biraz da rahatla kaplıcalarımla

MUAMMER KIRANOĞLU

AŞK YÜKLÜ KAMYONLAR

Bütün kadınları sevdim ben
aşk için yaratılmış
misket yüklü kamyonlarda
sarıldım eteklerine

bütün renkler gözlerinde
pırıl pırıl ışık saçtı
parmaklarım seni aradı
yokladı karanlıkta

işi gücü bıraktım
değer denilen her şeyi
sana dokundum mavisiyle
bir misket oyununda

kamyonlar kamyonlar
ah o kamyonlar
taşıdılar seni beni
hep başka yerlere.

MUAMMER KIRANOĞLU

MUTLULUK

neden mutluyuz ya da
neden mutlu olmak için çırpınıyoruz?

mutluluk çağların en büyük meselesi de ondan.

hayat bizi mutlu eden, keyif veren şeylerin
izini sürmektir.

ve istediği kadar mutsuz etsin koşullar,
mutlu olmak umuduyla yaşamaktır hayat.

bir bireyin gerçek isyanı,
mutlu olma arzusudur.

hem de dibine, sonuna kadar mutluluk.

denizler, yeryüzü ve gökyüzü
mutluluğun,
bize her zaman açık bir
kapı bıraktığının göstergesidir.

NAZMİ CİHAN BEKEN

BİR MAHZUNLUK ARIZASIYLA

İki tarafı ağaçlı yolmuş, bahçe yoluymuş
Nisanın üçüncü günüymüş kapıları bağışlayan
Bir kat ömürlere duaymış bu yolda şiirler
Dar diyarlardan ayrılmış bolluğun kedileri
Eziverecek şeylerden korumuş hilelerini
Kuzu kulakları, nohutlar, ateşin sakinleri
Yanık esere ufak tefek şeyler satmış şamatadan

İplikler, yeşillikler, sebzeler alınmış pazardan
Huşu gelmiş, hazzolunacak şeyler, kırıntıymış
Hasımlar terlemiş, tabiatın atları sebze severmiş
Ay tutulmuş bir mahzunluk arızasıyla
Ay tutulmuş bir mahzunluk arızasıyla
Hürlük yere batmış, atkıların kenarında pek küçük hücreler
Kulak verilmiş sabah vaktine:

Omzundaki mektubun ucunu çıkardı gümüş av
Güzel kokulu bağlarda nefis dostlara attı

Bürünmüş kendisine havlu, kendisi havluya bürünmüş
Kızarmış derileri gizlemiş tatlılaştırmadan
Bir senet yokmuş kan aldırmadan tutuşup yanan
Nihayetine dek doğurmanın doğurulmanın
Mamur aşılar yağdırılmış, yorgana sarınmış mamur aşılar
Yalnız birini iade etmiş aşıların, yutulmayan son rica
Düzgünlük, altında bulunmuş

İncitilmek sabit ve metin kılınınca
Anlamak istemeyi mahsusen terk etmiş:

Hanelerin, dükkânların adlarını terk etmiş
Mahsusen terk etmiş soruları
Suni olarak terk etmiş utanmayı
Medet istememiş ahmak kurlardan

Kendini büyük görmüş geceden kiralanmaktan
Hükümlerden hariç tutulmuş kaidelerden
Bir mahzunluk arızasıyla tutulmuş ay

KOMET

"İSTEMİYORDUM"

Uzaya gitmek istemiyordum

Uzaylı olmak istemiyordum
Topal olmak istemiyordum
Teknolojiden nefret ediyordum
Başım ağrıyordu, dizim ağrıyordu
Sırtım ağrıyordu, nefes alamıyordum

Canım sıkılıyordu
Dinlenmek istiyordum
Sürrealist olmak istemiyordum
Kübist olmak istemiyordum
Ölmek istemiyordum.

El emeğiyle geçinenlerin
Esnafın çiftçinin
Resimlerini yapmak istiyordum,

2-

Döşekte olumsuz görev
Yavuzdu sorumluluk
Kimseler acı çekmesin istiyordum
Kendimi tasarlıyordum

Zannettiğim kadar ciddi bir iş değil miydi yoksa sanat
Sevişmeyi mastürbasyondan kurtardığı kadar
Hayat kader bir de sanat
Arkadaşımız olsun o zaman sanat

Hey şiir hey
Canımız sıkılıyordu

Memleket felaket bir durumdaydı
Saçmalamak durumundaydım

Uzaylıların resmini yapmak istemiyordum

Direnmek istemiyordum

ELVİN EROĞLU

Roma Benim Kalbim (Yak)

avun,
kendinle avun
Roma.
o,
nasıl büyüledi
seni
biliyorlar.
ve senin
kızgın
ama
cömert
deliklerine
öfke ile
girdiğini
onun.
oh,
my lord
dilim konuşmuyor,
konuşan
onlar.
nasıl duydun
beni?
(Roma'dan
pembe bir peruk)
görüyor musun?
benim
domalıp
yumulmak
isteyen
lotuslu
boyasız
beyaz
kalbimi?
"Roma"
deyip
yine
tüm öfken ile
beni.

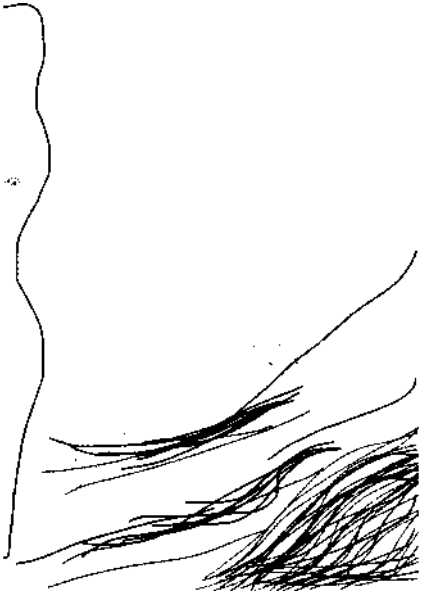

OSMAN ÇAKMAKÇI

İÇİ DIŞA BOCA EDİŞ – 3

Liseden mezun olduğumda böyle bir ruh halindeydim: Kendimi kaybolmuş hissediyordum. Evet, yatılı okulun son iki yılı muhteşem geçmişti; her şey belirliydi, bütün herkes ve davranış biçimleri belirliydi, beklenmedik hiçbir şey olmuyordu; zaman öyle bölümlenmişti ki zillerle, ne zaman ne yapacağımız önceden belliydi, hayat belirli bir çizgide rahatça akıyordu. Şimdi ise mezun olmuş ve bir kargaşanın içine düşmüştüm. Şairliğimi bu kez kendi içimde gizliden g izliye yaşayacaktım. Sanki kendimi bildim bileli şiirle, edebiyatla uğraşıyordum, ki bu aslında doğru: Kendimi bildiğim andan itibaren şiir ve edebiyat hep vardı. Koskoca kaos dolu bir dünyaya, "dışarı"ya adım atıyordum artık.

Boğaziçi Üniversitesi Psikoloji Bölümüne girdim. Ama şimdi bile neden bunu yaptığımı bilmiyorum. O zaman başarı demek Boğaziçi Üniversitesinde okumak demekti ve ben aileme başarılı olduğumu kanıtlamak zorundaydım. Herkes benden başarılı olmamı bekliyordu. O zaman bilmiyordum, şimdi biliyorum: Önemli olan başkalarının başarılı olduğun anlamına gelen isteklerine uygun olarak yaşamak değil, kendi istediğin başarıya ulaşmaktır. Aslında Boğaziçi'ne girdim ama kendimi hiçbir zaman oraya ait hissetmedim, belki başka bir yere girseydim de durum aynı olurdu, bilmiyorum. Tek bir şeye aittim: Şiire. Ve şiire ait olmak da bu dünyada hiçbir yere ait olmadığın, kayıp olduğun anlamına geliyordu. O zamanlar da, yani mezun olduğumda dergileri ve kitapları yakinen takip ediyordum. Şimdi düşünüyorum da böyle bir özgüven nerden geliyordu acaba? Çünkü bu benden istenen ve beklenen bir şey değildi. Hatta ailem söz konusu olduğunda, istenmeyen bir şeydi bile. Sanki kendi kendime bir kimlik üstlenmiştim. Deli gibi okuyor ve yazıyordum. (Aslına bakarsanız, şiir yazmaya başladığım ilk dönem hariç, hiçbir zaman çok yazan biri olmadım.) Ama şimdiden bakınca şunu görüyorum ki her zaman neyin peşinde olduğumu ve ne yapmam gerektiğini biliyordum. Tabii bu şiir söz konusu olduğunda böyleydi. Ama hayatta kaybolmuştum, ne yapacağımı bilmiyordum ve hiçbir zaman da asla bilemedim.

Hayatımın hiçbir döneminde yeterli miktarda param olmadı.

Hep parasızdım. (Bugün Türk şirinin en yoksul kişisi benim sanıyorum. Cemal Süreya'dan bile yoksulum, ki Darphane'de genel müdürlük gibi işler yapmıştı.) Ailemden bana kalan hiçbir şey olmadığı gibi benim de bir dikili ağacım yok. Günlük yaşıyorum; yarın ne olacağını bilmiyorum. Bunu hiçbir zaman da bilemedim. Bu durum liseden mezun olduğum yıllar için de geçerliydi. Otobüse binecek bilet param olmadığı için okula gitmediğim çok olmuştur; gitsem de orada yiyecek alacak param olmazdı. (Orta Kantin'de arkadaşların bana yemek ve çay ısmarlamasını beklerdim.) Param olunca da mesela Çağdaş Eleştiri ya da Gösteri alıp bir kafeye okumaya giderdim; eğer daha fazla param varsa da Köprüaltı'nda içmeye. İçkinin benim hayatımda her zaman yeri oldu; bazen içki problemlerim de oldu. Ama n'apayım: Tekdüzelikten, bu aymaz ayıklıktan sıkılıyor, zamanın çok daha yumuşak aktığı esriklik hallerini seviyorum.

1989 yılına vardığımızda okuldan çok yakın arkadaş olduğumuz, okul dergisini beraber çıkardığımız Servet'e (Özcan) bir dergi çıkaralım diye teklif ettim. O nasıl yaparız ne ederiz derken ben her şeyin altından kalkabileceğimizi söyledim. Servet okulu bitirdikten hemen sonra İş Bankası'nda çalışmaya başlamıştı ve küçük bir dergi çıkaracak kadar parası vardı. (Benim, her zaman olduğu gibi, gene yoktu.) İşte Yeryüzü Düşleri böyle çıktı. Dört A3 sayfasıydı. Siyah beyazdı. Mümkün olduğunca ucuza mal etmeye çalışıyorduk. Dergi çıktığında, yani 1989'da, ben hâlâ Boğaziçi'ndeydim ama İstanbul Üniversitesi Felsefe Bölümüne gitmeyi kafama koymuştum. O zamanlar dergiler satıyordu ve kendi çapında ilgi de uyandırıyordu. Bizim dergi de ilgi uyandırmıştı. Orda yazdığım yazılar bugün de benim için geçerliliklerini korumaktadır. Çok bohem bir hayat yaşıyordum. İnanılmaz içiyordum. Ama arkadaşlarımızla yaptığımız sanat ve edebiyat ve hatta felsefe sohbetleri de bir o kadar hızla devam ediyordu. Ressam Kadir Çağlayan da dergiye katılmıştı. Dergi üzerine o günlerde Broy dergisinde kısa bir not yazan Erdoğan Alkan bizim için "Doğa ötesiciler bu arkadaşlar," demişti. Evet, bu doğru bir tespitti. Biz insanın bu dünyaya dâhil olmadığını, var oluşu aşması gerektiğini, buna benzer şeyler söylüyorduk. Benim şiirlerim dâhil arkadaşların şiirlerini de yayınlıyorduk. Eğer kayda değer bir dergi olmasaydı çoktan unutulur giderdi. Ama o dergiyi hâlâ hatırlayanlar var. Ben de bu dergiyi çok önemsiyorum, çünkü kendi ayaklarımla

gelmiş, şiir ve dergi ortamına kendi çabalarımla girmiştim. Kimseden icazet almamıştım. Hayatımın daha sonraki dönemlerinde de kimseden icazet almadığım gibi, kimsenin müridi de olmadım. Hiçbir gruba dâhil olmadım.

MUAMMER KIRANOĞLU

DİPNOT

BİR ÖYKÜDE NEYİ OKUYORSUN? YA DA ROMANDA? ASLINDA SENİ NE ÇEKİYOR?

1. İlginçlik değil mi? Farklı bir şey olsun istiyorsun.

2. Heyecanları; insanın duygularını yaşatan şeyler olsun istiyorsun.

3. Bir hikâye istiyorsun; etkileyici, şaşırtıcı, insanı sürükleyen.

4. Bir isim, bir kahraman.

5. Cinsellik.

6. Hayatın gizemlerine dair önseziler.

7. İnsan yaşamının çarpıcı yönleri.

8. Sıradan görünenin başkalığı.

9. Akıcı, insanı yormayan, insana her nasılsa zevk veren bir dil.

10. İyi bir kitap ya da bir metin okuduğun hissi.

ŞİİR CESAR VALLEJO, TARIK GÜNERSEL, SERDAR KOÇAK, NECMİ ZEKÂ, İRFAN YILDIZ, MUAMMER KIRANOĞLU, NAZMİ CİHAN BEKEN, KOMET, ELVİN EROĞLU **ÖYKÜ** EBRU OJEN, OZAN ÇINAR, İLKNUR GÜNEYLİOĞLU, RUMEYSA CEBECİ, **METİN** ALİYE BERGER-LÂLE MÜLDÜR, **MEZAR YAZISI** MARQUIS DE SADE **YAZI** OSMAN ÇAKMAKÇI, KONSTANTİNOS KAVAFİS, BURAK FİDAN, MELİSA KURTCAN, KAĞAN KAHVECİ, ILGIN DENİZ AKSELOĞLU, CENK GÜNDOĞDU, AHMET YURTKUL, MUAMMER KIRANOĞLU **SÖYLEŞİ** VASSİLİKİ PAPAGEORGİEU, FURKAN TEMİR **SANAT** ALİYE BERGER, MELTEM ŞAHİN, BERİL GÜN, MELİSA KURTCAN, TURGAY SARIKAYA **DİPNOT** MUAMMER KIRANOĞLU

"Biz kaybetmişlerin hikâyesini anlatmak, ona yeniden hayat vermek istiyoruz. Kaybedenlerin de bir hikâyesi vardı ve eğer o hikâye anlatılsaydı kim bilir dünya nasıl farklı bir yer olurdu. Akıl, rasyonalizm, pragmatizm, kapitalizm, para vs. işte şimdi egemen olan bunların topu bir hikâyedir; kendi gerçekliklerini yaratmışlardır. Biz kapitalizmin bir mukadderat olmadığını, aksine kazanmış olanların anlattığı bir hikâye olduğunu biliyoruz. Ve biz bize anlatılan bu hikâyeye göre hayata bakmayı, hayatı öyle yaşamayı istemiyoruz."

PARİS YAYINLARI DERGİ